

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Josefina Kablíková, vrchlabská

osobnost 19. století

Josefina Kablíková, personality of Vrchlabí in the 19th
century

Učitelství pro střední školy

**Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední školy
dějepis — základy společenských věd**

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

Autor: Bc. Jana Limberská

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Vrchlabí dne 1. 12. 2014

Jana Limberská

Poděkování:

Moc děkuji prof. PhDr. Vítu Vlnasovi, Ph. D. za ochotné a pečlivé vedení mé diplomové práce a vstřícný přístup při konzultacích. Také děkuji paní Janě Šírové, panu Jaromírovi Tlustému, panu Miloslavovi Bartošovi, pracovníkům vrchlabského muzea, všem rodinným příslušníkům a přátelům za pomoc a podporu.

Klíčová slova

Kablíková Josefina, botanička, přírodověda, herbář, Vrchlabí, Mánes, Krkonoše, lékárna, Kablík Vojtěch, mecenášství, nadace

Keywords

Kablíková Josefina, botanist, biology, herbarium, Vrchlabí, Mánes, Krkonoše, pharmacy, Kablík Vojtěch, patronage, foundation

Obsah

Úvod.....	5
1 Manželé Kablíkovi, jejich původ.....	7
1.1 Josefina Kablíková – její dětství a mládí	7
1.2 Vojtěch Kablík – dětství a mládí budoucího lékárníka a vědce.....	8
1.3 Sňatek Josefiny a Vojtěcha	8
2 Vědec Vojtěch Kablík.....	9
2.1 Vědecké zaměření Vojtěcha Kablíka	9
2.2 Kablík pomáhá švagrovi v papírně	9
2.3 Vojtěch Kablík továrníkem v Praze	10
2.4 Lékárník Vojtěch Kablík.....	10
2.5 Soukromý život Vojtěcha Kablíka	12
3 Botanička Josefina Kablíková	13
3.1 Cesta Josefiny Kablíkové k vědecké botanice	13
3.2 Josefina Kablíková členkou Opizova pražského ústavu	14
3.3 Členství Josefiny Kablíkové v Královské bavorské botanické společnosti v Řezně	15
3.4 Členství Josefiny Kablíkové v přírodovědných společnostech a uznání	16
3.5 Korespondence Josefiny Kablíkové.....	16
3.6 Přírodovědný kabinet Kablíkových.....	20
3.7 Spolupráce Josefiny Kablíkové.....	22
3.8 Cesty Josefiny Kablíkové.....	24
3.9 Vzpomínky na Josefinu Kablíkovou	24
3.10 Antonín Fierlinger (1812 – 1893).....	27
4 Pozůstalost Josefiny a Vojtěcha.....	29
4.1 Závěť Josefiny Kablíkové	29

4.2	Nadace Josefíny Kablíkové.....	30
4.3	Nadace Josefíny Kablíkové pro farmaceuty	31
4.4	Smrt Josefíny Kablíkové	31
5	Krkonoše.....	33
5.1	Původ, popis, základní vymezení pohoří	33
5.2	Krkonošská flóra	34
5.3	Vědecké botanické poznávání Krkonoš (od počátku do 19. století).....	35
5.4	Kněžka krkonošské flóry.....	36
5.5	Devětsil	38
5.5.1	Devětsil lékařský.....	38
5.5.2	Devětsil bílý.....	38
5.5.3	Devětsil Kablíkové	39
6	Vrchlabí	40
6.1	Něco málo z historie.....	40
6.1.1	O založení	40
6.1.2	Kryštof Gendorf z Gendorfu.....	41
6.1.3	Albrecht z Valdštejna.....	42
6.1.4	Morzinové.....	42
6.1.5	Vrchlabí v 19. století.....	43
6.1.6	Z historie vrchlabské lékárny.....	45
6.2	Papírny ve Vrchlabí.....	46
6.3	Osobnosti z uměleckého světa v Krkonoších a ve Vrchlabí v 19. století	48
7	Mánesovi.....	51
7.1	Životopis Mánesovy rodiny	51
7.1.1	O prvních předcích.....	51
7.1.2	Antonín Mánes.....	51

7.1.3	Václav Mánes	53
7.1.4	Amálie Mánesová	54
7.1.5	Josef Mánes.....	55
7.1.6	Quido Mánes.....	57
7.2	Mánesovi v Krkonoších	58
7.2.1	Antonínovy návštěvy Vrchlabí a Krkonoš.....	59
7.2.2	Nejmladší generace Mánesových ve Vrchlabí a Krkonoších	61
8	Josefina a Vojtěch Kablíkovi v románu.....	66
	Závěr	69
	Seznam použité literatury, pramenů informačních zdrojů.....	71
	Literatura a edice pramenů	71
	Netištěné prameny	75

Úvod

Začátek 19. století a roky následující jsou nejvýznamnějším obdobím, kdy se vytvářel nový český národ a s ním se formovaly i jeho novodobé dějiny. V zemi dochází k mnoha změnám v oblasti politiky, průmyslu a kultury a rychle se rozvíjí i věda, budovaná na nových základech. Začíná se také měnit postavení ženy ve společnosti. Dříve hospodářský ráz a společenské konvence nedovolovaly ženám rozšířit své působení a zájmy za hranice svých běžných starostí a jim určených povinností. Ve všech oblastech hospodářství, politiky, vědy a kultury zaujímalí rozhodující postavení muži.

V tomto období se začínají objevovat první ženy, které tuto bariéru dokázaly překonat a svou touhou po vzdělání, obětavostí a pílí se staly výrazným přínosem v oblasti kultury nebo vědy.

V přírodních vědách jsou jako vzor pro české botaničky uváděny tři ženy. Jako první Alžběta Blackwellová, Angličanka, která mezi lety 1750 – 1773 pobývala v Norimberku, vytvářela krásná botanická vyobrazení a byla autorkou díla *Herbarium Selectum*. Byla po ní pojmenována květina *Blackwellia*. Další ženou byla Marie Anna Libertová, která žila v letech 1782 – 1865. Botanice se věnovala v belgickém městě Malmedy. Za oblast svého zkoumání si zvolila zvláštní odvětví botaniky, tajnosubné rostliny (dnes výtrusné rostliny).¹ Podařilo se jí sestavit objemný herbář *Cryptogamen der Ardennen*, který byl po její smrti přijat do sbírky Botanické zahrady v Bruselu. Byla členkou několika botanických společností, po této botaničce je pojmenována rostlina *Libertia*. Třetí významnou botanickou průkopnicí inspirující české ženy – botaničky je Marie Sybilla Merianová. Holanďanka Marie Sybilla se specializovala na entomologii a botaniku, je také známá svými kolorovanými kresbami rostlin. Zemřela roku 1717. Byla po ní pojmenována květina *Meriana*. Tato pojmenování rostlin jsou však v botanice bez širšího využití a zůstala tak pouhou vzpomínkou na tyto ženy.²

---

¹ Tajnosubné rostliny. *Leccos* [online]. 2014 [cit. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/tajnosubne-rostliny>

² PLUSKAL, F. S. *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich's Frau Josephine Kablik*. Brünn, 1849, s. 3 – 4.

Samozřejmě bylo ještě mnoho žen, které se věnovaly botanice, například Wolfgang Ilg ve svém článku uvádí, že Královská bavorská botanická společnost v Řezně přijala do svého kruhu v prvních 100 letech (tzn. až do roku 1890) jedenáct žen. Byly to: Anna Marie von der Asseburg, Kateřina Helena Dörrienová, Františka vévodkyně Württemberská, Johanna Eberhardina svobodná paní von Seckendorff, Sofie de Bray, Adolfina Wilhelmina Antonie Wildbrantová, Gabriela von Rechberg, rozená hraběnka de Bray, Marie Anna Libertová, Hermína von Reichenbach, Charlotte Reithová a Josefína Kablíková. Většinou to byly hlavně mecenášky, šlechtičny a urozené dámy. Pouze v několika případech byly ženy přijaty pro svou vědeckou kvalifikaci a zasloužily se o rozvoj botaniky.

Obzvláště výraznou osobností té doby, která k rozvoji botanické vědy přispěla, byla již zmíněná Josefína Kablíková.³ Cílem mé práce je ukázat, že v 19. století se objevila žena z malého krkonošského města, která se dokázala díky své píli a zájmu prosadit v mužské botanické konkurenci. Podrobným prostudováním archivů a dostupných materiálů popíši, jak celý proces jejího zařazení probíhal a v čem se Josefína Kablíková stala snad nejvýznamnější botaničkou poloviny 19. století. To, že jí patří přední místo mezi vědci té doby, dokazuje kromě jejího členství v několika přírodovědeckých společnostech mimo jiné také fakt, že dodnes nese jeden druh devětsilu její jméno. Stranou nezůstane ani osobní život vrchlabské rodačky včetně životopisu jejího manžela a význam Josefíny i Vojtěcha Kablíkových pro město Vrchlabí. Předposlední část diplomové práce věnuji stykům manželů Kablíkových s pražskou malířskou rodinou Mánesových a tomu, jak krkonošské pobyty ovlivnily tvorbu těchto umělců. Celou práci uzavře kapitola, ve které se budu věnovat zmínkám o Kablíkových v různých románech.

---

³ ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erforscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. Regensburg, 2012, roč. 73, s. 8 – 10.

1 **Manželé Kablíkovi, jejich původ⁴**

1.1 **Josefina Kablíková – její dětství a mládí**

Josefína Kablíková se narodila jako Josephine Ettel 9. března 1787 ve Vrchlabí (tehdy Hohenelbe) v Krkonoších, v Království českém, ve Svaté říši římské. Narodila se jako jedno ze sedmi dětí německého továrníka Davida Ettela, majitele vrchlabské papírny.⁵ Ten v roce 1772 továrnu výhodně koupil a díky tomu, že továrna za jeho vedení neustále vzkvétala a prosperovala, patřila brzy jeho rodina k nejváženější ve městě. Spolumajitelem továrny se později stal Josefínin starší bratr Gabriel, který ji po otcově smrti také zdědil. Josefínu už od dětství přitahovala příroda, hory, lesy a louky a okolí jejího bydliště. Slečna Ettelová se zajímala o rostliny a sbírala květiny. Tato záliba později dala základ jejímu vědeckému botanickému a celkově přírodovědnému zaměření.

Ve svém mládí byla vychována dle svého stavu, hlavně aby byla dobrou hospodyní, manželkou a matkou. Učila se domácím pracím, a aby byla na svoji životní úlohu připravena co nejlépe, byla ve svých dvanácti letech poslána na výchovu do kláštera voršilek v Praze (na dnešní Národní třídě na Novém Městě)⁶. Zde pokračovala její výuka v oblasti péče o domácnost a současně se i literárně vzdělávala. Po svém návratu do Vrchlabí se v devatenácti letech zasnoubila s Vojtěchem Kablíkem, který působil ve městě od roku 1805 jako místní lékárník.

---

⁴ Následující životopisný přehled o Kablíkových vychází především z těchto titulů a časopisových článků:

PLUSKAL, F. S. *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich's Frau Josephine Kablik*. Brünn, 1849.

ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. Regensburg, 2012, roč. 73, s. 7 – 26.

BRATH, G. Adalbert und Josephine Kablik. In: *Jahrbuch des Deutschen Riesengebirgsvereines*, Hohenelbe, 1931, nestránkováno.

BERNARD, A. Josefa Kablíková, zpytatelka přírody. In: *Ženské listy*. Praha, 1880, roč. 8, č. 7. – 8, s. 119 – 120, 135 – 136.

BARTOŠ, M. O Josefíně a Vojtěchu Kablíkových. In: *Puls, časopis města Vrchlabí*. Vrchlabí, 1998, roč. 9, č. 4 a 5, rukopis, nestránkováno.

Josephine Kablik, Mitglied mehrer naturforschenden Gesselschaften. Ein Betrag zur Frage von der Frauenarbeit. In: *Schlesische Provinzialblätter*. Breslau, 1865, sv. 4, s. 691 – 694.

ŠVEC, J. Nazývali ji kněžkou krkonošské flóry. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, roč. V., č. 1, s. 24 – 26.

⁵ SOA Zámrsrk: Index narozených, kniha 10380.

⁶ Kostel svatě Voršily. <i>Prague City Line: Poznej Prahu sám</i> [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/kostel-svate-vorsily>

1.2 Vojtěch Kablík – dětství a mládí budoucího lékárníka a vědce

Vojtěch Kablík se narodil 6. dubna 1783 v Sadské u Poděbrad v rodině českého majitele tamějšího mlýna. Prvního vzdělání se mu dostalo v hlavní normální škole v Pardubicích a gymnaziální studia absolvoval s vynikajícím výsledkem. Poté – v roce 1798 – nastoupil do lékárny v Nymburku jako lékárnický praktikant (tiro)⁷. Později přešel do lékárny „U Modrých lvů“ v Praze, kde asi dva roky působil jako pomocník. Dál se vzdělával ve farmacii, chemii a veškeré vědě. Dne 9. června 1804 konečně získal titul magistra farmacie na pražské univerzitě. Po skončení studií odešel pracovat jako odpovědný správce lékárny (provizor⁸) do Plzně. Hned roku 1805, ve svých dvaadvaceti letech, odešel do Vrchlabí a dne 30. června zde část lékárny „U Černého orla“ odkoupil.

1.3 Sňatek Josefiny a Vojtěcha

Jak již bylo řečeno výše, Josefina Ettelová a Vojtěch Kablík se zasnoubili, když nevěstě bylo 19 let, a ještě tentýž rok, 6. října 1806, ve Vrchlabí proběhla svatba. Snoubenci byli oddáni v kostele augustiniánů ve Vrchlabí. Obřadu se účastnili, kromě rodin a přátel obou snoubenců, také páter převor z kláštera augustiniánů a celá vrchlabská honorace. Na svatbu měl údajně přijet i Antonín Mánes, který sem měl přicestovat s rodinou ženicha. Alespoň tak to ve své knize píše Marie Kubátová, z jiného písemného pramene se mi to nepodařilo ověřit. Nevěsta na sobě měla mít závoj od firmy Anton und Karl Kieszling, Weberei und Schleierfabrik.⁹ Rodina Kieszlingových¹⁰ byla bohatá vrchlabská továrnická rodina, vlastnili i papírnu.

---

⁷ Tiro je „mladý muž, nezkušený člověk, nováček, začátečník“.

Latinsko - český slovník (lingua). In: *Latinský slovník .latinsky.cz: Latinský slovník on-line* [online]. © 2009 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://latinsky-slovník.latinsky.cz/latinsko-cesky/>

⁸ Provizor. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&am;cizi_slovo=provizor

⁹ KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2 (váz.). s. 33 – 34.

¹⁰ Kieszlingovi se psali různě, například i Kisling.

2 Vědec Vojtěch Kablík¹¹

2.1 Vědecké zaměření Vojtěcha Kablíka

Manžel Josefíny Kablíkové, Vojtěch, kromě toho, že byl lékárníkem ve Vrchlabí, tak byl také vynálezce, mineralog, ornitolog, přírodovědec, ale především vynikající chemik. V zimě roku 1812 vyrobil v laboratoři své lékárny dvacet šest liber zvláštní směsi draselného chloru, ze které vyráběl barevné zápalky a ve Vídni našel i odběratele – továrnu na zápalky – které příslušné chemikálie prodával.

2.2 Kablík pomáhá švagrovi v papírně

Byl první, kdo vynalezl a zavedl ve Vrchlabí nový způsob bělení lněných a bavlněných látek pomocí chloru a žíravého drasla a dosáhl tak běloskvoucího vzezření za pouhých třicet dní. Obvyklou cestou trvalo vybělení třikrát až šestkrát déle. Také jako první vynalezl v roce 1812 nové účinné metody bělení papíru a o dva roky později i nový způsob jeho barvení do pestrých barev. Obě tyto nové metody úpravy papíru byly používány ve vrchlabské papírně pod vedením Kablíkova švagra, Gabriela Ettela. Tento bratr Josefíny Kablíkové získal za tyto výrobky vyznamenání na České průmyslové výstavě v Praze roku 1815.¹² V roce 1834 byla Ettelova papírna oceněna oprávněním používat titul císařsko – královská zemská privilegovaná papírna.¹³

---

¹¹ Kapitola pojednávající o Vojtěchu Kablíkovi vychází především z údajů v těchto knihách a článcích, není – li uvedeno jinak.

BRATH, G. Adalbert und Josephine Kablik. In: *Jahrbuch des Deutschen Riesengebirgsvereines*. Hohenelbe, 1931, nestránkováno.

KÝR, K. Z počátku české technické chemie (1). KÝR, Karel. *Karel Kýr- příběhy a publicistika* [online]. 2009 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.karelkyr.blogspot.cz/2012/07/z-pocatku-ceske-technicke-chemie-1-na.html>

ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. Regensburg, 2012, roč. 73, s. 7 – 26.

BARTOŠ, M. O Josefině a Vojtěchu Kablíkových. In: *Puls, časopis města Vrchlabí*. Vrchlabí, 1998, roč. 9, č. 4 a 5, rukopis, nestránkováno.

EISELT, J. N. Nekrolog A. Kablík's. In: *Lotos. Zeitschrift für Naturwissenschaften*. Prag, 1853, roč. 3, s. 213 – 215.

PLUSKAL, F. S. *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich's Frau Josephine Kablik*. Brünn, 1849.

BARTOŠ, M. *O první městské lékárně*. Rukopis. Z archivu autora. Vrchlabí, nedatováno.

¹² FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946, s. 29.

¹³ LOUDA, J., ZÁZVORKOVÁ, B. *Vrchlabí*. Praha: Paseka, 2006. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-757-2, s. 28 – 29.

2.3 Vojtěch Kablík továrníkem v Praze

V letech 1814 – 1816 se Vojtěch Kablík zabýval výrobou různých chemických produktů, které vyráběl ve velkém množství a započal rovněž s výzkumem minerálních pramenů v Janských Lázních. V roce 1817 založil v Praze Na Perštýně č. p. 348 s českým obchodníkem Franzem Xaverem Broschem první chemickou továrnu v Praze, kde zastával pozici ředitele a která se stala vůbec první chemickou továrnou v Čechách. V její laboratoři i ve svém tamějším bytě Kablík také zavedl první plynové osvětlení v Praze a tato novinka vzbudila velkou pozornost širokého okruhu lidí. Továrna až do roku 1873 vyráběla s úspěchem vedle různých chemikálií a alkaloidů také tehdy žádané barvicí prostředky pro sklářský, textilní a tiskárenský průmysl. Základy úspěchů továrny spočívaly převážně na bedrech vědeckých partnerů Brosche – nejdříve V. Kablíka a později J. Poppa. Historici, kteří se zabývali průmyslovým vývojem v Čechách, se o Kablíkovi nezmiňovali v souvislosti s továrnou buď vůbec, nebo jeho význam zmenšovali. Založení továrny připisovali pouze Franzovi Xaverovi Broschemu. I samotný Brosche o Kablíkovi mluvil jako o slabém dobrákovi a v roce 1823 mu vypověděl partnerskou smlouvu. Tvrzení o dobrákovi Vojtěchovi ovšem odporuje fakt, že za šest let, kdy Kablík továrnu řídil, vzkvétala, rozmáhala se, navázal jí obchodní styky, vybudoval dobrou pověst. Měli v úmyslu ji ještě rozšířit a přestěhovat na větší prostor. K tomu už zřejmě Brosche svého kolegu nepotřeboval. Roku 1823 se tedy Vojtěch Kablík vrátil zpět do Vrchlabí, ke své manželce.

2.4 Lékárník Vojtěch Kablík

Jak již bylo řečeno, v roce 1823, po svém odchodu z pražské továrny, se Vojtěch Kablík navrátil ke své práci lékárníka ve Vrchlabí. Zároveň také upevňoval postavení Josefíny Kablíkové ve společnosti – jako lékárníkovy choti se zálibou v botanice. V té době byla botanika považována za vědu pro dámy vhodnou, za vědu pokrokovou a bohulibou, byla nazývána „scientia amabilis“. Paní Kablíková porozumění a pomoc svého manžela vítala, systematicky se odborně vzdělávala. I díky manželově pomoci se postupně z pozice „tüchtige Hausfrau“ – zdatné hospodyně, dostala do uznávaného postavení jako „gebildete Dame“ – vzdělaná

dáma. Dle názoru Eiselta „stála Kablíkova lékárna za pozornost“.¹⁴ Byla zde systematicky uspořádaná sbírka ptactva (hnízda, vejce i mnoho ptáků v různých stupních vývoje), také sbírka hmyzu, mnoho savců, ryb a plazů. Za pozornost v té době stála určitě i sbírka minerálů umístěna tamtéž. Vojtěch Kablík se také zabýval profesní stavovskou politikou. Šestnáct let stál jako předseda v čele grémia lékárnických filiálek Bydžovského kraje. V září roku 1848 se ve Vídni jako český poslanec a delegát novobydžovského grémia lékárníků zúčastnil sjezdu lékárníků rakouských provincií. V roce 1852 uvedl své základní názory na plán nové rakouské farmakopey v rakouském časopise pro farmacii.¹⁵ U grémia bydžovských lékárníků Vojtěch Kablík podpořil pozici vrchlabské lékárny a také doložil rozsah možností a kvalitu své laboratoře, když v letech 1814, 1828 a také 1835 provedl a vypracoval chemickou analýzu léčivých pramenů v Janských Lázních. Tím navázal na své dřívější chemické výzkumy.¹⁶ Výsledky průzkumů vod v Janských Lázních vyšly v několika knižních dílech. Nejvýznamnější z nich je bezesporu kniha Johanna Nepomuka Eiselta *Der Johannesbader Sprudel rücksichtlich seiner Heilwirkungen auf den menschlichen Organismus, und dessen Umgebungen: „das Riesengebirge“ in naturwissenschaftlicher, historischer und industrieller Beziehung*. Kablíkovy opakované výzkumy janskolázeňských pramenů prokázaly, že tyto nevykazují za 21 let žádných změn, co se týká stálosti a existence léčivých účinků. Vojtěch Kablík v knize uvedl i přehledné výsledky svých analýz.¹⁷

Počínání Vojtěcha Kablíka vysoce oceňovaly různé vědecké společnosti, které ho postupně přijaly za svého člena. Jmenovitě můžeme uvést například tyto společnosti:

- Zahradnická společnost ve Frauendorfu
- Spolek pro povzbuzování průmyslového ducha v Čechách

---

¹⁴ *Der Johannesbader Sprudel rücksichtlich seiner Heilwirkungen auf den menschlichen Organismus, und dessen Umgebungen: „das Riesengebirge“ in naturwissenschaftlicher, historischer und industrieller Beziehung*. Prag, 1846, s. 146 – 147.

¹⁵ Farmakopea je „lékopis, úřední seznam schválených léků, speciální soupis léků“. Pojem farmakopea. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/farmakopea>

¹⁶ Janské Lázně. *Českopis* [online]. 28. 1. 2008, č. 2 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.ceskopis.cz/archiv.php?id=21>

¹⁷ EISELT, J. N. *Der Johannesbader Sprudel rücksichtlich seiner Heilwirkungen auf den menschlichen Organismus, und dessen Umgebungen: „das Riesengebirge“ in naturwissenschaftlicher, historischer und industrieller Beziehung*. Prag, 1846, s. 20.

- Vlastenecko – ekonomická společnost
- Zahradnická společnost v Řezně
- Přírodně historický spolek LOTOS
- Společnost Českého muzea

2.5 Soukromý život Vojtěcha Kablíka

Vojtěch Kablík byl vzorný manžel a se svou ženou Josefínou žil ve šťastném manželství. I když zůstalo bezdětné, oba svou lásku věnovali přírodním vědám a dobročinnosti. Za svůj přínos městu byli oba manželé jmenováni čestnými občany města Vrchlabí. Svou dobročinnost prokázali i v roce 1831, kdy bylo město postiženo cholerou. Vojtěch Kablík založil zařízení, kde se vařila rumfordská polévka. Byla to výživná polévka z kostí, krve a dalších levných surovin, která se po celé Evropě stala prostředkem pro potírání hladu. Recept vypracoval v 18. století v Mnichově vědec, přírodozpytec a fyzik hrabě Benjamin Thomson Rumford¹⁸, původem Američan a podle něj byla polévka nazvána. V době cholery jí bylo pod dohledem Vojtěcha Kablíka ve městě denně vařeno na dvě stě porcí po dobu deseti měsíců. V duchu dobročinnosti byl sepsán i testament Vojtěcha Kablíka. 1000 zlatých odkázal Českému podpůrnému farmaceutickému spolku. 1000 zlatých vyčlenil pro zřízení stipendia jednomu chudému a pilnému studentu farmacie. 500 zlatých odkázal vrchlabskému fondu pro chudé. 500 zlatých určil pro založení Nižší reálné školy. 1000 zlatých bylo určeno zejména na výuku kreslení.¹⁹

Vojtěch Kablík zemřel 1. září 1853²⁰ ve svých sedmdesáti letech a byl pohřben ve Vrchlabí. Původně byl uložen do hrobky svého švagra Gabriela Ettela a posléze do své vlastní hrobky (kam byla později pohřbena i jeho manželka). Tato se nachází dodnes v první části vrchlabského hřbitova, vlevo od hlavní cesty. Bohužel v současnosti hrobka manželů Kablíkových není ve stavebně - technickém stavu odpovídajícím významu těchto dvou osobností pro město Vrchlabí a pro vědu vůbec.

¹⁸ Heslo Rumford. In: *Ottův slovník naučný: Díl dvacátý druhý Rozkošný - Schloppe*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-057-8, s. 101.

¹⁹ NA Praha: Nadání Vojtěcha Kablíka z Vrchlabí ve výši 1000 zl. pro studenta farmacie, kart. 7.

²⁰ SOA Zámorsk: Matrika zemřelých města Vrchlabí, kniha 10369.

3 Botanička Josefina Kablíková²¹

3.1 Cesta Josefiny Kablíkové k vědecké botanice

Jak jsem již zmínila, Vojtěch Kablík se roku 1817 na čas přestěhoval do Prahy, kde spoluzakládal továrnu. Josefina svůj volný čas využila k tomu, aby se znovu začala zabývat botanikou. Zpočátku paní Kablíková nepracovala nijak systematicky, spíše se procházela po horách, chodila na dlouhé túry za každého počasí. Postupně začala prozkoumávat kromě Vrchlabí a blízkého podhůří Krkonoš také Jizerské hory, celé Krkonoše a došla i na Sněžku.

Všímalá si typické vegetace pro dané oblasti a jejich charakteru. Postupně se její zájem rozšiřoval a stoupal. Nechtěla pouze nahodile sbírat rostliny a obdivovat krásy okolní přírody, ale chtěla svému snažení dát systematictější a vědecktější ráz. Chtěla hlouběji proniknout do tajů botaniky i do správného způsobu preparování rostlin. Jako první jí v této oblasti pomohl lékař Václav Blažej Mann, tehdy ještě nepříliš majetný medik. Václav Mann Josefinu často navštěvoval, stal se jejím učitelem a usměrnil její talent k vědecké systematické práci. Pod jeho vedením se věnovala sběru tajnosnubných rostlin – hub, mechů, lišejníků. V svém díle *Catalogus Herbarii Floras Bohemicae* jich uvedla celkem 198 a připojila i jejich abecední seznam.

---

²¹ Pro tuto kapitolu, pokud nebude uvedeno jinak, čerpám informace z těchto titulů a článků:
MAIWALD, V. *Geschichte der Botanik in Böhmen*. Wien, 1904, s. 148, 153 – 156, 171, 188 – 189.
STRÁNECKÁ, F. Včasná vzpomínka na vynikající Češku. In: *Světazor*. Praha, 1887, roč. XXI, č. 15. – 16, s. 225 – 226, 249.
CYPERS, V. v. Die Kablikißchen Sammlungen. In: *Das Riesengebirge in Wort und Bild*. Hohenelbe, 1884, roč. 4, č. 1 a 2 (11 a 12), s. 30 – 31.
KÝR, K. Evropská botanička. In: *Zaváté stopy české historie: O polozapomenutých osobnostech a událostech*. [online]. Kolářek, 2013 [cit. 2014-08-25]. ISBN 978-80-87856-26-0. Dostupné z: <http://www.eknihulka.cz/vecna-literatura/info/kyr-zavate-stopy-ceske-historie-o-polozapomenutych-osobnostech>
ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. Regensburg, 2012, roč. 73, s. 7 – 26.
PLUSKAL, F. S. *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich's Frau Josephine Kablik*. Brünn, 1849.

3.2 Josefina Kablíková členkou Opizova pražského ústavu

Filip Maxmilián Opiz byl předním českým přírodovědcem a lesníkem, byl to jeden ze zakladatelů české floristiky a také zakladatelem Výměnného ústavu pro výměnu herbářových položek, který vznikl v roce 1819 v Praze.²² Opizův ústav pro výměnu přírodnin byl jednou z prvních institucí tohoto druhu vůbec. V roce 1825 do Opizova ústavu vstoupila i Josefina Kablíková. Vrchlabská botanička byla jednou z věrných a silných opor ústavu. Zásobovala pražský ústav mnoha rostlinami. V letech 1827 – 1847 tam odeslala 48 299 položek, což znamená, že průměrně ročně do ústavu dodala 2 415 položek. Za celou dobu svého působení v Opizově ústavu pro výměnu herbářových položek dodala Kablíková této instituci přes 240 tisíc položek, bez toho aniž by za to uplatňovala nároky nebo si kladla nějaké podmínky. Kromě tohoto úctyhodného množství zaslaných exemplářů do ústavu ještě Josefina Kablíková nasbírala a usušila přibližně 50 tisíc rostlin, které z části buď skrze ústav, nebo ona sama rozeslala různým institucím po celé Evropě a část si ponechala pro svoji potřebu do svého osobního herbáře.

Díky jejím zásilkám do různých institucí a škol – například do Rakouska, Anglie a Německa - se její činnost stala známou po celé Evropě. V okruhu přírodovědců se stala tato žena známou a obdivuhodnou i díky tomu, že herbářové položky od ní obdržené se vyznačovaly vysokou kvalitou, takovou, že za vzor mohly sloužit každému praktickému botanikovi. Jeden z nich, kterého překvapila kvalita od ní pocházejících exemplářů, jí v dopise pochvalně napsal: *„Vskutku, když člověk vidí Vaše rostliny, tak se teprve učí porozumět, jak krásné, zdobné a půvabné mohou být ty milé děti flory i na posmrtném lůžku a jaký požitek, moci v herbáři vyměnit drolící se červotočivou mumii za tak rozkošný výtvar z Krakonošovy kouzelné říše.“* Sám Filip Maxmilián Opiz v článku nazvaném *Mein Naturalien – tauschunternehmen am Schlusse des Jahres (1830)* uvádí: *„Při výměnném styku zasílá J. Kablíková nejkrásnější a charakteristicky preparované rostliny“* a v závěrečné zprávě o výměnné akci rostlin za rok 1844, uveřejněné v *Prag – Beiblätter zu Ost und West*, ročníku 1845, číslu 48, na straně 191 se Opiz mimo jiné

---

²² HOSKOVEC, Ladislav. Homo botanicus: Opiz, Filip Maximilian. *Botany.cz* [online]. 13. 11. 2008 [cit. 2014-09-25]. Dostupné z: <http://botany.cz/cs/opiz/>

zmiňuje, že ze 712 účastníků je Josefina Kablíková na desátém místě podle počtů druhů rostlin – nasbírala celkem 210 druhů. Dle počtů dodaných exemplářů byla hodnocena dokonce na pátém místě se 3 735 kusy rostlin. Opiz vysoko hodnotil i kvalitu jejích preparátů – obsadila třetí příčku a při posuzování vzácných druhů rostlin skončila na čtvrtém místě.

3.3 Členství Josefiny Kablíkové v Královské bavorské botanické společnosti v Řezně

V roce 1719 byla v Řezně (Regensburg) založena Královská bavorská botanická společnost. V létě roku 1840 podal Filip Maxmilián Opiz návrh ke společnosti pro přijetí botaničky Josefiny Kablíkové do okruhu jejich členů. Trvalo však téměř rok, než bylo jeho návrhu vyhověno přesto, že Josefina Kablíková byla v té době již jako botanička známá a patřilo jí přední místo ve floristickém výzkumu Krkonoš. Tehdejší prezident instituce, Carl Friedrich Philipp von Martius, byl proti jejímu přijetí do společnosti. Tento jeho postoj byl v souladu s obecnou nechutí vědců a vědních společností té doby vůči ženám zabývajícím se vědou. Roku 1841 napsal Martius při rozhodování o členství Kablíkové toto: *„Jaký zřetel bude do budoucna nutno brát při přijímání dam do Společnosti? V nejnovějším seznamu vidím nějakou zcela neznámou „choť lékárníka“, jejíž diplom snad já jen jako přispívající člen budu muset podepsat. V zájmu Společnosti musím žádat, aby se její jméno vyskytovalo ještě jednou s přispívajícími členy, neboť tak, jak je nyní zveřejněno, nemůže ho Společnost akreditovat.“*

Tomuto názoru odporoval ředitel respektive sekretář Královské botanické společnosti v Řezně A. E. Fürnrohr a vrchlabská botanička Josefina Kablíková byla přijata za korespondující členku Společnosti. Dne 3. srpna 1841 přečetl na schůzi Společnosti Fürnrohr děkovaný dopis od Josefiny Kablíkové za přijetí.²³

---

²³ ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. 2012, roč. 73. s. 22.

3.4 Členství Josefiny Kablíkové v přírodovědných společnostech a uznání

Už víme, že Josefina Kablíková byla členkou několika vědních společností. V této kapitole přináším soupis těchto členství i s rokem vstupu do nich.

Roku 1841 byla vrchlabská botanička oficiálně jmenována korespondujícím členem Královské bavorské botanické společnosti v Řezně. V roce 1851 se Josefina Kablíková stala zakládajícím členem přírodně – historického spolku LOTOS. Předsedou spolku byl August Emanuel Reuss, mineralog a paleontolog. Později, roku 1853, se zařadila mezi členy Zoologické botanické společnosti ve Vídni. V soupise členů společnosti je pod číslem 497 mezi 1010 členy uvedena jako jediná žena Kablíková Josefina, vdova po lékárníkovi, Vrchlabí. Kablíková byla také členem geologické společnosti ISIS v Drážďanech, členství jí bylo přiznáno od roku 1860. Krátce před svou smrtí, dne 14. května 1863, obdržela od Ministerstva královského domu v Sasku uznání a poděkování za její záslužný podíl na vědeckých výzkumech.

3.5 Korespondence Josefiny Kablíkové

Důležitou a nedílnou součástí vědecké práce a spolupráce Kablíkové byla její korespondence s mnoha vědci a zajímavými lidmi nejen z naší země, ale i ze zahraničí. Mezi nejdůležitějšími můžeme jmenovat tyto:

- Richard Alexander, Anglie
- Karel Slavoj Amerling, Praha
- Johan Bayer, železniční úředník, Praha
- Pater Carl, vychovatel
- Johann Nepomuk Eiselt, krajský fyzik, Nový Bydžov
- Eduard Fenzl, profesor botaniky na univerzitě ve Vídni, kustod Dvorního kabinetu přírodnin, Vídeň
- August Emanuel Fürnrohr, profesor v Řezně
- Anton Gegenbauer, Štýrský Hradec
- Hanns Bruno Geinitz, ředitel Královského mineralogického a geologického muzea v Drážďanech

- Heinrich Emanuel Grabowski, lékárník ve Vratislavi
- David Heinrich Hoppe, ředitel Královské bavorské botanické společnosti v Řezně
- Vincenc František Kosteletzky, profesor botaniky, autor knihy *Botanický klíč*
- Gustav Lorinser, Mimoň
- Josef Malý, Štýrský Hradec
- Václav Mann, botanik, lékař, Zákupy u České Lípy
- František Antonín Nickerl, přírodovědec
- Filip Maxmilián Opiz, Praha
- Josef Patzelt, Nový Dvůr
- Johann Pfund, emeritní asistent při Českém muzeu
- František Salesiánský Pluskal, moravský lékař a přírodovědec²⁴
- Emanuel Purkyně, kustod Národního muzea, přírodovědecký profesor
- Karel Ludvík Reichenbach, dvorní rada
- August Emanuel Reuss, mineralog, paleontolog
- Ignác Bedřich Tausch, emeritní profesor botaniky²⁵

---

²⁴ František Salesiánský Pluskal (1811 Moravičany – 1901 Brumov). Roku 1837 dokončil studia a stal se magistrem chirurgie, očního lékařství a porodnictví. Jako lékař působil v Lošticích (1838), v Lomnici u Tišnova (1839 – 1857), na Velehradě (1857 – 1872) a v Brumově (až do smrti). V důsledku prodělané cholery měl chromé nohy a na konci života téměř přišel o zrak. Je autorem mnoha článků s hospodářskou, botanickou, přírodovědnou a lékařskou tematikou, které jsou odborně velmi ceněny. Zabýval se také historií a archeologií. Za všechna jeho díla můžeme jmenovat například tato: *Welehrad* (1858), *Děje říše velkomoravské od počátku do rozpadu jejího* (1883), *Počátky a vývin křesťanství na Moravě* (1887), *Das slavische Aletgermanien* (1891) nebo nám již známé *Neue Methode die Pflanzen auf eine höchst einfache Art gut und schnell für das Herbar zu trocken* (1849) a *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich's Frau Josephine Kablik* (1849). Svá díla psal česky i německy.

František Salesiánský Pluskal, historik a lékař: * 29. ledna 1811 Moravičany, + 28. března 1901 Brumov Více zde: <http://brumov-bylnice.knihovna.cz/osobnosti/frantisek-salesiansky-pluskal/>. *Městská knihovna v Brumově - Bylnici* [online]. [2014] [cit. 2014-10-08]. Dostupné z: <http://brumov-bylnice.knihovna.cz/osobnosti/frantisek-salesiansky-pluskal/>

²⁵ Ignác Bedřich Tausch (1792 Údrč u Bochova – 1848 Praha). Věnoval se studiu botaniky, hrabě Canal de Malabaila jej roku 1816 jmenoval správcem své botanické zahrady a také profesorem na katedře botaniky zřízené při zahradě. O Canalově zahradě vydal dílo *Hortus Canalius, seu plantarum rariorum, quae in horto botanico Jos. Malabaila comitis de Canal coluntur. Icones et Descriptiones* (Praha, 1823). Zakládal také herbáře české květeny, byl spolupracovníkem časopisu *Flora*. Po Tauschově smrti jeho herbář zakoupil hrabě Josef Nostic pro Muzeum království českého. HesloTausch. In: *Ottův slovník naučný: Díl dvacátýpátý T – Tzschirner*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-057-8, s. 8.

Dnes najdeme torza její korespondence v archivu Institutu botaniky na Fakultě biologie a předklinické medicíny Univerzity v Řezně (dva dopisy) a v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze (také dva dopisy). Soubor její korespondence by mohl být ve Vratislavi, kam ho darovala vdova po Jindřichu Gotwaldovi po jeho smrti.²⁶ Jestli ve Vratislavi zůstal, se mi nepodařilo potvrdit.²⁷ První dopis z řezenského univerzitního archivu je datován 15. června 1841, adresát je neznámý. Josefina Kablíková s ním poslala pokračování své sbírky krkonošských rostlin a děkuje za diplom korespondujícího člena, který obdržela. Dotazuje se také, zda by kromě krkonošských rostlin využila Botanická společnost v Řezně také jiné rostliny, např. z Čech.

Druhý v Řezně uchovaný dopis byl datovaný 10. lednem 1843, adresátem byl David Jindřich Hoppe. Botanická společnost v Řezně spolu s ním přijala laskavě její floru Krkonoš. Oba dopisy jsou psané německy, odesílané z Vrchlabí.²⁸ Literární archiv Památníku národního písemnictví uchovává dva její dopisy předním českým přírodovědcům. První dopis je datovaný 22. dubna 1856 a určen je pro doktora Františka Antonína Nickerleho.²⁹ Přikládám jeho plné znění. Podle mého názoru se jedná o jedinečný pohled na Josefínu Kablíkovou jako ženu, vědkyni, které velmi záleží na uznání kvality její botanické práce.

„Velevážený pane doktore,

v prosincovém čísle „časopisu Lotos“ se zmiňujete s přátelským uznáním o mých botanických výkonech. Svůj velmi lichotivý úsudek jste si pravděpodobně utvořil na základě oněch rostlin, které jsem v dřívějších letech, jako horlivá účastnice zasílala Opizovu výměnnému institutu, o nichž mi bohužel z různých stran přišly velmi neradostné zprávy ohledně dalšího uchování mnou zcela v pořádku zaslaných rostlin. Proto jsem nucena si myslet, že ony rostliny, které jste,

---

²⁶ Nachlass der Frau Josephine Kablick. In: *Jahres – Bericht der Schlesischen Gessellschaft für vaterländische Cultur*. Breslau, 1877, s. 102 – 103.

²⁷ Informaci se mi nepodařilo ověřit, protože na mé mailové zprávy mi nepřišla žádná odpověď.

²⁸ POSCHLOD, PETER. *Josephine Kablik*. [elektronická pošta]. Message to: gracynka@seznam.cz. 6. února 2014 14:59:58 [cit.2014-10-04]. Odpověď na prosbu o materiály o Josefíně Kablíkové.

²⁹ Franz Anton Nickerl (František Antonín Nickerl) byl pražský lékař a proslulý profesor zoologie, nejvíce se zajímal o motýly. Studoval filozofii a medicínu na pražské univerzitě. Žil mezi lety 1813 a 1871.

Franz Anton Nickerl. ZELENKA, Martin. *Martinovy fotografie motýlů* [online]. © 2009-2014, 6. 8. 2014 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://213.cz/Lepidolide/F.A.Nickerl.html>

velevážený pane doktore, obdržel pod mým jménem od onoho jistě záslužného institutu, jste nedostal s těmi vlastnostmi, s nimiž jsem je odesílala.

Dovoluji si Vám proto jako přátelské připomenutí předložit ony „ode mne nasbírané a vysušené rostliny“, které Vám nejlépe ukáží, do jaké míry se ty Vám dříve zasláné odlišují od těchto, ačkoli pochybnosti byly již rozptýleny „Vaším přátelským uznáním“.

Pokud obdržíte část zasláných rostlin „bez signatury“, prosím o přátelskou shovívavost, neboť zrovna nemám nikoho, kdo by tuto práci mohl převzít.

Na závěr chci zmínit, že Vámi napsaný článek „Pia desideria“ mi zcela mluví z duše, a kéž by vskutku univerzální zásady v něm vyslovené došly uskutečnění. Poroučím se v dokonalé úctě s přáním, aby se přiložené děti Flóry v pořádku dostaly do Vašich rukou.

Vašemu Blahorodí oddaná Josefina Kablík

Vrchlabí 22. 4. 1856

P. S.

Je Vám známa přiložená Pluskalova metoda vysoušení rostlin?“³⁰

Druhý dopis nacházející se v archivu ve Strahovském klášteře zaslala vrchlabská botanička Josefina Kablíková známému přírodovědci Emanuelovi Purkyně (kustodovi Českého muzea), synovi Jana Evangelisty Purkyně.³¹ Dopis zaslala dne 30. října 1857. Je ráda, že zásilka, kterou zaslala, odpovídá Purkyňovým požadavkům. „*S radostí jsem se doslechla, že moje zásilka zcela odpovídala Vašemu přání, a jsem s radostí připravena Vás ze všech svých sil podporovat. Co se týká živých rostlin, podle možností přispěji.*“ Dále vyjadřuje uspokojení nad zprávou o dobrém zdraví Jana Evangelisty Purkyně, kterého dává pozdravovat.

---

³⁰ LA PNP: fond Nickerl Otakar + František, Kablík Josefina Nickerlovi Františku, 1 dopis z roku 1856.

³¹ Emanuel Purkyně žil mezi lety 1831 a 1882, byl to přední český botanik, studoval na lékařské a poté filozofické fakultě. Dlouhodobě působil v Národním muzeu, také jako profesor přírodních věd na lesnické škole v Bělé pod Bezdězem. Purkyně Emanuel: Ottův slovník naučný. *Leccos* [online]. [2014] [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/purkyne-emanuel>

Nakonec doufá, že kdyby přijela do Prahy, mohla by s Emanuelem promluvit o svém koníčku botanice.

Na začátku a konci dopisu jsou psané poznámky rukou příjemce, Emanuela Purkyně. Ty za dopisem určitě stojí za pozornost, obsahují podrobnosti o zásilkách botanických exemplářů do Českého muzea. „*Poslala mi kleč, která je zčásti v herbáři, zasazená uhynula. Později poslala Saxifraga oppositifolia (lomikámen vstřícnoolistý), Epilobium hirsutum (vrbovka chlupatá), Anemone vernalis (koniklec jarní), Cypripedium calceolus (střevíčník pantoflíček), Lysimachia punctata (vrbina tečkovaná), z nichž jen ty podtržené uhynuly, střevíčník zašel po dvou letech při dělení oddenku a přesazení a sotva by byl v zahradě znovu k nalezení. Všechny tyto rostliny pěstuje paní K. ve své zahradě, a kromě toho Sorbus Chamaemespilus/Pyrus sudetica Tsch. (jeřáb mišpulka) a Arabis alpina (huseník alpský). Tyto věci by bylo třeba obstarat vedle dalších skalniček, jen kořeny by musely být úplné.*“ Dopis určený k rukám Emanuela Purkyně je napsán na zdobném psacím papíře.³² A stejně jako dopis předchozí zmiňovaný (Dr. Nickerlemu) ho Josefina Kablíková napsala poměrně drobným a úhledným rukopisem, samozřejmě německy.

Josefina Kablíková darovala živé rostliny Českému muzeu zřejmě i nadále. Svědectví o tom podává Emanuel Purkyně v časopisu *Živa* roku 1860. Děkuje zde mimo jiné i Josefíně Kablíkové, která spolu s jinými muzeum obdarovala živými rostlinami.³³

3.6 Přírodovědný kabinet Kablíkových

Když v roce 1823 obchodník Brosch vypověděl Vojtěchu Kablíkovi smlouvu, ten se vrátil do lékárny ve Vrchlabí a věnoval se kromě farmacie a sbírek i ornitologii. Ve své lékárně Vojtěch a Josefina Kablíkovi založili přírodovědný kabinet, který obsahoval sbírky ptactva, ryb, obojživelníků, měkkýšů, plazů, hmyzu, motýlů a savců. Součástí kabinetu byla i nádherná sbírka minerálů a rostlin, kterou rozšířila Josefina Kablíková ukázkami krkonošské flóry v podobě umně zpracovaných herbářových položek. Manželé Kablíkovi mohli tento přírodovědný kabinet (první

³² LA PNP:fond Purkyně Emanuel, Kablíková Josefína Purkyňovi Emanuelu, 1 dopis z roku 1857. Připsány poznámky Emanuela Purkyně.

³³ PURKYŇĚ, E. Zpráva o botanické sbírce Českého Musea. In: *Živa*. Praha, 1860, číslo 1, s. 63.

krkonošské muzeum) po těžké a systematické práci otevřít již v roce 1845 pro veřejnost. Brzy ho navštěvovali zájemci z blízka i daleka. Josefina Kablíková založila při lékárně v roce 1845 Pamětní knihu, která byla vedena až do roku 1863. V této dodnes dochované knize se zachovaly spousty podpisů významných vědců a osobností té doby. Za všechny můžeme jmenovat například tyto: mineralogové a geologové Zippe, J. Jokély, Jan Krejčí z Národního muzea v Praze, geolog František Pošepný z Valteřic, světoznámý fyziolog Jan Evangelista Purkyně se syny Karlem a Emanuelem (budoucím známým botanikem), filologové Jan Gebauer z Úbislavic, Jindřich Niederle ze Staré Paky, ornitolog Antonín Fierlinger ze Sobotky – asistent v lékárně Kablíkových, František Hilmar z Kopidlna – tvůrce České polky. Jak již bylo řečeno, pamětnice byla vedena až do roku 1863, poslední zápis je datován k 8. září 1863. Poslední podpis v knize je Alois Kablík z Prahy, hospodářský úředník.³⁴

O sbírkách manželů Kablíkových panovaly všeobecně dobré soudy. Můžeme citovat *Illustrierte Theaterzeitung* z roku 1845, číslo 164, strana 659: „Velmi krásné, vzácné a věrně preparované exempláře, vše systematicky uspořádané a řazené ve vkusných skříňkách (vitrínách) a celé nádherně aranžováno, aby člověk viděl sbírku s pravým potěšením a trvalým poučením. Je zde ve zmenšeném měřítku obsaženo všechno, čeho je možno privátně dosáhnout.“ Kablíkovi tak získávali významné postavení ve společnosti, ve které žili a působili a jejich dům se stal místem setkávání přátel, vědců a badatelů fauny i flóry Krkonoš, hudebníků, malířů a dalších hostů.

Již v roce 1806 poznamenal Filip Maxmilián Opiz při své první návštěvě a exkurzi do Krkonoš, ze které si přivezl více než 500 kusů sušených rostlin: „*Vrchlabí je takříkajíc jedinečná ulice, položená na krystalicky čirém Labi, ve kterém člověk tu a tam spatří nějakou lepší budovu.*“ Prof. Dr. H. B. Geinitz se o Josefíně Kablíkové vyjádřil, že tak, jak se projevuje při svých botanických bádáních, že se stejnou horlivostí a pečlivostí se věnuje své domácnosti, když ji vybavila nejen účelnými věcmi, ale i elegantními a pro oko líbivými doplňky – drahým porcelánem, stříbrem, obrazy nebo etažérem nádherně vykládanými kolibříky. Ke Kablíkovým již od dvacátých let 19. století poměrně často jezdili

---

³⁴ Josefina Kablíková Gedenkbuch, Hohenelbe, 1845 – 1863. Archiv Muzea KRNAP Vrchlabí.

členové malířské rodiny Mánesových – byli spolu příbuzensky spřízněni. O osudech Mánesových více pojednám dále. V lékárně kromě manželů Kablíkových bydlel i Jindřich Gottwald, patrně jejich adoptivní syn, o kterém bude rovněž ještě řeč.

Pamětní kniha vedená ve vrchlabské lékárně nebyla jediná, kterou Josefina Kablíková založila. Další knihou byla Pamětnice založená na Luční boudě v roce 1842 a určená pro návštěvníky hor. Protože Luční bouda se stala postupem času od svého založení v roce 1625 důležitým hospodářským, obchodním, turistickým místem a centrem badatelů, vepsala Josefina Kablíková k věnování do knihy i výzvu budoucím návštěvníkům, aby vedle svého jména zaznamenali i různá pozorování a objevy.³⁵ Poslední zápis v knize je datován 26. července 1860, podpis patří panu Fischerovi z Vídně.³⁶

3.7 Spolupráce Josefiny Kablíkové

Jako každý jiný vědec, i botanička Josefina Kablíková udržovala čilou spolupráci s vědci a institucemi nejen v nejbližším okolí, ale i ve větší vzdálenosti. Vyjmenuji alespoň pár jako příklad. Jak již bylo řečeno, byla paní Kablíková členkou Opizova pražského Výměnného ústavu pro výměnu herbářových položek.

Kromě povinností a práv vyplývajících pro ni z tohoto členství poskytovala své vědomosti společnostem a botanikům, pomáhala jim v jejich práci. Královské bavorské botanické společnosti v Řezně postupně v herbářích poslala úplnou flóru Krkonoš. Slezské společnosti pro vlasteneckou kulturu ve Vratislavi dodala vše potřebné k vytvoření *Herbarium Silesiacum*. Podílela se také na práci prof. Dr. Josefa Karla Malého ze Štýrského Hradce *Enumeratio plantarum phanerogamicarum Imperii Austriaci universi*. Doktor Malý³⁷ ji ve své práci jmenovitě děkuje. Na straně XI. uvádí: „*Domina Kablik Josepha, societatis*

³⁵ *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. Prag: Gottlieb Haase Söhne, 1845, č. 81. ISSN 1802-6311, s. 4.

³⁶ Gedenkbuch der Freunden der Naturwissenschaften, Hohenelbe, 1842. Fotokopie. Archiv Muzea KRNAP Vrchlábí.

³⁷ Josef Karel Malý (1797 Praha – 1866 Štýrský Hradec). Vystudoval lékařství v Praze a roku 1824 se odstěhoval do Štýrského Hradce, kde působil jako praktický lékař. Zároveň mezi lety 1830 – 1832 přednášel botaniku. Napsal několik botanických spisů. Můžeme jmenovat na příklad tyto: *Flora styriaca* (1838), *Enumeratio plantarum phanerogamicarum imp. Austriaci* (1846) nebo *Flora von Deutschland* (1860).

Heslo Malý. In: *Ottův slovník naučný: Díl šestnáctý Lít – Media*. Praha - Litomyšl: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-057-8, s. 736.

botanicae Ratisbonensis sodalis in Hohenelbe Bohemiae“³⁸. Dr. Václav Mann pro svoji disertační práci s názvem *Lichenum in Bohemia observatorum dispositio succinctaque descriptio*³⁹ použil kryptogenní rostliny, které pro něj Josefina Kablíková nasbírala v Krkonoších a které mu pro jeho práci naposílala. Dr. Mann tak ve svém díle poprvé popsal a předložil kompletní lišejníkové rostlinstvo Čech. Ve své disertační práci ale Josefínu Kablíkovou jmenovitě nezmiňuje. Prof. Ilg se domnívá, že je to proto, že Dr. Mann děkoval významnému botaniku Flörkemu a vedle něho by jméno Kablíkové - tehdy ještě ne příliš známé botaničky - nebylo vhodné.⁴⁰ Bydžovský krajský fyzik Dr. Johann Nepomuk Eiselt⁴¹ použil část textu od Josefiny Kablíkové do své knihy *Der Johannesbader Sprudel rücksichtlich seiner Heilwirkurgen auf den menschlichen Organismus, und dessen Umgebungen: „das Riesengebirge“ in naturwissenschaftlicher, historischer und industrieller Beziehung*. Kapitola XIII. Flora des Riesengebirges se skládala ze systematicky poskládaného seznamu veškerých druhů krkonošské květeny a ze stručných údajů místa nálezu u každého z nich. Zvláštní důraz dala na tajnosubné rostliny.⁴² Příspěvky zaslala také Gustavu Lorinserovi pro jeho dílo *Taschenbuch der Flora Deutschlands und der Schweiz* a také do *Oekonomisch – technische Flora Böhmens* od dua autorů Berchtold a Opiz.⁴³ Další své příspěvky posílala vrchlabská botanička i do různých časopisů, můžeme jmenovat například tyto: *Illustrierte Theaterzeitung* a *Ost und West*⁴⁴.

³⁸ MALY, J. C. *Enumeratio plantarum phanerogamicarum imperii Austriaci universi*. Vindobonae: Braumüller et Seidel, 1848, s. XI.

³⁹ MANN, W. *Lichenum in Bohemia observatorum dispositio succinctaque descriptio*. Pragae, 1825.

⁴⁰ ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. 2012, roč. 73, s. 15.

⁴¹ Jan Eiselt (1805 Praha – 1867 Hradec Králové). Byl to český lékař a spisovatel. Po studiu lékařství byl od roku 1830 městským lékařem v Poličce, poté vystřídal ještě místa krajského fyzika v Táboře, Jičíně, Hradci Králové. Hojně přispíval přírodovědeckými a lékařskými články do mnoha časopisů. Heslo Eiselt. In: *Ottův slovník naučný: Díl osmý Dřevěné stavby - Falšování*. Praha - Litomyšl: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-057-8, s. 461.

⁴² EISELT, J. N. *Der Johannesbader Sprudel rücksichtlich seiner Heilwirkurgen auf den menschlichen Organismus, und dessen Umgebungen: „das Riesengebirge“ in naturwissenschaftlicher, historischer und industrieller Beziehung*. Prag, 1846, s. 171 – 195.

⁴³ ILG, W. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. 2012, roč. 73, s. 17.

⁴⁴ PLUSKAL, F. S. *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich´s Frau Josephine Kablik*. Brünn, 1849, s. 13.

3.8 Cesty Josefiny Kablíkové

Josefina Kablíková své cesty za sběrem rostlin podnikala převážně na území označovaném tehdejšími přírodovědci obecně jako Sudety – tzn. po Jizerských horách, Krkonoších, po oblasti tzv. Středních Sudet, v Sovích horách a také na Praděd. Cestovala rovněž do Švýcarska a Itálie a snad navštívila i Anglii. V roce 1861 poslala dvornímu radovi Reichenbachovi darem zásilku rostlin s poznámkou, že je v horách nasbírala v 74 letech. V roce následujícím – 1862 – podnikla cestu do Salzburgu a ve svých 75 letech navštívila F. S. Pluskala na Velehradě. O další rok později byla ve Slezsku v Bad Charlottenbrunn (dnes Jedlina – Zdrój nedaleko Walbrzychu v Polsku). Krátce před svou smrtí dokonce ještě vystoupila ke Sněžným jámám v Krkonoších.

3.9 Vzpomínky na Josefinu Kablíkovou

Josefina Kablíková byla zajímavou a známou osobností a proto se na ni zachovaly nejrůznější písemné a obrazové vzpomínky. Jako známá botanička a vědkyně se stala inspirací pro tehdejší ženy, a tak vycházely krátké články o ní v ženských časopisech. Dále Dr. F. S. Pluskal napsal, v Brně vydal a příznivcům věnoval v roce 1849 její životopis s názvem *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenforscherin Oesterreich's, Frau Josephine Kablik*. V tom samém roce (1849) jí s věnováním daroval drobné dílo *Neue Methode die Pflanzen auf eine höchst einfache Art gut und schnell für das Herbar zu trocknen*⁴⁵. Tato knížička je vázaná v bílém hedvábném atlasu a okraje desek má zdobené ornamenty malých zlacených lístků a kvítků.

Jak už jsme se dozvěděli, Josefina Kablíková navštívila slezské lázně Bad Charlottenbrunn. V lázeňských prostorách se údajně uchovaly tři kamenné pamětní desky badatelů přírody. Na jedné z nich pod názvem „Botanicus Bohemiae de Silesiae Flora bene meritis“ mimo jiné stojí jméno Josephine Kablik s letopočtem 1863. V dopise správy Lázní Charlottenbrunn z 6. března 1931 adresovaném

---

⁴⁵ PLUSKAL, F. S. *Neue Methode die Pflanzen auf eine höchst einfache Art gut und schnell für das Herbar zu trocknen*. Brünn, 1849.

řídícímu učiteli Gustavu Brathovi se potvrzuje, že uvedený letopočet 1863 je rokem návštěvy paní Kablíkové v lázních.⁴⁶

Obdivuhodná osobnost Josefiny Kablíkové – manželky vrchlabského lékárníka a botaničky – inspirovala vrchlabskou lékárnici a spisovatelku v krkonošském nářečí Marii Kubátovou k napsání několika článků a povídky. Vzhledem k blízkému vztahu manželů Kablíkových k malířské rodině Mánesových vzniklo několik jejích obrazů od různých členů Mánesovy rodiny.

Konečně i samotné město Vrchlabí chtělo uctít památku významné vrchlabské osobnosti a po Josefině Kablíkové pojmenovalo ulici. Ve velké většině článků, co o Josefině Kablíkové vyšly, vystupuje vrchlabská botanička jako ctihodná dáma. Paní, která se vzorně stará o domácnost, má klidné a harmonické manželství a ještě se na vysoké úrovni zabývá vědou. Udržuje korespondenci s inteligencí jak českou, tak zahraniční. A mezi její přátele patří kromě známých přírodovědců a lékařů i malíři a spisovatelé. Spolu s manželem jsou ve Vrchlabí připomínáni jako zakladatelé prvního muzea, vážení měšťané a hlavně mecenáši, kteří finančně podporovali chudé a potřebné. Nechme nyní promluvit texty 19. a první poloviny 20. století. Životopisec Pluskal píše: „*Na učené ženy se všeobecně nahlíží s jakýmsi nedostatkem důvěry a vážnosti a obvykle se předpokládá, že i svůj dům budou zanedbávat. To však není případ naší botaničky. Ona je rozumná, moudrá a velmi zaměstnaná domácí paní a spravuje svou domácnost s tou samou slavnou pořádkumilovností, jak je to pro ni obvyklé při jejích botanických pátráních.*“⁴⁷ Řídící učitel Gustav Brath vychvaluje botanické umění Josefiny Kablíkové: „*Herbář paní Kablíkové byl v každém ohledu natolik vzorný, že každému botanikovi mohl sloužit jako předloha.*“⁴⁸ Františka Stránecká ve Světozoru pak velebí českou botaničku takto: „*...Josefa Ettlova, provdaná pak Kablíková vědu přispěním úsilovným skutečně obohatila a tou měrou jak bylin znalá nad jiné proslula celým světem učeným, i vlast' svou a bohatou květenou její zvelebovala... Předně, by neunavná přičinlivost' Josefy Kablíkové, něžná, právě*

---

⁴⁶ Já když jsem se emailem dotazovala na zmíněnou pamětní desku, tak mi bohužel žádná odpověď nebo fotografie nepřišla.

⁴⁷ PLUSKAL, F. S. *Biographie der berühmten, jetzt lebenden Pflanzenorscherin Oesterreich's Frau Josephine Kablik*. Brünn, 1849, s. 13 – 14.

⁴⁸ BRATH, G. Adalbert und Josephine Kablik. In: *Jahrbuch des Deutschen Riesengebirgsvereines*. Hohenelbe, 1931, nestránkováno.

ženská povaha i láska k přírodě a jejím neobsáhlým divům...“⁴⁹ Alexander Josef Bernard svůj krátký životopis o vrchlabské botaničce končí těmito slovy: „*Napsali jsme životopis tento, chtějíce v něm ukázati spanilomyslným dívkám českým dráhu dosud zanedbávanou, však zajisté následování hodnou. Kéž by i ony vstoupíce v šlépěje slavné botaničky, nabyly v něžných kvítkách přírody tolik zábavy a potěšení, kolik radostných chvil zažila mezi nimi Kablíková.*“⁵⁰

Ve všech člancích je Josefina Kablíková popisována jako výborná a věhlasná botanička, vzorná hospodyně a manželka. Trochu jinak a možná překvapivě vystupuje v korespondenci mezi bratry Purkyňovými. Karel Purkyně píše bratrovi Emanuelovi a žádá kvůli Josefu Mánesovi pro jeho tetu o fotografii jak Emanuela Purkyně, tak dalších botaniků. Karel Purkyně dne 21. listopadu 1862 píše: „... Ty víš, že ta proslulá Kablíková ve Vrchlabí je vlastní tetou Mánesa, tato dobrá dáma miluje kromě svého věhlasu fotografická alba a přeje si vidět podobizny obzvláště proslulých kolegů. Mánes coby dobrý synovec si přeje okouzlit srdce bezelstné tety za účelem vloudění se v dědictví několika exempláři těchto fotografií proslulých botaniků a učenců, takže bys měl být tak hodný a svou podobiznu stejně jako ještě některé z karlovarských podobizen Rabenhorsta atd. Mánesovi pro zmíněnou tetu věnovat, a také pokud napíšeš svým slavným známým, mohl bys snad pro Mánesa získat nějaké obrázky, pokud možno originál s jistým nápisem „Mé ctěné kolegyni“ atd. Bud' tak hodný a udělej to pro svého pacholka Mánesa...“⁵¹ O téměř tři týdny později, 10. prosince 1862, pak Karel Purkyně reagoval na bratrovu odpověď dopisem takto: „...Dal jsem Mánesovi tvou podobiznu pro Kablíkovou, ty bereš vše tak prakticky, to, co jsem v dopise napsal o podloudném dědění, bylo, doufám, přece pochopitelné jako vtip, Mánes byl právě v létě ve Vrchlabí a teta k němu byla velmi laskavá, za což jí také chce udělat radost. Jelikož je ta dáma ješitná, spojuje se ráda se jmény a podobiznami proslulých lidí, ačkoli je ani nedokáže ocenit, dokonce nejednou ani nezná jmény

---

⁴⁹ STRÁNECKÁ, F. Včasná vzpomínka na vynikající Češku. In: *Světovzor*. Praha, 1887, roč. XXI, č. 15, s. 225.

⁵⁰ BERNARD, A. Josefa Kablíková, zpytatelka přírody. In: *Ženské listy*. Praha, 1880, roč. 8, č. 8, s. 136.

⁵¹ LA PNP: fond Purkyně Emanuel, Purkyně Karel Purkyňovi Emanuelu, 7 dopisů z let 1853 – 1862. 1 dopis b. d.

atd ....⁵² Z těchto dopisů, které Karel Purkyně zaslal několik měsíců před smrtí věhlasné botaničky, vystupuje Josefina Kablíková trochu jinak. Malíř, přítel Josefa Mánesa, ji vykresluje jako trochu pošetilou starou dámu, která se ráda pochlubí svými známými. Ráda ukazuje fotografie uznávaných přírodovědců, nejraději s věnováním.

Dle mého názoru popis paní Kablíkové jako ženy, která je snad trochu ješitná a chlubitá jejímu obrazu nijak neškodí. Naopak, najednou ji vidíme jako hluboce lidskou bytost i s její slabší povahovou stránkou, což jí rozhodně nijak neubírá na zajímavosti, spíš nám ji přiblíží. V tu dobu už paní Kablíková byla stará dáma, rozhodně mohla být na co pyšná, dosáhla toho opravdu hodně, o jejím vědeckém přínosu nešlo pochybovat. Tak jí asi fotografie a podobenky slavných kolegů mohly připomínat mládí a vědecké začátky.

3.10 Antonín Fierlinger (1812 – 1893)⁵³

Vojtěch Kablík se v Sobotce při návštěvě lékárníka Fierlingera seznámil s jeho synem Antonínem. Ten v té době pracoval v otcově lékárně jako praktikant. Kromě práce v lékárně se věnoval studiu přírody, hlavně preparování ptáků a savců. Do tohoto umění jej pečlivě zasvětil a učil přítel jeho otce, lesník Sikeš, který působil na Kosti. Vojtěchu Kablíkovi se práce mladého Fierlingera líbila a nabídl mu, aby až skončí učení u otce, pracoval v lékárně ve Vrchlabí. Antonín tuto nabídku přijal a v roce 1830 tam nastoupil jako asistent. Po celou dobu působení ve vrchlabské lékárně (od roku 1830 až do roku 1835) se mu od obou manželů Kablíkových dostávalo v jeho práci všestranné podpory, vědecky se vzdělával studiem odborných knih, seznámil se s botanikou a za pomoci Josefíny Kablíkové se učil určovat rostliny. Při svém praktickém studiu několikrát prošel Krkonošemi, a tak dokázal v horách bezpečně provést i botaniky, kteří přijížděli na návštěvu ke Kablíkovým a na prohlídku jejich slovného kabinetu přírodnin. Antonín Fierlinger těmto vzácným návštěvám ukazoval místa výskytu nejvzácnějších krkonošských rostlin. Výsledkem studia a exkursí do horské přírody se stal skvostně provedený a

---

⁵² LA PNP: fond Purkyně Emanuel, Purkyně Karel Purkyňovi Emanuelu, 7 dopisů z let 1853 – 1862. 1 dopis b. d.

⁵³ Kapitola o Antonínu Fierlingerovi vychází z těchto časopisových článků:

BERNARD, A. J. Antonín Fierlinger. In: *Vesmír*, 1893, ročník 22, s. 205 – 206.

Předběžný nekrolog Antonína Fierlingera. In: *Vesmír*, 1893, ročník 22, s. 177.

ŠOLTYSOVÁ, L. Kablíkova sbírka českého ptactva. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1995, číslo 7, s. 14.

obsáhlý herbář český a také herbář květeny krkonošské – herbarium J. Kablíkové, které obdivovali i nejnámější botanici své doby.

Kromě práce na herbářích posílal Antonín Fierlinger i četné příspěvky do herbářů Tausche a do Opizova Výměnného ústavu přírodnin v Praze. Své preparátorské znalosti a schopnosti využíval při rozšiřování původní malé sbírky ptactva a vajec, která se původně skládala především jen z ptactva z okolí. Fierlinger položil základ k vybudování rozsáhlé sbírky. Ve sbírce českého ptactva a českých savců byli zvláště a úplně zastoupeni netopýři. Při svých přírodovědeckých studiích a pozorováních několikrát navštívil rybníky v okolí Pardubic. Spolupracoval se všemi tehdejšími známými předními českými ornitology a sám prováděl odchyt ptáků, sběr vajec a ptačích hnízd. Mezi zajímavé exempláře, které se Antonínu Fierlingerovi podařilo odchytnout, bezpochyby patří kulík hnědý – glaciální relikvium a v dnešní době již veliká ornitologická vzácnost. Můžeme se dočíst, že Fierlinger za jedinou sezónu nasbíral 30 vajec a ulovil 17 kusů kulíka hnědého.⁵⁴ Hodnota sbírky českého ptactva stoupala i tím, že mladý lékárenský pomocník Fierlinger ke sbírce vypracoval přesný podrobný katalog, s různými údaji života ptáků, místa a doby hnízdění i včetně míst odstřelu nebo odchytu. Za spolupráce a přispění manželů Kablíkových se za pět let jeho působení ve Vrchlabí sbírky rostlin a ptactva postupně rozrostly až do rozměrů muzea. Součástí muzea se staly mimo jiné i sbírky českých nerostů a hornin.

Po svém odchodu z Vrchlabí roku 1835 působil Antonín Fierlinger dva roky v Praze. Tam obnovil své přátelské styky s Tauschem, Opizem a dalšími českými přírodovědci. Současně absolvoval přednášky farmaceutického kurzu. Po jeho skončení, v roce 1837, se stal magistrem farmacie a působil potom nějakou dobu ve Vrchlabí a i v Sobotce. Po smrti otce v roce 1842 tam převzal jeho lékárnu, kde pracoval až do roku 1860. V roce 1851 se dokonce v Sobotce stal Antonín Fierlinger purkmistrem. Zemřel ve svých 81 letech, 13. dubna 1893, v Dolním Bousově. Lékárník Antonín Fierlinger byl údajně předkem Zdeňka Fierlingera, významného československého politika 20. století.

---

⁵⁴ FLOUSKOVÁ, Z. Z červené knihovny nejhroženějších druhů živočichů a rostlin: Kulík hnědý. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1990, číslo 6, s. 13.

4 Pozůstalost Josefiny a Vojtěcha

4.1 Závěť Josefiny Kablíkové⁵⁵

Věhlasná botanička a manželka vrchlabského lékárníka Josefina Kablíková, rozená Ettelová zemřela 21. července roku 1863.⁵⁶ Paní Kablíková dne 4. listopadu 1860 sepsala poslední pořízení, testament. Svým hlavním, universálním, dědicem, jmenuje „zavětí mého zemřelého muže mně doporučeného milého přítele“ Jindřicha Gottwalda. V tu dobu se hudební umělec a virtuos Gottwald zdržoval ve Vratislavi. Lékárenskou nemovitost č. p. 43 dědí čtyři strany stejným dílem. Mimo universálního dědice Jindřicha Gottwalda je zmíněna také Kornelie Machytková, neteř Kablíkové. Dále její synovec Vojtěch Ettl. A poslední, čtvrtý díl, si mezi sebe rozdělí děti strýce paní Josefiny Kablíkové, Gabriela Raaba. Dále se již plně projevuje mecenášské a charitativní zaměření zemřelé. Josefina Kablíková založila „Nadaci Josefiny Kablíkové“. Té věnovala nemovitost č. p. 353 se stodolou, pozemky ve Vrchlabí o výměře 30 měřic. V dalším odstavci určuje paní Kablíková 1000 zlatých pro nadaci na podporu studujících farmacie. Úroky ze zmiňované částky se měly použít především pro ty, kteří svá učební léta prožijí ve vrchlabské lékárně.

V části následující jsou jmenováni jednotliví drobní dědici, kteří mají být vyplaceni buď v hotovosti, nebo formou úroků z vloženého kapitálu. Jsou to oba synové obchodníka Karla Thera ve Vídni, dále fond normální školy, vrchlabský fond chudých, děti synovce Kablíkových MUDr. Raaba juniora v Benátkách stejným dílem, vrchlabský doktor MUDr. Kulhánek, děti lékárníka v Sobotce Antonína Fierlingera stejným dílem, ševcová Marie Schmidová ve Vrchlabí za péči poskytnutou v nemoci Josefině i Vojtěchovi Kablíkovým, bývalý lékárenský učeň Václav Geihler, malíř Eduarda Steffena již za života Josefiny podporovaný, paní lesní Kornelie Schneiderová, rozená Eihertová, tři dcery zemřelé porodní báby Weisové ve Vrchlabí stejným dílem, farář Michel ve Svatém Petru a laborant a zahradník paní Kablíkové pan Köhler.

---

⁵⁵ Testament, archiv p. Miloslava Bartoše.

⁵⁶ SOA Zámorsk: Matrika zemřelých města Vrchlabí, kniha 10369.

Své přírodovědné sbírky odkázala několika institucím. Ornitologickou sbírku a všeobecný herbář dostalo gymnasium v Jičíně. Herbář krkonošský byl odkázán trutnovské hlavní a nižší reálné škole. A nakonec – sbírku mušlí paní Kablíková odkázala svému životopisci MUDr. Pluskalovi. Co se týká obrazů, tak ty odkázala sedmi různým lidem. Ten nejznámější z nich, „Josefina Kablíková botanizuje poblíž boudy u Sněžných jam“ (Quido Mánes, 1848) odkázala panu Friedrichu Kieslingovi, papírníkovi ve Vrchlabí.

4.2 Nadace Josefiny Kablíkové

Pokyn ke zřízení nadace, kterou věnovala svému rodnému městu, dala Josefina Kablíková ve III. odstavci své závěti, sepsané v listopadu roku 1860. Nadaci věnovala nemovitost se stodolou a pozemky o výměře čítající 30 měřic. Výnosy z budov a pozemků (po srážce částky 10 zlatých nutné k údržbě budov nadace) mají být použity na tyto účely: z jedné čtvrtiny se pořídí oblečení pro osm pilných a mravných dětí vrchlabské školy – pro čtyři chlapce a čtyři dívky. Druhá čtvrtina případně každoročně vrchlabským špitálníkům stejným dílem a v hotovosti. Výplata peněz se má dít každoročně v době Vánoc. Další čtvrtina bude vyplacena o Vánocích každého roku v hotovosti, bude rozdělena mezi osm nemocných nebo postižených a práce neschopných vrchlabské farnosti. Volba těch, kteří budou obdarováni hotovostí, se přenechává stávajícímu panu děkanovi se souhlasem vrchlabského starosty. Poslední čtvrtina byla závětí určena pro dvacet nejchudších a nejpotřebnějších obyvatel horské vesnice Svatý Petr v hotovosti a stejnými díly (dnes je Svatý Petr součástí Špindlerova Mlýna). Peníze měly být vypláceny o svatém Josefu, 19. března. Výběr potřebných obyvatel, stejně tak i výplatu peněz provede farář ve Svatém Petru společně s představenými obce.⁵⁷ Stodola později shořela a jištěný obnos 4400 Kčs byl uložen ve spořitelně.⁵⁸ Na pozemku, který Josefina Kablíková odkázala městu Vrchlabí, byly roku 1913 vybudovány dvě budovy: domov sociální péče a sirotčinec.⁵⁹ Obě stavby stojí dodnes.

---

⁵⁷ Testament, archiv p. Miloslava Bartoše
SOKA Trutnov: Archiv města Vrchlabí, kart. 140.

SOKA Trutnov: Archiv města Vrchlabí, kart. 125.

⁵⁸ BRATH, G. Adalbert und Josephine Kablik. In: *Jahrbuch des Deutschen Riesengebirgsvereines*. Hohenebel, 1931, s. 12.

⁵⁹ BARTOŠ, M. *Vrchlabí na dobových pohlednicích*. Jilemnice: Gentiana, 2002, s. 54.

4.3 Nadace Josefiny Kablíkové pro farmaceuty⁶⁰

Nadace Josefiny Kablíkové pro farmaceuty byla zřízena ve výše zmíněné závěti odstavcem IV. Datum zřízení nadace se shoduje s datem pořízení závěti. V testamentu paní Kablíkové je určeno 1000 zlatých pro zřízení nadace. Peníze z nadace se mají poskytnout chudému hodnému studujícímu farmacie jakožto podpory pro oba ročníky farmaceutických studií. Bylo zároveň stanoveno, že při výběru vhodného adepta na stipendijní podporu má být brán zřetel na to, kdo absolvoval lékárenskou praxi ve vrchlabské lékárně. Právo jmenovat lékárenského studenta má náležet předsedovi lékárenského grémia v Praze. Nadační jmění bylo spravováno c. k. místodržitelstvím, v době zřízení nadace činilo nadační jmění 1620 zlatých. Z výtěžku se mělo dotovat místo nadační s ročním pojistkem 66 zlatých a 22,5 krejcaru. Za zmínku také stojí to, že s podporou farmacie studujících studentů začal již manžel, Vojtěch Kablík.⁶¹

4.4 Smrt Josefiny Kablíkové

Věhlasná botanička Josefina Kablíková svou životní pouť dokonala 21. července 1863 ve věku 76 let. Byla pohřbena do rodinné hrobky vedle svého manžela na vrchlabský hřbitov. Dle záznamů hřbitova ve Vrchlábí je hrobka číslo H – 11 v oddělení IB – 5 místo posledního odpočinku pro Adalberta (Vojtěcha) Kablíka. Datum pohřbu 1. 9. 1853. Dále zde leží Antonie Seifertová, Josefina Kablíková (datum pohřbu 21. 7. 1863), Vinzenz Kablík a František Kablík.⁶² Hrobka je uzavřena ozdobnou kovovou mříží a v jejím průčelí jsou umístěny desky obou manželů. Původně zde byly desky v němčině, později přibyly desky ještě v jazyce českém. Připojuji české nápisy. Toto je na pamětní desce vrchlabského lékárníka: „*Poslední odpočinek Vojtěcha Kablika. * Sadská 6. 4. 1783 + Vrchlábí 1. 9. 1853. Přítel lidu, dobrodinec chudých, čestný a poctivý až do smrti, něžný manžel, věrný žák přírody, kráčel s ní jen v jejich světlých stopách.*“⁶³ Vedlejší deska připomíná jeho manželku s tímto nápisem: „*Poslední odpočinek Josefiny Kablikové. **

⁶⁰ NA Praha: Nadání Josefy Kablíkové z Vrchlábí ve výši 1000 zl. pro studující farmaceuty, kart. 8.

⁶¹ NA Praha: Nadání Vojtěcha Kablíka z Vrchlábí ve výši 1000 zl. pro studenta farmacie, kart. 7.

⁶² Hřbitovní správa Vrchlábí. Hřbitovní karta ke hrobu číslo H – 11.

⁶³ Fotografie hrobu Kablíkových. Archiv autorky

*Vrchlabí 9. 3. 1787 + Vrchlabí 21. 8. 1863.⁶⁴ Láska k přírodě to byl Tvůj idol, ta vedla Tě přes radost i bol, ve vědě byl plod Tvého žití, ve vědě Tvé jméno bude žítí. Teta bratří Mánesů, významná botanička, horlivá buditelka českého národa, pomocnice chudých a trpících. Čest její památce!*⁶⁵

Město Vrchlabí a Botanická společnost v Řezně si v letech 2012 a 2013 připomněly 225. výročí narození a 150. výročí úmrtí slavné rodačky. Škoda jen, že alespoň k této příležitosti město Vrchlabí nenechalo opravit hrobku manželů Kablíkových, která je v poněkud zanedbaném stavu. Josefina Kablíková byla výraznou a vzácnou osobností českých zemí i celého Rakouska – Uherska. Její hluboký zájem o studium a veškerou botanickou činnost jí přinesly evropský věhlas a mnoho uznání českých i zahraničních vědců a vědeckých institucí. To, že byla první ženou – výbornou botaničkou v celé rakouské monarchii vůbec a její vědecká činnost mohla být směle srovnávána s mužskou, což nebylo v 19. století obvyklé, jí vyneslo označení „kněžka krkonošské flóry“.

---

⁶⁴ Chybná informace, Kablíková zemřela o měsíc dříve.

⁶⁵ Fotografie hrobu Kablíkových. Archiv autorky

5 Krkonoše

Protože působištěm Josefíny Kablíkové byly hory Krkonoše, považuji za důležité alespoň jednoduše a v základech popsat jejich původ a geografické vymezení.

5.1 Původ, popis, základní vymezení pohoří

Krkonoše jsou nejvyšším horstvem České republiky, dokonce nejvyšším ze středoevropských středohor. Jsou součástí geologického celku zvaného Český masiv. Nejvyšší hora Krkonoš je Sněžka, nově změřená vrchlabskými geodety 1603 m n. m. V horách pramení největší česká řeka Labe, na severní straně Krkonoš Česká republika hraničí s Polskem. Základní rysy Krkonoš byly určeny již před 300 miliony let v geologickém období silur. V karbonu vznikaly rozsáhlé kamenouhelné pánve, do klenby krystalických břidlic žhavá, plastická krkonošská žula. Vytvořil se tak mohutný útvar zvaný Krkonošský pluton s pásem krystalických hornin, ve kterém se usadily rudy a vzácné nerosty. V mladších třetihorách postihly Krkonoše horotvorné pohyby, Český masiv se rozlámал na bloky a kry, které se tlakem zdvihly nebo poklesly a Krkonoše jsou tím blokem, který byl vyzdvižen nejvýše. Tímto procesem vznikly různé hřebeny a vrcholky (Kozí hřbety, Medvědí, Zlaté návrší), peřeje a vodopády (Mumlavský, Pančavský, Labský), plošiny atd. Ve čtvrtohorách ve dvojím zalednění se až k severnímu úpatí Krkonoš přiblížil mohutný kontinentální ledovec a v té době vzniklo přes třicet ledovců přímo v Krkonoších. Masy ledu přemodelovaly původní vzhled hor, vznikaly kary, jámy, morény a ledovcová jezírka. Působením mrazu se skály trhaly a v prohlubeninách se vytvářela rašeliniště s mechy a lišejníky.

V dobách ledových vznikl také pro Krkonoše zcela netypický jehlan Sněžky, tzv. karling tím, jak se ledovce ze tří stran zařezávaly do jejích svahů.⁶⁶ V Krkonoších pramení, jak již bylo řečeno, řeka Labe. Je to jeden z nejvýznamnějších turistických cílů. Tzv. Labská studánka leží v nadmořské výšce 1386, 3 m.n.m. V jejím okolí jsou umístěny barevné znaky českých a německých měst, kterými Labe protéká od pramene až po ústí do Severního moře. Ve skutečnosti Labe vzniká soutokem 11 drobných pramenů, studánka je pouze

---

⁶⁶ DAVID, P., SOUKUP, V. *Krkonoše – západ – průvodce č. 11*. Praha, 1996. ISBN 80-86050-00-9, s. 8 – 10.

symbolický pramen. Drobné praménky vytékají o něco výše na rašeliništi mezi kosodřevinami, na 50. stupni severní šířky. Labský pramen byl vysvěcen dne 19. září 1684 královehradeckým biskupem Janem Kryštofem z Talemberku.

5.2 Krkonošská flóra

Doby ledové ovlivnily nejen ráz horské přírody, ale co se týká druhové rozmanitosti, tak i krkonošskou květenu. Vyskytují se zde jednak vzácné rostliny nížin a pahorkatin, ale i horských poloh nebo severských a alpských končin. Jako pozůstatek po zalednění oblasti Krkonoš můžeme nalézt glaciální relikty – nejotužilejší vysokohorské rostlinné organismy, které se původně vyskytují v jiných přírodních podmínkách. Nacházejí se například na severském typu rašeliniště na Pančavské louce. Mezi jinými můžeme jmenovat třeba rašeliník Lindbergův, všivec krkonošský nebo ostružiník morušku. Pro Krkonoše je charakteristický velký výskyt vzácných endemických druhů rostlin. To jsou rostliny, které rostou pouze na území Krkonoš. Mezi endemické druhy nepochybně patří jestřábníky, kterých napočítáme 26 druhů. V oblasti Luční hory roste jestřábník oranžový a ve Vrchlabí nebo na travnatých stráních Strážného nalezneme jestřábník alpský. Nejznámějším krkonošským endemitem je jeřáb sudetský, který vznikl jako přirozený hybrid mezi jeřábem mukem a jeřábem mišpulkou.⁶⁷

Botanicky nejcennějšími a nejbohatšími jsou přísně chráněná území horské květeny v ledovcových karech, tzv. zahrádky. V Obřím dole nalezneme zahrádky Čertovu a Krakonošovu. Schustlerova zahrádka se nachází v Labském dole pod Pančavským vodopádem v ledovcovém karu – Pančavské jámě, kde bylo nalezeno více než 150 druhů cévnatých rostlin. Území zahrádky je pojmenováno po pražském přírodovědci Prof. Schustlerovi, který v roce 1923 vypracoval dokonalý návrh na „*Národní park krkonošský*“ a první vědeckou syntézu Krkonoš. Dalšími významnými botanickými územími Krkonoš jsou Velká a Malá kotelní jáma. Jsou to ledovcové kary se zbytky morén a chráněnými rostlinami. Můžeme zde nalézt například devětsil nebo hvozdík pyšný. Ve Velké kotelní jámě roste mimo jiné meruzalka skalní a střemcha skalní, jedna z nejkrásnějších a cenných dřevin Krkonoš. Při vyjmenovávání oblastí výskytu chráněné horské květeny nesmíme

---

⁶⁷ ŠTURSA, J., DVOŘÁK, J. *Atlas krkonošských rostlin*. České Budějovice: Karmášek, 2009. ISBN 978-80-87101-06-3, s. 20 – 21.

zapomenout na Sněžné jámy. Vyskytuje se zde nejvzácnější a v současné době nejohroženější glaciální relikvium lomikámen sněžný, který roste konkrétně v Malé Sněžné jámě.⁶⁸

5.3 Vědecké botanické poznávání Krkonoš (od počátku do 19. století)⁶⁹

Zpočátku byly botanické průzkumy spojeny s lékaři. Jejich povolání přímo vyžadovalo, aby se snažili najít co nejvíce způsobů a nejefektivnějších možností, jak léčit choroby a úrazy. Proto mezi prvními přírodovědci nalezneme téměř výhradně doktory. První zmínku o krkonošské flóře nalezneme v herbáři doktora Jana Černého, vydaného roku 1517 v Norimberku. Jan Černý se zde zmiňuje o andělice větší, zázračné bylině. Šourek se ovšem domnívá, že Černý sám tuto rostlinu nesbíral, pouze se od ní dozvěděl od bylinářů. První botanický výzkum provedl lékař Petr Ondřej Matthioli, pověřený funkcí osobního lékaře císařských synů. V roce 1563 navštívil Krkonoše. U pramenů Labe sbíral léčivé rostliny, zmiňuje se i o oměji šalamounku. Na přelomu 16. a 17. století v Krkonoších botanizoval lékař Bedřich Seibitz z Nivy, který svoje sběry posílal známému botanikovi Clusiovi do Vídně.

Do stejného období spadá i botanická činnost v Krkonoších Kašpara Schwenckfeldta, lékaře z Jelení Góry. Jeho vědecké práce vyšly několikrát na počátku 17. století. První a velmi důkladná přírodovědecká expedice se do našich nejvyšších hor vydala díky Královské české společnosti nauk roku 1786. Členy expedice byli tito čtyři pánové: Jan Jirásek, Tadeáš Haenke, abbé Gruber a František Gerstner. O svých poznatcích vydali roku 1791 odbornou publikaci *Beobachtungen auf Reisen nach dem Riesengebirge*⁷⁰ Od doby této expedice byly

---

⁶⁸ ŠTURSA, J. *Květena Krkonoš*. Vrchlabí, 2012, ISBN 978-80-86418-88-9, s. 5 – 8, 18, 26.

⁶⁹ Kapitola zabývající se poznáváním Krkonoš vychází z těchto titulů a článků:

ŠOUREK, J. *Květena Krkonoš: Český a polský Krkonošský národní park*. Praha:Academia, 1970, s. 20 – 23.

LOKVENEC, T. *Krkonošské hřebený: (Jak člověk dobýval přírodu)*. Hradec Králové: Kraj. dům osvěty, 1960, s. 57 – 59.

LOKVENEC, T. *Toulky krkonošskou minulostí*. Hradec Králové: Kruh, 1978, s. 211 – 212.

ŠTURSA, J., DVOŘÁK, J. *Atlas krkonošských rostlin*. České Budějovice: Karmášek, 2009. ISBN 978-80-87101-06-3, s. 32.

KUBÁT, M. Cestou necestou: Za poznáním. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 1, s. 12 – 13.

⁷⁰ JIRÁSEK, J., HAENKE, T., GRUBER T., GERSTNER, F. *Beobachtungen auf Reisen nach dem Riesengebirge*. Dresden, 1791.

Krkonoše navštěvovány čím dál častěji věhlasnými botaniky. Mezi jinými můžeme jmenovat výpravu Filipa Maxmiliána Opize, který se do Krkonoš vypravoval dokonce několikrát. V 19. století v Krkonoších botanizoval také doktor Pohl, profesori botaniky Schmidt s Tauschem a další. Mohli bychom ještě jmenovat Kašpara Sternberga nebo Ladislava Čelakovského, který kriticky zpracoval a zveřejnil sběry z Krkonoš a jeho podhůří, které mu dodali jiní kolegové – botanici. Do tohoto období spadá i vědecká činnost Antonína Fierlingera, kterému se klade za vinu, že svými přemrštěnými sběry spoluzapříčinil vyhubení vzácného glaciálního reliktu z oblasti Krkonoš, kulíka hnědého. Poslední, neméně významná, je nám již dobře známá botanička Josefina Kablíková, vrchlabská rodačka.

5.4 Kněžka krkonošské flóry

Největší část sběrů Josefiny Kablíkové skončila podle Ing. Jakuba Šimurdy z Muzea KRNAP různými cestami v Národním muzeu v Praze. Ve sbírkách Botanického oddělení Přírodovědeckého muzea Národního muzea v Horních Počernicích mají až několik desítek exemplářů od jednoho druhu nasbíraných a popsanych Josefinou Kablíkovou. Část exemplářů přišla do Národního muzea přímo v herbáři paní Kablíkové. Část usušených a vylisovaných herbářových položek přibyla do sbírky tím, jak se do muzea dostaly herbáře jiných botaniků nebo institucí, kterým vrchlabská botanička své sběry naposílala.

Jak mi sdělil Mgr. Michal Ducháček, zástupce vedoucího oddělení, botanici 19. století nedbali příliš na ohleduplnost k životnímu prostředí, ani na ochranu vzácných rostlinných druhů. Na jednom místě natrhali i hojný počet rostlin stejného druhu určený pro svůj sběr i výzkum. Kvalita popisu nálezu zdaleka tehdy nedosahovala dnešní úrovně. Sledy⁷¹ Josefiny Kablíkové obsahují pouze jednoduchý popis místa nálezu rostliny. Některou rostlinu nalezla „in Hohenelbe“

---

⁷¹ Herbářová scheda (etiketa) je „menší lístek papíru (A6, A7), který nese základní údaje o položce: jméno rostliny..., latinsky, doplněno autorskou zkratkou, naleziště (nejdůležitější údaj na schedě) =geografické určení místa na zemském povrchu, kde byla rostlina sebrána, zeměpisné souřadnice či opis, stanoviště =soubor podmínek, za kterých rostlina na konkrétním nalezišti rostla, tj. nadmořská výška, charakter porostu, geolog. substrát, konfigurace terénu, oslunění, sklon a orientace svahu atd., datum sběru, jméno sběratele, popř. determinátora. Text by měl být psán čitelně a trvanlivým způsobem...“

NĚMCOVÁ, LENKA. Opory předmětu preparace a konzervování přírodnin I. KATEDRA BIOLOGIE PŘF UJEP. *Katedra biologie: Přírodovědecká fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem* [online]. 2005-2010 [cit. 2014-09-07]. Dostupné z: <http://biology.ujep.cz/vyuka/file.php/1/opory/Preparace-botanika.pdf>

(ve Vrchlabí), další „*bei Sobotka*“ (u Sobotky) nebo „*bei Johannesbad*“ (u Janských Lázní). Bližší určení nálezu naprosto chybí. Stejně tak její herbářové schedy naprosto postrádají datum nálezu i stanoviště. Josefina Kablíková uváděla většinou pouze latinský název rostliny, jednoduchý popis naleziště (jak jsem napsala výše) a podepsala se.⁷² Josef Šourek ve své knize *Květena Krkonoš*⁷³ popisuje ucelený úplný soupis všech cévnatých rostlin na území Krkonoš. Najdeme zde i všechny druhy krkonošské květeny, které nasbírala Josefina Kablíková. V knize najdeme tyto její nálezy: plavuník alpský Kablíkové, sasanka lesní, lakušník vzplývavý, lakušník vodní.

U dalšího nálezu se trochu zastavme. Je jím lomikámen sněžný, který dnes roste už jen velmi vzácně na jedné lokalitě jako glaciální relikv. Tento druh byl dle autora knihy na lokalitě téměř vyhuben. Nemalou „zásluhu“ na tom má nepochybně i Josefina Kablíková. Z celkového počtu 103 růžic lomikamene sněžného v herbářích Národního muzea v Praze a Karlovy univerzity v Praze jich Josefina Kablíková nasbírala 47, její pomocník Fierlinger 15 a Tausch 17 růžic.⁷⁴ To lze považovat za typický příklad necitlivého přístupu ke sběru, jak jsem se zmínila výše. Ve výčtu nálezů slavné botaničky J. Šourek dále jmenuje: skalník celokrajný, devětsil Kablíkové (o něm se dále dozvíme víc), jestřábník zelenohlavý, zimozel severní, hlaváč lesklý, kostival hliznatý, rozrazil chudobkovitý, rozrazil alpský, všivec krkonošský, černýš rolní, kokořík mnohokvětý, kokořík lékařský, ostřici bledavou, střevičnick pantoflíček, vemeníček zelený, švihlík krutiklas, zblochan vzplývavý a lipnici plihou. Na tomto výčtu můžete vidět, že Josefina Kablíková byla velmi pilnou a pečlivou sběratelkou krkonošské květeny.

---

⁷² Schedy Josefíny Kablíkové. Soukromý archiv autorky.

⁷³ ŠOUREK, J. *Květena Krkonoš: Český a polský Krkonošský národní park*. Praha:Academia, 1970.

⁷⁴ ŠOUREK, J. *Květena Krkonoš: Český a polský Krkonošský národní park*. Praha:Academia, 1970, s. 170 – 172.

5.5 Devětsil⁷⁵

O této rostlině se říkalo, že má devět sil, protože dokáže vyléčit devatero chorob. V minulosti tak bylinkáři nazývali nejrůznější byliny, u kterých se prokázaly léčivé účinky. Pod tímto názvem tak kupříkladu slavný botanik Mattioli popsal podběl, zatímco devětsil pojmenoval „velké koňské kopyto“. Snad proto, že mladé, svinuté listy devětsilu, které teprve vyrážejí ze země a ještě se úplně nerozvinuly, připomínají svým tvarem a zabarvením koňské kopyto. Devětsil roste na vlhkých místech, na lesních prameništích, v příkopech u potoků nebo v ledovcových karech. Je jednou z mála rostlin, které na horách rozkvétají už časně z jara.

U některých druhů mohou lodyhy dosahovat délky až jednoho metru a listy, na jaře drobná srdíčka, se v dospělosti mění do lopuchových „klobouků“ (z řeckého slova petasos – klobouk, širák). Průměr listů dosahuje i 50 cm, dokonce i trochu více. Svou velikostí jsou tak řazeny k největším neděleným listům naší přírody. Botanický druh devětsil – *Petasites* – je u nás zastoupen jen třemi druhy a jakoby měly i devatero podob, protože v létě a na podzim vypadají odlišně. Všechny tři druhy i jejich kříženci byly nalezeny v Krkonoších.

5.5.1 Devětsil lékařský

Devětsil lékařský, latinským názvem *Petasites officinalis* (dříve uváděn jako *Petasites hybridus*), je nejmohutnější a nejčastější. Roste na horách i v podhůří a kvete růžovofialově, na rozdíl od dalších dvou druhů, které mají květy žlutavě bílé. Listy devětsilu lékařského se používaly jako účinný obklad na otoky kloubů a revma, kořen proti bolestem žaludku a v minulosti vůbec proti všem chorobám a neduhům. Naši předci se devětsilem dokonce pokoušeli léčit mor.

5.5.2 Devětsil bílý

Devětsil bílý (*Petasites albus*) se stejně jako devětsil lékařský také vyskytuje dosti často a jako ostatní druhy na vlhkých až mokřích nalezištích.

---

⁷⁵ Tato kapitola vychází z této knihy a těchto článků:

PILAŘOVÁ, E. Herbář – Devětsil. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1979, číslo 4, s. 8.

PILAŘOVÁ, E. Almanach – Dáma s devětsilem (Josefina Kablíková 1787 – 1863). In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 6, s. 23.

DVOŘÁK, J. Devětsil – rostlina mnoha podob. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 2002, číslo 4, s. 8 – 9.

ŠTURSA, J. *Květena Krkonoš*. Vrchlabí, 2012, ISBN 978-80-86418-88-9, s. 8, 12.

5.5.3 Devětsil Kablíkové

Devětsil Kablíkové (*Petasites kablikianus*) je typický horský druh, který je poměrně vzácný. Stejně jako ostatní devětsily má rád vlhko, proto mezi častá místa nálezů řadíme oblasti kolem řek Labe a Úpa. Tento druh devětsilu byl dlouhou dobu považován za sudetský endemit, protože byl poprvé objeven a popsán jako nový druh právě v Krkonoších a jeho rozšíření v jiném pohoří nebylo známo. Dodnes v jeho odborném českém i latinském názvu zůstalo jméno jeho objevitelky, hrdinky této diplomové práce. Významná botanička paní Kablíková tuto bylinu objevila a sebrala roku 1846 ve Svatém Petru (dnes ve Špindlerově Mlýně) v údolí Dolského potoka. Jako novou rostlinu ji určil Prof. Ignác Bedřich Tausch, který ji pojmenoval *Petasites Kablikiana* Tausch.

6 Vrchlábí

6.1 Něco málo z historie⁷⁶

6.1.1 O založení

Pověst vypráví, že místo, kde mělo vzniknout Vrchlábí, předurčil sám Krakonoš, mocný vládce Krkonoš. Když v horách prokopával skalami cestu řece Labi, otřel si po namáhavé práci čelo kusem látky a odhodil ho i s krumpáčem do údolí, do místa, kde později vzniklo město a jeho údělem se staly dřevo, kov a tkanina.⁷⁷ Vrchlábí, nazýváno bránou do Krkonoš, je skutečným geografickým středem těchto hor. Je zároveň druhým městem položeným na řece Labi. Nejstarší písemné zprávy o něm pocházejí ze 14. století, kdy se v listinách vyskytuje česky, jako horská osada na úpatí Krkonoš. Dokonce ještě na počátku 17. století se město v zemských deskách objevuje pod českým názvem Wrchlab. Po roce 1400 se někdy v dokumentech objevoval název Giessdorf. To, že Giessdorf je slovo nepříbuzné s českým Werchlab, vede některé historiky k domněnce, že na katastru dnešního města tehdy ležely vsi dvě: německá Giessdorf a český Wrchlab (Werchlab, Wrchlabie). V 16. století se pro město Vrchlábí vžilo německé pojmenování Hohenelbe, které přetrvalo až do 20. století. Pro úplnost dodejme, že existuje i latinské pojmenování města, totiž Albipolis.

---

⁷⁶ Tato kapitola vychází ze zdrojů zde uvedených a u jednotlivých podkapitol ještě navíc ze zdrojů tam uvedených.

Povídání o historii. HRDLIČKA, Jan Lukáš. *EKOLOGICKÝ ENGINEERING* [online]. 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.vrchlabsko.info/pruvodce/historie.html>

FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlábím*. Vrchlábí: Krbal, 1946, s. 6.

LOUDA, J., ZÁZVORKOVÁ, B. *Vrchlábí*. Praha: Paseka, 2006. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-757-2, s. 5 – 38.

PROSCHWITZER, F. *Chronik von Hohenelbe*. Separát, Hohenelbe, 1928.

⁷⁷ DAVID, P., SOUKUP, V. *Krkonoše – západ – průvodce č. 11*. Praha, 1996. ISBN 80-86050-00-9, s. 101.

6.1.2 Kryštof Gendorf z Gendorfu⁷⁸

Z mnoha majitelů, kteří kdy měli ve svém držení Vrchlabí – nejdříve buď jako manskou ves s dřevěnou vodní tvrzí, nebo později vrchlabské panství a město – byl jedním z nejdůležitějších a nejvýznamnějších Kryštof Gendorf z Gendorfu, česky řečený Jandorfer. Žil v letech 1497 – 1563. Byl původem z Korutan a obdržel úřad nejvyššího horního hejtmána Království českého. Od krále Ludvíka Jagellonského získal pro roky 1520 – 1523 kutací právo pro Vrchlabsko. Protože díky jeho znalostem oboru rozpoznal velké možnosti, které se v hornictví a hutnictví ve Vrchlabí a okolí naskýtaly, neváhal a celé vrchlabské panství zakoupil. Později (přesněji roku 1533) na králi Ferdinandovi I. vymohl povýšení Vrchlabí na městečko. Vrchlabí získalo městská práva i svůj městský znak, který je v listině popsán čistou češtinou takto: „*štíť na dvě rozdělený: v vrchním bílém poli dvě jedle zelené, v dolním červeném poli dvě kladiva havérská, nakříž přeložená, v malém žlutém štítu tak, jakž to všecko rukú a vtípem umění malářského lépe a dostatečněji jest vymalováno*“⁷⁹

Od svého založení bylo Vrchlabí místem poklidného soužití dvou národů, ale s rozvojem hornictví, hutnictví a příbuzných vědních oborů počet německy mluvících obyvatel stále stoupal. Gendorf sem povolával specialisty hlavně z Korutan, Štýrska a Tyrol, znalce v důlních pracích, plavení dřeva, těžbě rud i jejich zpracování. S novými kolonisty, kteří sem přicházeli i se svými rodinami, tak do Vrchlabí přišla i nová kultura, jazyk, zvyky a způsob života. Vrchlabí tak získalo německý ráz a Gendorf mu dal i nové německé jméno: Hohenelbe. Výbušná povaha Kryštofa z Gendorfu i jeho dravé a bezohledné podnikání vyvolávaly konflikty s místní šlechtou a obyvatelstvem, ale bylo to zároveň i období významných změn a rozvoje přínosných nejen pro samotné město. Rozšiřoval těžbu rud, zavedl nové metody tavby a ovládl Labe pro dopravu dřeva z hor do hutí. Krkonoše se tak staly nejvýznamnější oblastí v těžbě a zpracování rud v Českých zemích a vrchlabská železárna dosahovala nejvyšší produkce nejkvalitnějšího železa v Čechách. Ve

---

⁷⁸BARTOŠ, Miloslav. Šlechtické rody: Kryštof z Gendorfu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 1999 [cit. 2014-09-09]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/4d735ff9c7e64b58c12569e7001a2d9c/30e65e1696652601c1256c370073196b?OpenDocument>

BARTOŠ, M. *Vrchlabí na dobových pohlednicích = Hohenelbe auf alten Ansichtskarten*. Jilemnice: Gentiana, 2002. ISBN 80-86527-07-7, s. 15.

⁷⁹ FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlábím*. Vrchlábí: Krbal, 1946, s. 34.

město byla založena zbrojářská manufaktura na výrobu dutých a plochých zbraní, která jako jediná v Království českém měla výsadu vyvážet zbraně i za hranice země. Ve městě nechal Gendorf mimo jiné postavit městskou radnici, faru, školu, kostel, pivovar a chorobinec. Také velmi podporoval zakládání cechů.

V letech 1545 – 1546 v blízkosti původní vodní tvrze vybudoval své nové šlechtické sídlo (renesanční zámek). Zámek na původním místě stojí dodnes, ale svoji současnou novorenesanční podobu získal až v průběhu staletí četnými přestavbami a úpravami. V horách i na jejich úpatí si dělníci a pastevci začali stavět svá primitivní obydlí – přístřešky a boudy. Ty se časem modernizovaly a upravovaly pro celoroční provoz a staly se základem pro „budní hospodářství“, které se později rozšířilo po celém území Krkonoš. Kryštof Gendorf z Gendorfu zemřel 6. srpna 1563 a byl pohřben v zámecké kapli ve Vrchlabí.

6.1.3 Albrecht z Valdštejna⁸⁰

Dalším z významných majitelů vrchlabského panství byl Albrecht z Valdštejna. Vévoda Albrecht Valdštejn z Valdštejna žil v letech 1583 – 1634, v roce 1625 se stal vrchním velitelem císařských vojsk. V roce 1624 koupil vrchlabské panství a město za jeho vlády zažilo období svého vrcholného rozkvětu. Stalo se výhradním dodavatelem válečného materiálu pro jeho vojska. Železárny a přádelny plnily válečné objednávky a Vrchlabí do Valdštejnových skladů dodávalo zásilky zbraní, hlavní, dělových koulí, podkov, síry na výrobu střelného prachu a výrobky místních pláteníků a soukeníků. Pro potřeby vojska byl ve městě také zřízen velký proviantní stan. Albrecht z Valdštejna vládl na vrchlabském panství pouze 10 let, do své násilné smrti roku 1634, kdy byl v Chebu zavražděn.

6.1.4 Morzinové⁸¹

Od roku 1634 měli vrchlabské panství a zámek v držení šlechtici z početného rodu Morzinů. Prvním majitelem byl polní maršálek, hrabě Rudolf z Morzinu, kterému panství po smrti Albrechta z Valdštejna daroval za věrné služby císař Ferdinand II.

---

⁸⁰ Albrecht z Valdštejna: Vychytralý magnát se žení kvůli majetku. *Akcie CZ* [online]. 2010 [cit. 2014-09-09]. Dostupné z: <http://www.akciecz.cz/news/albrecht-z-valdstejna-vychytraly-magnat-se-zenil-kvuli-majetku/>

⁸¹ BARTOŠ, M. Šlechtické rody: Morzinové. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1999, číslo 10, s. 36 – 37. BARTOŠ, M. O vrchlabských augustiniánech. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1997, číslo 7, s. 44 – 45. Zámek a zámecký park (nepublikovaný informační text). Ze sekretariátu vrchlabského starosty.

Za vlády prvních majitelů došlo na panství přes odpor obyvatel k násilné rekatolizaci a zvýšily se požadavky na robotu. Další dědicové se pokusili obnovit důlní práce a udržet tak v chodu hutě a železářny, ale díky nedostatku rudy se výroba dostala do útlumu. Morzinové se soustředili na pěstování a zpracování lnu a následnou výrobu plátna a příze. Vznikaly papírny, zakládaly se spolky a pro stavbu domů se ve městě začal používat kámen.

V roce 1790 město Vrchlabí obdrželo od císaře Josefa II. vlastní magistrát v čele s purkmistrem. Morzinové ve městě také vybudovali první a rozsáhlou církevní stavbu – klášter augustiniánů s klášterním kostelem. Stavba ve slohu církevního baroka s prvky klasicismu započala v roce 1705, dokončena byla v roce 1725, ale už od roku 1714 zde sídlil řád augustiniánů poustevníků. Klášterní kostel byl vysvěcen až v roce 1733 a vysvětil ho královehradecký biskup Mauricius Adolf Karel z Pharsalu dne 27. září 1733. Morzinové a jejich pokračovatelé Černín – Morzinové vládli na vrchlabském panství až do roku 1939, kdy celý zámek přešel pod nacistickou správu a Černín – Morzinové svůj veškerý mobiliář přestěhovali na svůj druhý zámek do Maršova. Po druhé světové válce byl jejich majetek z větší části zkonfiskován a převezen do skladů Národního kulturního fondu. Dodnes žijí četní potomci rodu v Německu, Rakousku i v Kanadě.

6.1.5 Vrchlabí v 19. století

Na začátku 19. století došlo v důsledku vytěžení nerostného bohatství (hlavně železné rudy, mědi a uhlí) k úplnému zániku těžby v blízkých dolech, a tím i ve Vrchlabí skončil provoz a výroba v hutích, železárnách a dílnách. Město bylo chudé a bez významu, stále si zachovávalo silný německý ráz a většina staveb zde byly jen roubené štítové domky s loubím, které lemovaly jedinou hlavní ulici, po jejíž celé délce uprostřed protékal otevřený labský náhon. S rozvojem textilního průmyslu se ale situace v dalších letech začala výrazně měnit. Ve městě a okolí vznikaly mechanické a později i strojní přádelny lnu a bavlny, tkalcovny, tiskárny a barvířské podniky, úpravny a bělidla tkanin a příze.

V roce 1864 založil ve městě Ignác Theodor Petera továrnu na kočáry a sedlářství. Tím položil základ pro budoucí rozvoj a trvalou existenci automobilového průmyslu ve Vrchlabí. Byla zde i továrna na papírové dutinky pro

přádelny a od roku 1882 továrna na výrobu obvazového materiálu. Prosperovaly i zdejší papírny, které zpracovávaly textilní odpad a následně dřevo z okolních lesů. Ve městě vzniklo i mnoho podniků drobných živnostníků. V roce 1850 bylo Vrchlabí sídlem okresního hejtmánství a rozhodnutím c. k. místodržitelství ze dne 29. října 1853 přestalo být městem poddanským a získalo statut svobodné obce.

Se vznikem průmyslových podniků a příchodem nových obyvatel se ve městě rozvíjel i společenský a kulturní život. Jeho důležitou součástí byli už od roku 1836 divadelní ochotníci, v roce 1856 vznikl hudební spolek Liedertafel, který měl i čtyřicetičlenný mužský pěvecký sbor a v roce 1862 byla zřízena německá čítárna Deutsche Lesehalle. Tato čítárna sloužila pro podporu všeobecné vzdělanosti a k dispozici zde byly časopisy, noviny a knihovna spolku. V průběhu několika dalších let vzniklo ve městě více než 70 různých spolků. Pro propagaci krkonošského regionu byl nejvýznamnější Rakousko – krkonošský spolek, založený roku 1880. Jeho prvním prezidentem byl vrchlabský děkan, kanovník a krajský školní inspektor P. Václav Weber.⁸² Už v roce 1881 začal Rakousko – krkonošský spolek vydávat časopis *Das Riesengebirge in Wort und Bild*, který vycházel až do roku 1898 a svým obsahem se stal prvním velkým a důležitým průvodcem pro návštěvníky Krkonoš.⁸³ V roce 1883 spolek ve Vrchlabí založil Krkonošské muzeum, kde v počátcích působil mimo jiné i botanik Viktor Cypers von Landrecy. Ve stejném roce se spolek postaral i o vybudování a otevření knihovny.

K průmyslovému růstu města, rozvoji obchodu, zásobování a turistického ruchu přispělo vybudování železniční přípojky z Kunčic do Vrchlabí, kterou dala do provozu 1. října 1871 Rakouská severozápadní dráha. A v roce 1880 pak byla zprovozněna silnice z Vrchlabí do Špindlerova Mlýna. Devět let poté byl dostavěn nový děkanský kostel, zasvěcený svatému Vavřinci. Jeho patronkou se stala hraběnka Aloisie Černín – Morzinová. Kostel byl postaven v čistém novogotickém slohu z červeného a bílého pískovce. Díky svému dokonalému vzhledu a 60 metrů vysoké věži je stavba dodnes výraznou dominantou města. V roce 1892 byla nad

---

⁸²PETRÁK, E. R. *Illustrierter Führer durch das Riesengebirge die Adersbach-Weckelsdorfer Felsenstädte und den Stern: mit 70 Illustrationen, 1 Panorama von der Schneekoppe und 4 Karten*. Wien: A. Hartleben's Verlag, 1891, s. 84.

LOKVENEC, T. *Toulky krkonošskou minulostí*. Hradec Králové: Kruh, 1978, s. 48.

⁸³FISCHER, K. W. Das geistige Leben in Hohenelbe. In: *Festschrift herausgegeben zur Vierhundertjahrfeier der freien Bergstadt Hohenelbe*. Hohenelbe, 1933, s. 25.

Vrchlabím na hoře Žalý postavena kamenná rozhledna, jediná v Krkonoších. Rozhledna se využívá dodnes, každoročně se tam 8. května konají poutě. V druhé polovině 19. století došlo ve městě k úplnému zakrytí náhonu na hlavní ulici. S ním zmizelo i 16 dřevěných můstků, které do té doby spojovaly obě její strany.⁸⁴

Na konci 19. století se Vrchlabí prezentovalo už jako významné centrum textilního průmyslu. Od 15. července do 15. září 1896 se ve městě uskutečnila velká průmyslová výstava severovýchodních Čech. Svě výrobky na ní představilo 255 firem a navštívilo jí více než 50 tisíc zájemců.⁸⁵ Město mělo školu, nemocnici, poštovní úřad a telegraf, vodovod, plynárnu, elektrický podnik, parní pilu a bankovní domy. K jeho lepšímu vzhledu pomohly i stavby honosných domů tehdejších továrníků a obchodníků a stoupající úroveň města příznivě ovlivňovala i rozvoj společenského, duchovního a kulturního života jeho obyvatel.

6.1.6 Z historie vrchlabské lékárny

Vůbec první lékárna ve Vrchlabí vznikla asi okolo roku 1714, kdy do města přišli členové mnišského řádu obutých augustiniánů poustevníků. Usídlili se v tehdy ještě nedostavěné budově zdejšího kláštera, kde vedle své činnosti založili i vlastní klášterní lékárnu. Ta měla své lékárníky, později i vizitátora (dohlážetele) a po celou dobu svého trvání sloužila nejen potřebám městského špitálu, ale i obyvatelům Vrchlabí a blízkého okolí. Po zániku klášterní lékárny založil roku 1782 ve městě první, už městskou apatyku, Vincenz Seifensieder, který byl držitelem lékárenské koncese ve Vrchlabí.⁸⁶ K tomu účelu koupil jižně na okraji hlavní části města dům č. p. 38, kde byl v té době i výčep. Dům nechal přestavět a lékárnu pojmenoval „U Orla“.

V roce 1805 koupil část domu magistr farmacie Vojtěch Kablík, který sem přišel po studiích z Prahy. Za rok po svém sňatku s Josefínou Ettelovou potom odkoupil i další část domu s ostatním příslušenstvím a lékárna dostala název „U Černého orla“.⁸⁷ Od samého počátku kdy patrně už původní majitel přestavěl lékárnu v duchu tehdy módního klasicistního slohu, patřila tato stavba

---

⁸⁴ GERSTNER, M. 450 let města Vrchlabí. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1983, číslo 10, s. 13 – 15.

⁸⁵ BARTOŠ, M. *Vrchlabí na dobových pohlednicích = Hohenelbe auf alten Ansichtskarten*. Jilemnice: Gentiana, 2002. ISBN 80-86527-07-7, s. 13.

⁸⁶ BARTOŠ, M. *O první městské lékárně*. Rukopis. Z archivu autora. Vrchlabí, nedatováno.

⁸⁷ FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946, s. 28

k nejvýznačnějším a v roce 1830 ji Johann Lamb ve svém díle ohodnotil jako nejvýstavnější dům ve městě.⁸⁸ V průběhu let vybudoval Vojtěch Kablík v prostorách ještě vlastní laboratoř a spolu se svou ženou – botaničkou – i rozsáhlé přírodovědné muzeum. To byl jeden z prvních kabinetů přírodnin v Čechách. Když v roce 1853 lékárník Kablík zemřel, veškerý majetek zdědila jeho žena. Provizorem v lékárně se stal Vojtěchův mladší bratr, František Kablík. Mladší Kablík působil v lékárně až do své smrti v roce 1889.⁸⁹

Dalším majitelem se stal magistr farmacie Josef Kozlík, který lékárnou přejmenoval. Ta tak získala název „U Říšského orla“.⁹⁰ Po jeho smrti roku 1909 lékárnou zdědil syn Rudolf Kozlík, který se vrátil k původnímu názvu lékárny – „U Orla“.⁹¹ Po roce 1945 měla lékárna nové č. p. 44, národním správcem byl jmenován lékárník Alois Kapr.⁹² V 50. letech 20. století přišla do Vrchlabí z Prahy magistra farmacie Marie Kubátová, která ve zdejší lékárně působila téměř po celý svůj život. Kromě své práce se stala známou spisovatelkou, zabývala se hlavně folklorní tematikou podkrkonošského regionu a vedle knih, povídek a společenské prózy napsala i divadelní hry a pohádky pro děti. Za dobu svého trvání prošla původní první městská apatyka ve Vrchlabí mnoha změnami, vnitřními stavebními úpravami i několika vnějšími rekonstrukcemi. Na svém místě lékárna stojí dodnes a stále si zachovává svůj původní účel. Lékárna je v soukromém vlastnictví a funguje pod názvem „Devětsil“.

6.2 Papírny ve Vrchlabí

V 19. století došlo v Krkonoších k rozmachu také papírenského průmyslu, který zde měl téměř třistaletou tradici výroby. Umožnil to objev výroby papíru z dřevoviny, získávané broušením dřeva a jejími dalšími úpravami. Vynález celulózy tak nahradil původní surovinu – hadry, kterých byl pro výrobu papíru stále větší nedostatek a bohatství krkonošských lesů se stalo základem pro další podnikání a

---

⁸⁸ LAMB, J. *Beschreibung der Stadt und Herrschaft Hohenelbe im Riesengebirge bidschower Kreises im Böhmen*. Gitschin: Gedruck mit Franz Kastranek'schen Schriften, 1830, s. 29.

⁸⁹ Hřbitovní správa Vrchlabí. Hřbitovní karta ke hrobu číslo H – 11.

⁹⁰ BARTOŠ, M. *O první městské lékárně*. Rukopis. Z archivu autora. Vrchlabí, nedatováno.

⁹¹ FISCHER, K. W. *Festschrift herausgegeben zur Vierhundertjahrfeier der freien Bergstadt Hohenelbe*. Hohenelbe, 1933, s. 42.

⁹² FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946, s. 42.

budování nových papíren.⁹³ V průběhu let mělo Vrchlábí tři takové podniky. Vznik vůbec první papírny sahá do 17. století, kdy pro její založení daroval hrabě Pavel Morzin v roce 1667 Křištofu Weiszovi pozemek za mostem ve spodní části města. Roku 1695 potom papírnu zakoupil Tobiáš Kieszling. Jeho dědicové papírnu spravovali až do začátku roku 1772. Poslední majitelkou z rodu byla vdova Johanna Kieszlingová, která po smrti svého druhého manžela, papírníka Josefa Thomase, prodala papírnu s celým příslušenstvím Davidu Ettelovi, tehdy papírnickému tovaryši. Papírna už v té době byla největší v hradeckém kraji, podnik dobře prosperoval a díky dobré finanční situaci mohl David Ettel kupovat další nemovitosti.

Od počátku své činnosti označoval i on výrobky různými vlastními filigrány, které tehdy měly určující význam pro datování nebo dějiny samotných papíren a svým způsobem byly i zdobným prvkem a znakem kvality nebo propagace výrobků. Obchodními značkami Davida Ettela byly dvoučlenné filigrány, na příklad kráčejíci lev s žezlem a říšským jablkem s nápisem HOHENELB, nebo štít s korunou a nápisem HOHENELBE, nebo říšský orel a písmena DE. V roce 1810 prodal David Ettel papírnu svému synovi Gabrielovi, který se po smrti otce v roce 1815 stal jejím výhradním majitelem a když v roce 1817 zemřel Gabrielův starší bratr Alois, převzal po něm i jeho papírnu v Kunčicích. Gabriel zdědil po otci podnikatelského ducha, jeho výrobky byly konkurenceschopné a byly žádány jak na trhu domácím, tak i za hranicemi. Papírna měla ve vybavení dva parní stroje, vyrábělo se zde na 210 různých formátů papíru a množství jeho druhů – na příklad lepenky, jemný a psací papír nebo papíry kreslicí a přírodně barvené.⁹⁴

Velký úspěch přinesla papírně spolupráce Gabriela s jeho švagrem, chemikem Vojtěchem Kablíkem, který vynalezl nejen bělení lněných a bavlněných látek, ale v roce 1812 zavedl i bělení papíru a o dva roky později dokonce jeho barvení. Gabriel potom za takto nově upravené papírenské produkty získal v roce 1815 vyznamenání na první české průmyslové výstavě v Praze⁹⁵ a za kvalitu výrobků byl jeho podnik roku 1834 vyznamenán. Získal oprávnění používat titul císařsko –

---

⁹³ DOSTÁL, P. Rozkvět papíren v 19. století. In: *Krkonoše*. Vrchlábí, 1981, číslo 3, s. 20 – 21.

⁹⁴ ZUMAN, F. *Podkrkonošské papírny*. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1940, s. 71, 86 – 92.

⁹⁵ FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlábím*. Vrchlábí: Krbal, 1946, s. 29.

královská zemská privilegovaná papírna.⁹⁶ Také Gabriel Ettel používal pro své výrobky vlastní označení – dvojité filigrány, můžeme jmenovat kartuš s poštovní trubkou a pod ní nápisy GETTEL a HOHENELBE, nebo znak francouzské lilie a nápis G:ETTEL.

Po smrti Gabriela v roce 1850 převzal papírnu jeho syn Vojtěch a hned v roce 1851 ji prodal firmě Wilibalda Jerie. Nový majitel největší část papírny zboural a na místě postavil strojní přádelnu lnu.⁹⁷ Druhou papírnu postavili v Dolním Vrchlabí v roce 1802 bratři Kieszlingové, spolu s bělidlem, valchou a mandlem. Vyráběl se zde mimo jiné baličí papír na ocel a jehly nebo papíry na měditisk a na vějíře. Papírna zanikla v roce 1891 a nový majitel ji celou přeměnil na bělidlo.⁹⁸ Třetí papírnu vybuodoval v Hořením Vrchlabí v roce 1860 Bedřich Werner, ale ta již o tři roky později vyhořela.⁹⁹

6.3 Osobnosti z uměleckého světa v Krkonoších a ve Vrchlabí v 19. století

Zájem o Krkonoše projevovali vedle vědců a badatelů i spisovatelé nebo umělci, kteří v neprobádaném a tehdy i tajemném prostředí krkonošských hor hledali a čerpali inspiraci pro svá díla, někteří se zde narodili anebo poblíž Vrchlabí působili. Z doby Národního obrození to byl kaplan Josef Myslimír Ludvík, spisovatel a známá postava Jiráskovy kroniky *U nás*.¹⁰⁰ Páter Ludvík napsal roku 1824 první český cestopis z Krkonoš a v sousední Horní Branné navštěvoval faráře, národního buditele a spisovatele Josefa Mirovíta Krále.¹⁰¹ K němu měla přátelský vztah i česká vlastenka a známá autorka kuchařských knih Magdalena Dobromila Rettigová. Její další, méně známou zálibou, byla mineralogie. V Krkonoších sbírala „Krkonošovy kamínky“, v roce 1827 vystoupila na Sněhovku (Sněžku)¹⁰² a

---

⁹⁶ LOUDA, J., ZÁZVORKOVÁ, B. *Vrchlabí*. Praha: Paseka, 2006. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-757-2, s. 28 – 29.

⁹⁷ ZUMAN, F. *Podkrkonošské papírny*. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1940, s. 93.

⁹⁸ ZUMAN, F. *Podkrkonošské papírny*. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1940, s. 93 – 94, 96 – 97.

⁹⁹ ZUMAN, F. *Podkrkonošské papírny*. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1940, str. 107.

¹⁰⁰ FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946, s. 27.

¹⁰¹ JIRÁSKO, F., BARTOŠ, M., VANCL, J. *Krkonoše, hradba i pojítka*. Lánov: Obec Lánov ve spolupráci s R-agentura Hostinné, 2010. ISBN 978-80-254-8098-4, s. 29.

¹⁰² JIRÁSKO, F. Krkonoše a paní Dobromila. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1985, číslo 5, s. 24 – 25.

s Josefem Mirovitem Králem si také o tom vyměňovala veršované dopisy – básniřská psaní.¹⁰³ Rukopisy z jejich korespondence jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze.

V srpnu roku 1833 a znovu ještě v roce 1836 přišel pěšky z Prahy do Krkonoš Karel Hynek Mácha. Ve Vrchlabí si koupil na poznámky papír s filigrány Ettelovy papírny a napsal na něj i své dílo *Pout' krkonošská*.¹⁰⁴ Originál rukopisu nalezneme v Národním muzeu v Praze.

Už v roce 1859 se ve Vrchlabí narodil Karel Halíř, pozdější vynikající hudebník a houslový virtuos, uměleckou veřejností označován za „českého Paganiniho“. Vystupoval po celé Evropě a v Americe, byl přítelem Petra Iljiče Čajkovského a učil se u něj dokonce i pruský korunní princ. Byl profesorem na Vysoké hudební škole v Berlíně a v roce 1891 uspořádal se svou chotí v hotelu Labuť koncert pro vrchlabskou veřejnost.¹⁰⁵

Ve školním roce 1869 – 1870 pobýval ve Vrchlabí na tzv. „handlu“ Karel Václav Rais. Tehdy to byl ještě školou povinný chlapec, který se zde měl zdokonalit v německém jazyku. O svém pobytu ve Vrchlabí později vypráví v povídce *V bělidle*. Tato povídka byla uveřejněna mimo jiné v knize *Horské kořeny*.¹⁰⁶ Zde popsal soužití českých a německých dělníků na Ettelově bělidle v Hořením Vrchlabí.¹⁰⁷ Na svůj vrchlabský roční pobyt také zavzpomínal povídkou *V Němcích* ve své knize *Ze vzpomínek*.¹⁰⁸

V létě 1874, krátce před smrtí, navštívil Krkonoše Vítězslav Hálek a své dojmy popsal v díle *Krkonošské črty*.¹⁰⁹ V letech 1901 a 1902 mezi studenty

---

¹⁰³ RETTIGOVÁ, M. D., SEDLÁČKOVÁ, H., WÜNSCHOVÁ, F., ed. *Domácí kuchařka: Spolu s ukázkami z beletristického díla M. D. Rettigové a čteními o její osobnosti*. Praha: Odeon, 1986, s. 416 – 418, 420 – 422.

¹⁰⁴ Povídání o historii: 16. Významní rodáci a osobnosti Špindlerova Mlýna a Vrchlabí. HRDLIČKA, Jan Lukáš. *EKOLOGICKÝ ENGINEERING* [online]. 2014 [cit. 2014-09-17]. Dostupné z: <http://www.vrchlabsko.info/pruvodce/historie.html>
MÁCHA, K. H., POHORSKÝ, M., ed. *Dílo; Karel Hynek Mácha: čtenářský soubor. Díl 2, Prózy; Zápisníky; Deníky*. Praha: Československý spisovatel, 1986, s. 108 – 116.

¹⁰⁵ GERSTNER, M. Karel Halíř, český Paganini. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1981, číslo 4, s. 16 – 18.

¹⁰⁶ RAIS, K. V. *Horské kořeny*. Hradec Králové: Kruh, 1976.

¹⁰⁷ FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946, s. 27.

¹⁰⁸ RAIS, K. V. *Ze vzpomínek*. Praha, 1934.

¹⁰⁹ LOKVENC, T. *Toulky krkonošskou minulostí*. Hradec Králové: Kruh, 1978, s. 78.

vrchlabské německé dvouleté odborné tkalcovské školy patřil i pozdější známý spisovatel a malíř Josef Čapek.¹¹⁰

Město Vrchlabí se stalo také rodištěm malíře Eduarda Steffena¹¹¹, narodil se zde roku 1839. Působil jako profesor kreslení na českolipské vyšší reálce, byl absolvent malířské akademie. Maloval různé druhy obrazů, šíře jeho tvorby zahrnuje portréty, krajinomalby, žánrové obrazy, ale nejčastěji zachycoval architekturu starých měst. Velmi nadaným malířem a rytcem, rodákem z Vrchlabí, byl Konrád Wiesner. Studoval na pražské Akademii u profesora Tkadlíka.¹¹² Poté, co tam získal několik prvních cen, odešel dále se školit a pracovat do Říma. Tam však zemřel v roce 1847, bylo mu tehdy pouhých 26 let.¹¹³ Za zmínku také stojí umělecké řemeslo mědirytcetví, které se ve Vrchlabí rozvíjelo od konce 18. století. Hlavním námětem uměleckých děl buď kolorovaného mědirytu nebo mědileptu jsou více či méně známí svatí. Pan Bartoš ve svém článku uvádí šest doložených jmen rytců: Stanislaus Aust, Jan Karel a Josef Balzerovi, Johann Kleinert, Ignác Pohl a Václav Langhammer.¹¹⁴ Nejvýznamnější umělci, nějak spjatí s městem Vrchlabí, jsou ovšem Mánesovi, kteří sem často zajížděli. Vrchlabí nebo jeho obyvatele zachytili na mnoha malbách, kresbách a skicách.

---

¹¹⁰ MISHKA, Petra. Čapek Josef: (*23. 03. 1887 - +duben 1945). *ČESKÝ - JAZYK.cz: Studentský UDERGROUND* [online]. 09. 02. 2006 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/josef-capek.html>

¹¹¹ Eduard Steffen. *Böhmisch Leipa* [online]. © 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: http://www.bohmischleipa.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=233:steffen&catid=57:osoby&Itemid=205

KARDY. Souborná výstava Eduarda Steffena. *Sem a Tam.cz: Portál o cestách a ubytování nejen v ČR* [online]. 2011 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.sematam.cz/kalendar-akci/souborna-vystava-eduarda-steffena/1847>

¹¹² Konrád Wiesner: (Vrchlabí 1821 - 1847 Řím). ŠIMON, Mgr. Patrik. *Patrik Šimon: eminent* [online]. © 2013 [cit. 2014-09-30]. Dostupné z: <http://www.patriksimon.cz/autori-detail/konrad-wiesner/169/>

¹¹³ LOUDA, J., ZÁZVORKOVÁ, B. *Vrchlabí*. Praha: Paseka, 2006. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-757-2, s. 37.

¹¹⁴ BARTOŠ, M. Vrchlabští mědirytcí. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1997, číslo 1, s. 36–37.

7 Mánesovi

7.1 Životopis Mánesovy rodiny

7.1.1 O prvních předcích¹¹⁵

Prvními předky malířů Mánesových byli Franciscus a Ludmilla. V roce 1740 se jim v Radnicích u Rokycan v městečku na panství hrabat z Bubna a Litic narodil syn František, pozdější děd Josefa Mánesa. Stal se mlynářským tovaryšem a mlynařil v malých mlýnech na radnickém potoce. Později působil na polabském mlýně v Drahelicích u Nymburka a v roce 1777 po příchodu do Prahy v mlýnech Štítkovských. Místa v okolí radnického potoka a Radnic použil Mánes k ilustracím národních písní. V Drahelickém mlýně, kdysi krásné barokní usedlosti, žily tři generace Mánesů. V areálu bývalých Štítkovských mlýnů stojí na Vltavě budova spolku výtvarných umělců MÁNES. Josefův děd, František Mánes, skončil v chudobě jako pomocník při kuchyni a sklepě v novoměstském kapucínském klášteře. Teprve další pokolení rodu, už zcela pražské, dosáhlo v osobách Antonína a Václava Mánesových hmotného i společenského vzestupu. Zároveň bratři Antonín a Václav Mánesovi prokazovali i umělecké nadání. Starší bratr Antonín vynikal v krajinomalbě. Mladší z bratrů – Václav – se stal malířem půvabných a srdečných portrétů české empírové společnosti. Vedle toho maloval náboženské výjevy, odvolávající se na vzory italské renesance.

7.1.2 Antonín Mánes¹¹⁶

Antonín Mánes se narodil 3. listopadu 1784 v Praze. Byl bratrem Václava, taktéž malíře. S manželkou Magdalenou měl tři děti, které se dožily dospělosti – všechny malířského zaměření – Josefa, Amálii a Quida. Svá první malířská díla namaloval

---

¹¹⁵ CHYTIL, K.. *Josef Mánes a jeho rod*. Praha, 1934, s. 23 – 35, 58.

¹¹⁶ Kapitola o Antonínu Mánesovi vychází z informací z těchto zdrojů:

Mánes Antonín. *Leccos* [online]. 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/manes-antonin>

MATĚJČEK, A. *Mánesové: Antonín. Václav. Josef. Quido. Amálie*. Praha: Pražské nakladatelství, 1949, s. 7 – 22.

CHYTIL, K.. *Josef Mánes a jeho rod*. Praha, 1934, s. 14, 34 – 37, 58 – 64.

Mánes Antonín (1784-1943). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manes-antonin-1784-1943>

REITHAROVÁ, E. *Antonín Mánes*. Praha: Odeon, 1967.

KUBÁT, M. Putování s paletou. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 8, s. 12 – 13.

již ve svých čtrnácti letech. Byla to klasicistní alegorie čtyř denních dob, námět malý Antonín čerpal ze staršího holandského krajinářství. V mládí se potom Antonín Mánes živil jako malíř – dekorátér v dílně na kameninu. V roce 1806 zaslal žádost o přijetí na krajinářskou školu při pražské výtvarné Akademii. Krajinářskou školu tehdy vedl český malíř Karel Postl. Ředitelem celé Akademie byl Josef Bergler. V roce 1836 byl jmenován profesorem krajinářské školy při pražské Akademii. Hlásil se k českému národnímu obrození, usiloval o oslavu českých dějin, byl ctitelem Palackého a Dobrovského. Česká šlechta v čele s mluvčím - hrabětem Thunem velmi podporovala činnosti akademie.

Antonín Mánes uplatňoval při výuce své umělecké kvality a zkušenosti, které získal jako dlouholetý učitel malby a kreslení ve šlechtických rodinách. Mimo jiné při svém vrchlabském pobytu v roce 1832 vyučoval kreslení a malbu komtesu Aloisii z Morzinů. Své žáky vodil do přírody, stejně jako i své děti, které zasvěcoval do tajů malířského a kreslířského umu. Učil je vnímat, cítit a poznávat všechny přírodní krásy. Po smrti ředitele výtvarné Akademie Františka Tkadlíka roku 1840, jeho místo nabídli německému malíři Kristiánovi Rubenovi z Mnichova, který ovšem prosazoval německé pojetí historismu. Umělecké cesty Rubena a Mánesa se rozcházely. Antonín Mánes byl se svou krajinářskou školou z Akademie vypuzen a odešel, stejně tak jako už před ním jeho mladší bratr Václav a později i jeho starší syn Josef.

Antonín Mánes byl zakladatelem českého krajinářství 19. století a jedním ze zakladatelů českého romantismu. Ve svých raných pracích tvořil Antonín Mánes v duchu francouzského klasicismu a ideální kompozice krajiny. Později se od tohoto směru odpoutal a navázal na umění holandských krajinářů 17. století. Jako romantik se jimi nechával ovlivňovat při výběru námětů a způsobů provedení, ať už to byla lesnatá úbočí, hory v mlhavém oparu nebo idylická údolí. V přírodě maloval přímo olejem a směřoval k realistickému pojetí ztvárnění krajiny. Ovšem u svých děl zachoval celkový romantizující prvek. Všiml si kouzla hry světla se stínem nebo prostoru v přírodě. Při svých malířských výletech ale také studoval českou minulost prostřednictvím malování starých hradů a mlýnů.

Od počátku třicátých let 19. století prokazatelně zajížděl do Krkonoš ke Kablíkovým a při jeho pobytech vznikla řada studií, kreseb a maleb města i jeho

okolí. Antonín Mánes skonal 23. července 1843 v Praze, ve věku nedožitých 59 let. Po sobě zanechal manželku, tři děti a bratra Václava, který s nimi sdílel domácnost.

7.1.3 Václav Mánes¹¹⁷

Narodil se roku 1793 v Praze, byl mladším bratrem známějšího Antonína Mánesa a strýcem Amálie, Josefa a Quida. Na Akademii vstoupil roku 1808 k Josefu Berglerovi. Setrval zde až do roku 1824. Mezi lety 1829 – 1832 mohl díky stipendijní podpoře studovat malířství v Římě. Stýkal se zde s malíři nazarénského okruhu. Také ho zde inspirovala tzv. „ideální krajinomalba“ – malba slavnostní, zidealizované krajiny – která byla často doplňována mytologickými a antickými prvky. Z Itálie přijel Václav Mánes pln nadšení a své dojmy předával i bratrovi a synovci Josefovi. Na skicách, které přivezl, jim zprostředkoval styl italské malby a její smysl chápání.

Po návratu do Čech se malíř věnoval především náboženské tvorbě, která mu zajistila veřejnou známost. Ta vedla i k nabídce místa prozatímního ředitele pražské Akademie, kterou v roce 1835 přijal. Po jednom roce, roku 1836, se řízení školy ujal František Tkadlík. Po jeho smrti roku 1840 opět na jeden rok řídil prozatímně Akademii, poté musel své místo přepustit nově povolanému řediteli, Kristiánovi Rubenovi. Řádné ředitelské místo nikdy Václav Mánes bohužel nezískal. Jak již bylo řečeno, Václav Mánes se věnoval převážně náboženské malbě, vytvořil mnoho oltářů pro řadu venkovských kostelů. Mimo své náboženské tvorby se aktivně věnoval portrétování, vytvořil mnoho měšťanských podobizen vysoké kvality. Poté, co se mu nesplnil sen zastávat ředitelské místo natrvalo, ani se vrátit do Itálie a obdivovat díla starých mistrů a studovat krajinářství, malíř zahořkl. Odešel nadobro z Akademie, a až do své smrti žil nostalgickými vzpomínkami na Itálii, obklopen kopii děl slavných mistrů, které si přivezl z italských obrazáren. Václav Mánes zemřel 27. března 1858 v pražském bytě rodiny jeho již zemřelého bratra Antonína.

---

¹¹⁷ Životopisná data v této kapitole pocházejí z těchto zdrojů:

Mánes Václav (1793-1858). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manes-vaclav-1793-1858>

MATĚJČEK, A. *Mánesové: Antonín. Václav. Josef. Quido. Amálie*. Praha: Pražské nakladatelství, 1949, s. 22 – 24.

CHYTIL, K.. *Josef Manes a jeho rod*. Praha, 1934, s. 14, 34 – 37.

7.1.4 Amálie Mánesová¹¹⁸

Amálie Mánesová se narodila 21. ledna 1817 v Praze jako nejstarší dítě Antonína Mánesa. Otec ji od dětství vedl k malířství, dle jeho přání se věnovala převážně krajinářství. I když ona sama by dala raději přednost podle jejího otce pro dívky nevhodné figurální malbě. Protože dívky v té době na odborné škole studovat nemohly, tak se malířsky vzdělávala doma. Malířská atmosféra jejich domácnosti a kontakt s otcovými žáky malířce poskytl potřebnou zpětnou vazbu. Již od mládí spolu s otcem navštěvovala česká venkovská šlechtická sídla a pomáhala mu s výukou. Hodně cestovala, například roku 1840 je doložen její pobyt v Krkonoších spolu s bratrem Josefem. O rok později navštívila Drážďany. Vypravila se i do Vídně a dokonce několikrát do rakouských Alp.

Po smrti svého otce v roce 1843 převzala většinu jeho soukromých hodin kreslení. Své vlastní umělecké ambice potlačila a veškerý svůj čas a píli věnovala zajištění pohodlí a útulné domácnosti svým dvěma mladším bratrům, Josefovi a Quidovi. Dokonce se sama nikdy neprovdala. I později doprovázela bratry na cestách, na přelomu padesátých a šedesátých let 19. století je doložen jejich pobyt v okolí Hrubé Skály. O své bratry láskyplně pečovala až do jejich smrti, oba zemřeli dříve než ona.

Amálie Mánesová byla již za svého života považována za dobrou malířku a vynikající učitelku kreslení. Ludvík Rittersberg ji ve svém Kapesním slovníčku novinářském a konverzačním z roku 1852 chválil, dokonce uvedl, že je v jejích malbách vidět otcův vliv a pilné studium přírody, ovšem používá jasnějšího, lesklejšího koloritu, než Antonín Mánes.¹¹⁹ Roku 1853 si Amálie Mánesová založila ve Spálené ulici soukromou malířskou školu, kde se vyučovaly dívky a paní ze šlechtických a měšťanských rodin. Své malířské základy zde získala například i

---

¹¹⁸ Kapitola o životopisu Amálie Mánesové vychází z těchto zdrojů, pokud neuvádím jiné. Mánesová Amálie (1817-1876). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manesova-amalie-1817-1876>

VYKOUPILO, Libor. Ecce homo - Amálie Mánesová. *Brno* [online]. 4. 7. 2013 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: http://zpravy.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-amalie-manesova--1231923

Mánesová Amálie. *Leccos* [online]. 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/manesova-amalie>

MATĚJČEK, A. *Mánesové: Antonín. Václav. Josef. Quido. Amálie*. Praha: Pražské nakladatelství, 1949, s. 68 – 72.

CHYTIL, K.. *Josef Manes a jeho rod*. Praha, 1934, s. 62.

¹¹⁹ TYRŠOVÁ, R. Amalie Manesová. In: *Světlozor*. Praha, 1899, číslo 52, s. 615.

významná česká malířka Zdenka Braunerová. Amálie Mánesová zemřela 4. července 1876 v Praze.

7.1.5 Josef Mánes¹²⁰

Josef Mánes se narodil 12. května 1820 v Praze rodičům Antonínovi a Magdaleně Mánesovým jako jejich nejstarší syn. Po otci zdědil nesporné malířské nadání a atmosféra malířstvím nasáklé domácnosti ho ovlivňovala od nejtělejšího dětství. Jeho otec, proslulý krajinář Antonín Mánes, mu poskytl základy malířské a kresebné techniky. A strýc Václav Mánes svého nejstaršího synovce nadchnul pro umění starých mistrů. Josef často poslouchal strýcovo vyprávění o Římu jako o centru umělců. Již ve svých patnácti letech, v roce 1835, nastoupil ke studiu na Pražskou Akademii, kterou Václav Mánes v té době dočasně spravoval a Antonín Mánes tam začal o rok později působit jako profesor při krajinářské škole.

Josef Mánes se na Akademii školil převážně u Františka Tkadlíka. Profesor Tkadlík Mánesa velmi ovlivnil. Tato výjimečná osobnost s velkým pedagogickým nadáním zasvětila Josefa Mánesa do tajů idealizačního způsobu malby a melodické kresby, jejímž vzorem byla klasická italská renesanční tvorba. To, že mladý Mánes na Akademii nezhálel, dokládá i skutečnost, že již po dvou letech studia, v roce 1837, získal 1. cenu za kresbu aktu. Když roku po roce 1840 nahradil opět na rok prozatímně zvoleného ředitele Václava Mánesa řádný ředitel Kristián Ruben, rodině Mánesových se začalo blýskat na horší časy. Strýc Josefův byl zklamán tím, že opět nebyl vybrán pro řádné ředitelské místo, otec Antonín se s Kristiánem Rubenem také názorově neshodl. Krajinářská škola byla i s profesorem Antonínem Mánesem z Akademie vypuzena.

---

¹²⁰ Základní životopisné údaje o Josefu Mánesovi, které tu podávám, pocházejí z těchto knih a zdrojů:

ANDREJEV, Daniil. Mánes Josef - 1820 - 1871. *Rodon* [online]. © 2011 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.rodon.cz/zivotopisy-umelcu/Manes-Josef-46>

SOUČEK, L. *Kdo byl kdo*. Praha: Albatros, 1980-1981. Heslo: Mánes Josef

ČIHÁKOVÁ-NOSHIRO, V. *Osobnosti českého malířství*. Praha: Fragment, 1995. ISBN 80-85768-43-7, s. 18 – 19.

MACKOVÁ, O. *Josef Mánes*. Praha: Odeon, 1970.

REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6.

CHYTL, K.. *Josef Manes a jeho rod*. Praha, 1934, s. 14 – 22, 60 – 64.

MATĚJČEK, A. *Mánesové: Antonín. Václav. Josef. Quido. Amálie*. Praha: Pražské nakladatelství, 1949, s. 26 – 60.

Josef Mánes, který byl k rodině nenáviděnému Rubenovi ve vztahu učitel – žák, na dlouho na škole nesetřval a po rozmíšce z ní definitivně odešel. Rodina Mánesových poté, co prakticky přišli o obživu dva její hlavní živitelé, zápasila s chudobou. Stali se závislími na významných a bohatých přátelích, kteří je nejen finančně podporovali. Za všechny tyto vlastenecky a patronsky smýšlející lidi můžeme jmenovat hraběcí rodinu Silva – Tarouců, kteří přebývali často na zámku v Čechách pod Kosířem a později mecenáše jako Vojtěcha Náprstka nebo Vojtěcha Lannu. Josef Mánes odchod z Akademie využil k cestování po cizině i českých zemích. Svědomitě studoval různé malířské techniky a neustále se zdokonaloval. V roce 1844 se vydal do Mnichova, nejbližšího centra umělců, a pobyl zde 3 roky.

V roce 1848 se zapojil do politického dění v Čechách, podporoval české vlastence a aktivně s nimi spolupracoval. Rok poté odjel na pozvání hraběte Silva – Taroucy na zámek v Čechách pod Kosířem na Hané. Zde s kratšími či delšími přestávkami pobýval dvě desetiletí. Z Hané podnikal výlety po Moravě, Slovensku i Polsku. Jsou také doloženy jeho pobyty v Krkonoších. Na svých cestách si pečlivě zapisoval etnograficky cenné informace, například detaily krojů, krajové ornamenty a folklór. Každou běžnou situaci si pečlivě zaznamenával drobnými skicami, kresbami a malbami. Poznatky ze svých cest zužitkoval například při tvorbě ilustrací k oběma sešitům Rukopisu královédvorského nebo při návrhu Orloje. Toto jeho stěžejní dílo začalo vznikat roku 1865. Rok po jeho dokončení se s českou delegací vypravil do Ruska. Zde ho ale již trápil nedobrý zdravotní stav. Na sklonku života ještě navštívil Itálii, kde se ale naplno projevila jeho duševní choroba a sestra Amálie si pro něj musela do Říma přijet. Zemřel 9. prosince 1871 v Praze. Zanechal po sobě nemanželskou dceru Josefinu, její matkou byla bývalá sloužící u Mánesových, Františka Šťovíčková. O to, aby nebyl úplně zapomenut a o to, aby odkaz jeho malířského génia byl předán dalším generacím, se postarala tzv. generace Národního divadla – Tulka, Chitussi, Ženíšek a především sám Mikoláš Aleš. Český romantický malíř po sobě zanechal mnoho kreseb, maleb i skic. Připomeňme si alespoň Líbánky na Hané, Josefinu, Orloj, různé ilustrace a spolkové prapory, které maloval olejem na hedvábí.

7.1.6 Quido Mánes¹²¹

Quido Mánes se narodil 1. července 1828 v Praze na Starém Městě, je nejmladším představitelem malířské rodiny Mánesů. Jako ostatní jeho sourozenci – Amálie a Josef – tak i on zdědil po otci Antonínovi malířské nadání. Již od malička kreslil a jeho otec i strýc Václav Quidův malířský talent podporovali a rozvíjeli. Mezi oblíbená témata mladého Mánesa patřili vojáci, bitvy, zvířata a hlavně koně. Přímo miloval vojenské výjevy. Jako malé dítě měl veselou uličnickou povahu, v rodině ho všichni hýčkali a milovali. Říkali mu „Pubi“. Přestože nejmladší z Mánesových kreslil levou rukou, nebránilo mu to neustále se rozvíjet. Byl tak schopný a nadaný, že ho již v deseti letech, 4. října 1838, přijali do pražské Akademie. Zde se učil u Františka Tkadlíka a později u Kristiána Rubena, který nastoupil na jeho místo. Ruben ve svých žácích udržoval zájem o historickou malbu, a proto mohl Quido Mánes zůstat u tvorby svých oblíbených bitevních výjevů. Měl cit pro precizní kresbu, trpělivost a kázeň při studiu modelů ať živých nebo sádrových.

V roce 1843, po smrti otce Antonína, podnikli všichni tři sourozenci spolu cestu do Drážďan a do Solné komory. Na výletě se seznámili s alpskými horaly a z cesty udělali drobné kresby. Quido se sourozenci cestovali i po Čechách, například roku 1847 pobývali v Krkonoších. Následující rok po cestě do Německa vystavil Quido Mánes některá svá díla, za která sklidil pochvalnou kritiku. Maloval jak svá oblíbená díla s historickou tematikou, tak i drobné žánrové obrázky, ve kterých vynikal. Kromě výše zmíněných maloval i střelecké terče pro spolky pražských ostrostřelců. Některé dokonce vznikly ve spolupráci se starším bratrem Josefem.

Nejmladší z rodu Mánesových zůstal na pražské Akademii až do roku 1851, i když vliv školy na něj slábnul. Po odchodu ze školy pravidelně navštěvoval rodinu

---

¹²¹ Kapitola o životě Quida Mánesa vychází z informací uvedených v těchto knihách a internetových zdrojích:

LORIŠ, J. *Quido Mánes*. Praha: Jan Štenc, 1937.

MATĚJČEK, A. *Mánesové: Antonín. Václav. Josef. Quido. Amálie*. Praha: Pražské nakladatelství, 1949, s. 62 – 68.

VYKOUPILO, Libor. *Ecce Homo - Quido Mánes*. Brno [online]. 5. 8. 2010 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/zprava/ecce-homo-quido-manes--766698>

Quido Mánes. *Galerie výtvarného umění v Ostravě* [online]. © 2008 - 2012 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: http://www.gvuo.cz/archiv/DU_DVD/index.htm?redir=quidoManes.htm

Mánes Quido (1828-1880). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manes-quido-1828-1880>

Veithovu v Liběchově, v letech 1865 – 1870 pravidelně v letních měsících pobýval na Domažlicku u Kotzů z Dobrše a u rodiny Wallisů v Kolečovicích. V letech 1870 – 1871 pak podnikl studijní cestu do Düsseldorfu, kde se zapsal ke studiu na místní Akademii. Quida Mánesa můžeme považovat za našeho nejvýznamnějšího malíře žánrů. Ve svých obrazech uplatňoval cit pro barvu a detail. Nejmladší z malířské rodiny Mánesových zemřel ve svých dvaapadesáti letech, 5. srpna 1880. Nezanechal po sobě žádné potomky.

7.2 Mánesovi v Krkonoších

Mánesovi jezdili po celých českých zemích. Jako první s touto tradicí začal Antonín Mánes, který chodil do přírody na dlouhé vycházky a cestoval i na další pobyty mimo Prahu, aby čerpal inspiraci pro tvorbu. Kromě dalších míst si oblíbil i Krkonoše, kde pobýval ve Vrchlabí u svých příbuzných manželů Kablíkových. Jak již víme, patřili mezi bohatší vrchlabské měšťany, proto pro ně nebyl problém ubytovat a hostit jednoho nebo více členů dnes slavné malířské rodiny i na delší dobu. Otázka jak, a jestli vůbec, byli Josefina a Vojtěch Kablíkovi spřízněni s rodinou Mánesových je zapeklitější, než bychom mohli myslet. Rozhodně na toto téma neexistuje žádná definitivní odpověď. Většina dosavadních autorů se spokojila s označením Kablíkových jako „příbuzných“, případně mluvili o Josefině Kablíkové jako o „rodné tetě Mánesů“. Toto označení se zakládá na mnou již citovaném dopisu Karla Purkyně bratrovi Emanuelovi z 21. listopadu 1862, kde ho žádá o nějakou fotografii pro Josefa Mánesa. Karel Purkyně doslova píše: „*ta proslulá Kablíková ve Vrchlabí je vlastní tetou Mánesa*“.¹²² Většina autorů ovšem nespecifikuje, jak přesně by snad měli být Mánesovi a Kablíkovi spřízněni. Pokud by příbuzenství bylo přes Josefínu Kablíkovou, jak bývá uváděno, pak se nezabývají přesnější specifikací rodinného svazku. Pouze Jiří Bašta ve svém článku pro časopis *Krkonoše* uvádí: „*Antonín Mánes pobýval ve Vrchlabí u příbuzných manželky Magdaleny – vrchlabského lékárníka Vojtěcha Kablíka a jeho ženy, botaničky Josefíny Kablíkové, rozené Ettelové.*“¹²³

---

¹²² LA PNP: fond Purkyně Emanuel, Purkyně Karel Purkyňovi Emanuelu, 7 dopisů z let 1853 – 1862. 1 dopis b. d.

¹²³ BAŠTA, J. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 2005, číslo 1, s. 46–47.

Eva Reitharová naproti tomu tvrdí, že kontakt mezi Kablíkovými a Mánesovými byl příbuzenským vztahem mezi vrchlabským lékárníkem a pražským krajinářem Mánesem. Vojtěch Kablík a Antonín Mánes byli bratrance, jak vyplývá z dopisu Antonína Mánesa jeho synovci Mořici Sameschovi ze 13. září 1840. Eva Reitharová již publikovaný dopis přeložila odlišně než Jan Kühndel.¹²⁴ Antonín Mánes píše, že děti Josef a Amálie jsou ve Vrchlabí, kde malují podle přírody. Otec Antonín projevuje starost o zdraví obou dětí. „*Ačkoliv mají průvodce z Vrchlabí, kterého jim zjednal bratranec*¹²⁵ *zdejší lékárník, přece jen by je mohlo stihnout v této husté mlze neštěstí jen při jednom chybném kroku.*“¹²⁶ Dle mého je nejpravděpodobnější možností to, že skutečně byl Vojtěch Kablík příbuzný s rodinou Mánesových. Nejdůležitější indicií je samozřejmě výše zmíněný dopis, ale další drobné stopy nás vedou spíš k němu, než jeho manželce. Rod Kablíkových i rod Mánesových měl původ ve středních Čechách a oba ve stejné profesi. Otcové obou zmíněných byli mlynáři. A podobný věk Antonína Mánesa i Vojtěcha Kablíka¹²⁷ nahrává tomu, že je pravděpodobnější, že byli bratrance, než strýc a synovec (jak slovo v dopise Antonína Mánesa Mořici Sameschovi překládá Jan Kühndel).

7.2.1 Antonínovy návštěvy Vrchlabí a Krkonoš

V roce 1831 se Antonín Mánes poprvé prokazatelně vyskytoval ve Vrchlabí a byl zde pravděpodobně sám. I když nelze vyloučit, že ve Vrchlabí a Krkonoších pobýval již dříve, například již koncem 20. let. Doklad o Antonínově vrchlabském pobytu nám ovšem podávají až datace dvou studií z léta roku 1831.¹²⁸ Akvarel Výhled na Vrchlabí nese datum 26. srpna 1831¹²⁹, tužkový náčrt vesnice Dolní Dvůr u Vrchlabí je datován ještě o dva dny později. Od konce srpna vzniklo ve Vrchlabí téměř dvacet skic, z toho soudíme, že ten rok se Antonín Mánes v Krkonoších zdržel na delší dobu. Putoval dokonce výše do hor proti proudu Labe a nejvíce si všímal starých mlýnů. Snad jeho mlynářský původ ho přitahoval

¹²⁴KÜHNDEL, J., ed. a MÁNES, J. *Dopisy Josefa Mánesa*. Praha: Odeon, 1968, s. 9.

¹²⁵ Jan Kühndel v edici dopisů přeložil toto slovo jako „strýc“.

¹²⁶ REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6, s. 31.

¹²⁷ Kablík byl pouze o jeden rok starší, než Mánes.

¹²⁸ REITHAROVÁ, E. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, číslo 3, s. 24 – 26.

¹²⁹ REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6, s. 16.

k tehdejšíh horským mlýnům. Další rok pobýval opět ve Vrchlabí, studoval krajinu kolem Vrchlabí a pořizoval skici a akvarely. Taktěž vyučoval kreslení komtesu Morzinovou. Své návrhy, skici, akvarely Antonín Mánes po návratu do Prahy použil i pro malbu olejem, i když často akvarely dosahovaly větší umělecké hodnoty nežli oleje samotné. Z let 1831 – 1832 vzniklo tedy mnoho obrazů – krajinek – Vrchlabí a jeho okolí, jen část z nich je veřejnosti volně přístupná. Druhá část je v soukromém vlastnictví.¹³⁰

Kromě krajinek nejstarší z Mánesů na svých návštěvách Vrchlabí zvěčnil i jiná témata, můžeme jmenovat například akvarel na papíru Hala vrchlabského zámku, který vznikl někdy mezi lety 1830 – 1832. Tento drobný akvarel je zajímavým dokladem podoby zámecké haly v první polovině 19. století a je to důležitý pramen pro zkoumání historie vrchlabského zámku.¹³¹ V soukromém vlastnictví v Praze se nachází olej Mlýn v horách, který Antonín Mánes namaloval roku 1832.¹³² Z těch krajinek, které jsou uloženy v galeriích nebo muzeích jmenujme alespoň ty, které má ve svých sbírkách Krkonošské muzeum ve Vrchlabí. Podle informace, které jsem obdržela emailem od kurátorky paní Hany Švecové, to jsou tyto obrazy:

- 1) Vrchlabí s Ettlovou papírnou (olej, 38x55cm)
- 2) Vrchlabí z Liščího vrchu (olej, 38.5x54cm)
- 3) Starý kostel a děkanství ve Vrchlabí (kresba perem a akvarel, 19.5x27.5cm)
- 4) Klášter a kostel ve Vrchlabí I (akvarel, 21x28.5cm)
- 5) Klášter a kostel ve Vrchlabí II (akvarel, 22.5x30cm)
- 6) Výhled na zámek Vrchlabí (akvarel, 28.5x38.5cm)
- 7) Starý mlýn v Hořejším Vrchlabí II (akvarel, 24.5x34.5cm)
- 8) Hala vrchlabského zámku (akvarel, 23x32cm)¹³³

---

¹³⁰ REITHAROVÁ, E. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, číslo 3, s. 24 – 26.

¹³¹ ŠVEC, J. K historii stavebního vývoje vrchlabského zámku. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1975, číslo 6, s. 22 – 24.

¹³² REITHAROVÁ, E. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, číslo 3, s. 25– 26.

¹³³ ŠVECOVÁ, HANA. *Re:obrazy*. [elektronická pošta]. Message to: gracynka@seznam.cz. 8. července 2014 10:26:31 [cit.2014-10-26]. Odpověď na prosbu o informace ohledně obrazů Mánesových ve vlastnictví Muzea.

Obraz Vrchlabí z Liščího vrchu sice patrně Mánes nikde nevystavoval, ale stal se poměrně záhy známý. Již dva roky po jeho vzniku jej August Piepenhagen kopíroval.¹³⁴ Mánes se i po roce 1832 do Krkonoš vracel, i když nemůžeme přesně postihnout přesné termíny jeho zdejších návštěv. Pod dojmem z krkonošské krajiny vzniklo mnoho jeho obrazů, za všechny jmenujme alespoň jeho hold horské přírodě Horskou krajinu s kamzíky.

V roce 1834 nebo nejdéle v létě roku nadcházejícího doprovázel otce do Krkonoš i syn Josef Mánes.¹³⁵ Krkonoše zásadně ovlivnily tvorbu Antonína Mánesa, jeho nejzásadnější horské studie jsou datovány až po roce 1830, po prvním příjezdu do Vrchlabí. Snad i díky krásné a nespoutané krajině, se kterou se v okolí Vrchlabí a v celých Krkonoších setkal, můžeme pozorovat jeho přerod z klasicistního krajináře v romantického. A i proto bývá Antonín Mánes nazýván jedním ze zakladatelů českého romantismu.¹³⁶

7.2.2 Nejmladší generace Mánesových ve Vrchlabí a Krkonoších

Děti Antonína Mánesa začaly do Krkonoš zajíždět pod otcovým vlivem. Poprvé zde prokazatelně byli Josef i Amálie Mánesovi v létě roku 1840. Quido byl tehdy ještě moc mladý, proto s nimi ještě nebyl. Josef se sestrou se zdrželi ve Vrchlabí několik týdnů. Bydleli u bratrance jejich otce, lékárníka Vojtěcha Kablíka. Dům manželů Kablíkových jim byl na návštěvě Krkonoš vždy k dispozici. A pohostinství pana lékárníka a jeho manželky, věhlasné botaničky, využil minimálně Josef Mánes ještě víckrát. Na výpravy do hor při jejich prvním pobytu jim Vojtěch Kablík sjednal služby zkušeného vůdce z Vrchlabí. Antonín Mánes měl o své děti strach, jak o tom píše Mořici Sameschovi: „... dělají mi největší starosti. Zním jejich dychtivost malovat podle přírody, která by jim mohla přijít v tomto nevlídném počasí draho. Ačkoliv mají průvodce z Vrchlabí, kterého jim sjednal bratranec zdejší lékárník, přeci jen by je mohlo stihnout v této husté mlze neštěstí jen při jednom chybném kroku. Když nemám osm dní zprávu, napadají mne tak černé představy.“

---

¹³⁴ REITHAROVÁ, E. *Antonín Mánes*. Praha: Odeon, 1967, s. 70.

¹³⁵ REITHAROVÁ, E. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, číslo 3, s. 24 – 26.

¹³⁶ ANONYMUS. Významné dny: Mánesovi v Krkonoších. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1989, číslo 11, s. 2.

Protože u Josefa Mánesa teta botanička svým zájmem o přírodu budila pozornost, rozhodl se vzdát jí hold portrétem, který je sice nedatovaný, ale s největší pravděpodobností vznikl právě v době jeho návštěvy zde v období od července do září roku 1840. Eva Reitharová se domnívá, že absence datace u obrazu je způsobená tím, že obraz uložený v pražské soukromé sbírce měl sloužit pouze jako skica k obrazu, který měl vzniknout. V minulosti byl obraz nesprávně připisován Václavu Mánesovi, jak učinila mezi jinými i zmíněná autorka v dřívější práci.¹³⁷ Roku 1840 vznikl také obrázek psíka paní Kablíkové, který Josef Mánes podepsal a jako již hotový také rokem 1840 datoval.¹³⁸

První velká Josefova studijní cesta do Krkonoš přinesla své ovoce. Předznamenala Mánesovu cestu k impresionismu. Skici horských krajín vzniklé roku 1840 přímo v terénu dávají tušit, že i nevlídné počasí, které v horách tehdy panovalo, Josefa Mánesa od cest do hor nijak neodradilo. Za všechny jmenujme Sněžné jámy s pohledem do Slezska, Studii východu slunce v horách, Po východu slunce nebo Studii červánků v Krkonoších. Malířskými pracemi a nákresy vzniklými v Krkonoších rozhodně „horská tvorba“ Josefa Mánesa z roku 1840 nekončí. Po návratu do Prahy využil zkušenosti a inspirace, které načerpal k další tvorbě. Nejznámějším výsledkem jeho prvního delšího krkonošského pobytu je olej Orlí hnízdo, obraz, který je jakoby namalován jedním dechem. Orlí hnízdo je natolik zajímavé malířské dílo, že podle něj pojmenovala i Anna Maria Tilschová svůj román o malířské rodině Mánesových.¹³⁹ I při další Josefově tvorbě se objevovaly krkonošské krajinky, třeba jako pozadí k obrazům, kterým tak chtěl dodat vlasteneckého nádechu. Krkonošské hory měly pro Josefa Mánesa zvláštní význam. Jeho otec, Antonín Mánes, naučil svého syna Krkonoše milovat. Ani jeden z nich si nikdy tolik neoblíbil Alpy nebo jiné hory jako právě Krkonoše. Rok 1840 a zážitky, které si Josef Mánes z Vrchlabí odvezl, přivedly Mánesovu tvorbu k prvnímu malířsky zajímavému období. Slovy Evy Reitharové: „*Vedly ho k malířskému osvojení přírody, ale pomohly mu vyjádřit také obrazně intenzivní*

---

¹³⁷ Autorka podobiznu Josefíny Kablíkové nejen připisovala Václavu Mánesovi, ale také vznik podobizny datovala o pět let dříve (kolem roku 1835).

REITHAROVÁ, E. *Antonín Mánes*. Praha: Odeon, 1967, s. 64.

¹³⁸ REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6, s. 31.

¹³⁹ TILSCHOVÁ, A. M. a TROCHOVÁ, Z., ed. *Orlí hnízdo: [román o malířské rodině Mánesů]*. Praha: Melantrich, 1985.

životní pocity, které na něho dolehly a promítly se do jeho přemítání o světu, umění i domovu.“¹⁴⁰

Druhou velkou krkonošskou cestu podnikl Josef Mánes v létě roku 1847, tentokrát ho doprovázel i mladší bratr Quido. Tato návštěva Krkonoš dala vzniknout několika desítkám přírodních studií, z nichž se jich dochoval pouhý zlomek. Za všechny jmenujme alespoň některé: *Mlhy v Krkonoších*, *Pohled na hraniční hřeben Krkonoš*, *Krajina pod horami*, *Svatý Petr v Krkonoších* nebo *Pohled na horské pásmo*. Mánesovy skici tak nazýváme z nedostatku přesnějšího označení. Josef Mánes sám obrazy nepojmenoval.¹⁴¹ Na začátku druhého dlouhého pobytu v Krkonoších bydleli oba bratři spolu na Petrově boudě na hřebenech. Na další výlety po horách už mladší bratr Josefa patrně nedoprovázel. Společným ubytováním na hřebenech se oba bratři inspirovali pro svoji výtvarnou tvorbu. Oba zpodobnili Petrovu boudu, ale každý z nich trochu jiným způsobem, originálním. Josef Mánes nakreslil tužkou na papír malý obrázek Vítání hosta na Petrově boudě v Krkonoších, dole připsal popisky perem. Quido Mánes pak namaloval svoje dočasné bydlení na papír perokresbou a akvarelem a známe ho pod názvem: *Vítání hostů na Petrově boudě v Krkonoších (Vlašští muzikanti)*. Quidův obraz je trochu větší, než Josefův. Oba shodně vznikly roku 1847. Obraz, který zpodobňuje vítání hostů hudebníky, jen dokazuje, jak populární ve 40. letech 19. století Petrova bouda byla.¹⁴²

Nás také velmi zajímá, jak Quido Mánes zpodobnil svoji vzdálenou tetu Josefínu Kablíkovou botanizující v Krkonoších. Nejprve namaloval botaničku na malý náčrt. Přípravný obraz poté rozpracoval v zimě mezi roky 1847 a 1848 do oleje větších rozměrů. Malý olej *U Sněžných jam* zobrazuje zmíněnou botaničku s pomocníkem, který ji doprovází a pomáhá jí se sběrem. Malý olej poté Quido Mánes upravil a namaloval podle něj olej na plátno více než dvakrát větší. Tento upravený obraz se nazývá: *Josefína Kablíková botanizuje poblíž boudy u Sněžných*

---

¹⁴⁰ REITHAROVÁ, E. Josef Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972 a 1973, číslo 4 a 1, s. 22 – 24 a 20 – 22.

¹⁴¹ REITHAROVÁ, E. Josef Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972 a 1973, číslo 4 a 1, s. 22 – 24 a 20 – 22.

¹⁴² REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6, s. 66, 75.

jam.¹⁴³ Fámulus, který věhlasnou botaničku doprovází, byl údajně podle zápisů muzea vrchlabský občan Zeeh¹⁴⁴, i když se často chybně uvádí, že se jednalo o lékárenského pomocníka Fierlingera.¹⁴⁵ Originál obrazu se v současnosti nachází v muzeu v Jelení Góře v Polsku, ale Krkonošské muzeum ve Vrchlabí vlastní alespoň jeho kopii od polské malířky Katariny Kosack. Tento olej na plátně bohužel není datovaný, o malířce máme pouze strohé informace. Vzniknul někdy ve 20. nebo 30. letech 20. století.¹⁴⁶ Studie U Sněžných jam i definitivní dílo vzniklé poté patří k nejzásadnějším dílům Quidovy malířské tvorby. Eva Reitharová ve svém článku upozorňuje na to, jak zásadně ovlivňoval starší bratr tvorbu toho mladšího. Dlouhou dobu se dokonce myslelo, že skica obrazu je dílem Josefa Mánesa, protože jí chybí žánrová podrobnost a detailnost, které Quido Mánes miloval. Až srovnání s definitivním dílem v majetku vlastivědného muzea v Jelení Góře pomohlo označit Quida za autora studie U Sněžných jam.¹⁴⁷ Výše popisované dílo nejmladšího z Mánesů je zajímavé ještě jednou věcí, neméně důležitou. Pod Josefovým vlivem, který se z Mnichova vrátil jako uvědomělý Čech a vlastenec, podepsal Quido Mánes tento obraz jako svůj jediný českou formou svého příjmení, tzn., že nad písmeno *a* v signatuře obrazu přidal čárku.¹⁴⁸ Quido Mánes při své návštěvě Krkonoš údajně podle Emila Flégla namaloval i Rybáře u starého mostu ve Vrchlabí. Obraz je ovšem bohužel nezvěstný.¹⁴⁹

Největší znalkyně tvorby malířů rodiny Mánesovy Eva Reitharová v článku časopisu Krkonoše Quidovu krkonošskou zkušenost uzavírá takto: „*K vlastním námětům krkonošským se již Quido Mánes ve své další tvorbě nevracel. Jeho malířská cesta do Krkonoš otevřela však v jeho díle období nejsilnějšího uměleckého sblížení s Josefem Mánesem, období mnohaleté spolupráce ...*“¹⁵⁰ Zatímco nejmladší z Mánesů se k námětům z Krkonoš již nevracel, jeho starší bratr

---

¹⁴³ REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6, s. 81.

¹⁴⁴ ŠVECOVÁ, HANA. *Re[8]: Diplomová práce* [elektronická pošta]. Message to: gracynka@seznam.cz. 27. června 2014 11:44:48 [cit.2014-10-29]. Odpověď na prosbu o informace ohledně obrazů Mánesových ve vlastnictví Muzea.

¹⁴⁵ KUBÁT, M. Putování s paletou. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 8, s. 12–13.

¹⁴⁶ ŠVECOVÁ, HANA. *Re:obrazy*. [elektronická pošta]. Message to: gracynka@seznam.cz. 8. července 2014 10:26:31 [cit.2014-10-29]. Odpověď na prosbu o informace ohledně obrazů Mánesových ve vlastnictví Muzea.

¹⁴⁷ REITHAROVÁ, E. Quido Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1973, číslo 4, s. 20–21.

¹⁴⁸ LORIŠ, J. *Quido Mánes*. Praha: Jan Štenc, 1937, s. 28–30.

¹⁴⁹ FLÉGL, E. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946, s. 28.

¹⁵⁰ REITHAROVÁ, E. Quido Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1973, číslo 4, s. 20–21.

Josef krkonošské zkušenosti úročil více. Po revolučním roce 1848, který i Josefa Mánesa strhl k vlasteneckému nadšení, starší z bratrů Mánesových namaloval ve vzpomínce na Krkonoše například tyto obrazy: Bouda Kovárna pod Sněžkou (olej, 1848 – 1850), nebo dvojici malých obrázků Měsíční noc a Hornatý kraj. Oba naposled jmenované obrazy vznikly v letech 1850 – 1851.¹⁵¹ Nelze vyloučit, že Josef Mánes navštívil Krkonoše i počátkem padesátých let 19. století.¹⁵² Jistě ale víme, že Mánes pobýval v Krkonoších ještě v létě roku 1862. Bydlel ve Vrchlabí u Josefíny Kablíkové. Pravděpodobně se jednalo o jeho poslední návštěvu. Teta Kablíková příští rok zemřela a strýc lékárník již v tu dobu nebyl na živu. O Josefově pobytu ve Vrchlabí se zmiňuje Karel Purkyně v již citovaném dopise bratrovi Emanulovi z 10. prosince 1862: „...*Mánes byl právě v létě ve Vrchlabí a teta k němu byla velmi laskavá...*“.¹⁵³ I když to nemůžeme tvrdit s jistotou, domnívám se, že po této své poslední návštěvě Josefíny Kablíkové se Josef Mánes již nikdy do Vrchlabí nebo do Krkonoš nedostal.

---

¹⁵¹ REITHAROVÁ, E. Josef Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972 a 1973, číslo 4 a 1, s. 22 – 24 a 20 – 22.

¹⁵² REITHAROVÁ, E. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Praha: Eminent, 2005. ISBN 80-902568-5-6, s. 86.

¹⁵³ LA PNP: fond Purkyně Emanuel, Purkyně Karel Purkyňovi Emanulu, 7 dopisů z let 1853 – 1862. 1 dopis b. d.

8 Josefina a Vojtěch Kablíkovi v románu

Josefina Kablíková je hlavní hrdinka povídky, kterou napsala vrchlabská spisovatelka Marie Kubátová, s názvem *Z herbáře botaničky v krinolíně*. Povídka vyšla jako součást povídkové knihy *Zpověď ježibaby*.¹⁵⁴ Mimo zmiňovanou povídku se manželé Kablíkovi objevují ještě v románech o Mánesových. Jmenujme *Orlí hnízdo*¹⁵⁵ od Anny Marie Tilschové a romány od Františka Kožíka: *Cestou lásky*¹⁵⁶ a *Josef Mánes*¹⁵⁷. V roce 1995 vyšla kniha *Zpověď ježibaby* od Marie Kubátové, která se skládá ze tří povídek. Prostřední povídka se jmenuje: *Z herbáře botaničky v krinolíně*. Hlavní hrdinka povídky je Josefina Kablíková, botanička a manželka vrchlabského lékárníka. Právě profese Vojtěcha Kablíka byla s největší pravděpodobností důvodem toho, že jako hlavní postavy jedné ze svých povídek si Marie Kubátová vybrala právě manžele Kablíkovy. Marie Kubátová totiž nebyla pouze spisovatelka, ale také dlouholetá vrchlabská lékárnice. Prostředí lékárny ji patrně inspirovalo k napsání této povídky. Pokud čteme tvorbu Kubátové, nelze přehlédnout typický sloh i jazyk (krkonošské nářečí), kterým své knihy píše. Využívá dvojjazyčné podrkonošské prostředí, proto se v povídce střídá němčina s češtinou. Narazíme na mnoho zkomolených česko – německých názvů nebo vět. „*Naučí se tam všechno, co má umět dáma i tychtige Hausfrau.*“¹⁵⁸ Stejně tak autorka využívá znalostí odborné lékařské terminologie i žargonu v latině, němčině i češtině. „*A mixtury, připravované magistraliter podle lékařského předpisu, se praktikovaly ad oculos, ač váhové a objemové jednotky nejsou totožné. Tak zvané slejvačky se odbývaly bez vážení. Jsem promováný magistr farmacie a ne hajlpraktiker.*“¹⁵⁹

Povídka od Marie Kubátové beletristicky zpracovává životopis vrchlabské botaničky. Od útlého dětství, přes dospívání, vdavky, do roku 1847, kdy slavila své šedesáté narozeniny. Povídka je rozdělená na třináct kapitol, každá nese název

¹⁵⁴ KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2.

¹⁵⁵ TILSCHOVÁ, A. M. *Orlí hnízdo*. Praha: Melantrich, 1985

¹⁵⁶ KOŽÍK, F. *Cestou lásky: román o životě a díle Josefa Mánesa: pro čtenáře od 11 let*. Praha: Albatros, 1988.

¹⁵⁷ KOŽÍK, F. *Josef Mánes*. Praha: Československý spisovatel, 1987.

¹⁵⁸ KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2, s. 25.

¹⁵⁹ KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2, s. 32.

jedné rostliny spolu s nalezištěm a rokem sběru. Tak například kapitola osmá se jmenuje: „VIII. *Hieratum alpinum* – *jestřábník alpský, lokalita na travnaté stráni Strážného, L. P. 1817.*“¹⁶⁰ Výjimkou v nadpisech je kapitola jedenáctá. Ta se při vzpomínce na epidemii cholery jmenuje: „XI. *Rumfordská polévka – z receptáře Josefiny Kablíkové, L. P. 1831.*“¹⁶¹

V povídce *Z herbáře botaničky v krinolině* vystupuje Josefina Kablíková jako slečna vychovaná v dobře situované rodině, která své vzdělání získala i v pražském klášteře u voršilek. Vdala se za vrchlabského lékárníka, který dál podporoval manželčino vzdělávání a vedl ji, i když rodilou Němku, k českému myšlení. Manželství manželů Kablíkových autorka popisuje jako vcelku šťastné, i když trpící tím, že se jim nepoštěstilo mít potomky. Vojtěcha Kablíka Marie Kubátová zpodobnila jako „suchara“ zapáleného do vědy, naproti tomu postavila jeho temperamentem oplývající ženu. Josefina Kablíková zvládala podle povídky skloubit péči o domácnost, vědeckou práci na vysoké úrovni i účast na různých dobročinných plesech a akcích. Povídka se uzavírá rokem 1847, kdy Josefina Kablíková připravuje oslavu svých šedesátých narozenin. A své švagrové Gertl si stěžuje na to, že manžel již začíná mít problémy s pamětí, že ji udělal ve věnování knihy, kterou od něj dostala, o deset let mladší.¹⁶²

Další jmenované knihy jsou romány o Mánesových a Josefina Kablíková je tam tedy uvedena jen jako tetička, botanička. V Kožíkově románu *Cestou lásky* najdeme pouze jednu zmínku o Josefíně Kablíkové. V kapitole X. *Boj neustal* František Kožík píše, že Josefu Mánesovi hrozilo zatčení a proto: „...odjel na nějaký čas k tetě Kablíkové do Vrchlabí.“¹⁶³ V této knize je ještě jedna zmínka o Kablíkových, ale ne přímo. Autor v kapitole XIII. *Žlutá růže* píše, že strýc Václav

---

¹⁶⁰ KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2, s. 53.

¹⁶¹ KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2, s. 65.

¹⁶² KUBÁTOVÁ, M. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2, s. 79.

¹⁶³ KOŽÍK, F. *Cestou lásky: román o životě a díle Josefa Mánesa: pro čtenáře od 11 let*. Praha: Albatros, 1988, s. 58.

odjel malovat do Vrchlabí.¹⁶⁴ V románu *Josef Mánes* František Kožík Josefinu Kablíkovou zmiňuje mnohem častěji než v románu jmenovaném výše.

Vrchlabská rodačka figuruje na mnoha místech a na rozdíl od předešlého díla, kdy se autor jen spokojil s konstatováním, že byla tetou Mánesových, popsal i její vědecký přínos. Nejzajímavější zmínka je v kapitole *První prapory* na straně 106: „*Tetička, ozářená v té době slávou jediné rakouské botaničky, byla už šedovlasá stařenka; tím radostněji vítala u sebe mladistvé příbuzné, kteří mívali pro její práci tolik pochopení.*“¹⁶⁵ Nebo další na téže stránce: „*Tisíce rostlinek putovalo z Vrchlabí do celého světa a mnoho z nich neslo i tetino jméno: Acer Kablikianum, Kablikiana minima. Skoro každý den někdo navštívil její sbírky...*“¹⁶⁶ Na straně 359 František Kožík píše o tom, jak Josef Mánes dovezl do Vrchlabí tetě Kablíkové album přírodopisců, které mu pomáhal sestavit botanik Emanuel Purkyně.¹⁶⁷ Celkem se autor zmiňuje o Josefině Kablíkové v *Josefu Mánesovi* ještě několikrát¹⁶⁸, většinou drobnými, nedůležitými informacemi. O jejím manželovi se v knize nepíše nic. Buď František Kožík píše pouze o botaničce Josefině Kablíkové, nebo o Kablíkových, nikdy ne pouze o Vojtěchu Kablíkovi. V románu najdeme ještě na stranách 37 a 139 drobné zmínky o Vrchlabí.¹⁶⁹ V obou jmenovaných dílech (*Cestou lásky* a *Josef Mánes*) vystupuje vrchlabská botanička jako milá teta, žena – vědkyně a vždy ochotná hostitelka. V románu *Orlí hnízdo* od Anny Marie Tilschové lze najít pouze jednu drobnou zmínku o botaničce Kablíkové, a to v kapitole s názvem *Cizina*: „*Nemyslíl..., ani na příbuznou slavnou botaničku, Josefinu Kablíkovou, která ho okouzila vyprávěním o květinách...*“¹⁷⁰ V knížce se jinak o Kablíkových nebo o Vrchlabí nepíše. Román se zabývá spíš milostnými aspekty života Josefa Mánesa.

---

¹⁶⁴ KOŽÍK, F. *Cestou lásky: román o životě a díle Josefa Mánesa: pro čtenáře od 11 let*. Praha: Albatros, 1988, s. 72.

¹⁶⁵ KOŽÍK, F. *Josef Mánes*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 106.

¹⁶⁶ KOŽÍK, F. *Josef Mánes*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 106.

¹⁶⁷ KOŽÍK, F. *Josef Mánes*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 359.

¹⁶⁸ KOŽÍK, F. *Josef Mánes*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 26, 44, 107, 137, 199, 203.

¹⁶⁹ KOŽÍK, F. *Josef Mánes*. Praha: Československý spisovatel, 1987, s. 37, 139.

¹⁷⁰ TILSCHOVÁ, A. M. *Orlí hnízdo*. Praha: Melantrich, 1985, s. 82.

Závěr

Když jsem se rozhodla, že si pro téma své diplomové práce vyberu osobnost Josefiny Kablíkové, ani jsem nečekala, kam až mne dané téma zavede. Mým plánem bylo popsat Josefínu Kablíkovou v kontextu doby a místa, jak už vyplývá i z názvu mé práce. Až v okamžiku, kdy jsem začala zjišťovat prvotní informace o své hrdince, jsem si uvědomila, že se má práce bude ubírat i trochu jiným směrem, než jsem předpokládala. Z mého vágního povědomí o ženě, která byla nějak spřízněna s Mánesovými a zabývala se botanikou, začala náhle vystupovat ještě zajímavější osobnost. Žena, která vyrůstala v přední vrchlabské německé rodině, si vzala českého lékárníka od Poděbrad. Místo, aby se zabývala pouze domácností nebo si vybrala nějakého nenáročného koníčka, tak se pustila s vervou sobě vlastní do sbírání rostlin, které ji postupem času zcela pohltilo. A Josefína se tak stala nejnámější rakouskou botaničkou s vynikajícím vědeckým renomé.

Její úspěch v botanice mimo jiné dokazuje členství v mnoha odborných spolcích. Za všechny jmenujme Královskou bavorskou botanickou společnost v Řezně nebo Výměnný ústav pro výměnu herbářových položek. To, že se jeden druh devětsilu jmenuje po Josefině Kablíkové a název přetrvál dosud, jen potvrzuje nesporné vědecké kvality Kablíkové.

Vrchlabská botanička byla jednou z mála žen, které se prosadily ve vědě, jež byla mužskou doménou. Spolu s manželem se věnovali i charitativní a mecenášské činnosti. Manžel Josefiny, pro mě do té doby zcela neznámá postava, stojící v pozadí, si také postupem času zasloužil mou pozornost. Sám byl vědec, chemik a lékárník, se skvělými výsledky. Plody jeho práce našly uplatnění nejen v továrně Ettlových, ale třeba i v díle, kam přispěl výzkumem minerálních vod v Janských Lázních. Svoji manželce dával dostatek volnosti a naopak ji ve vědecké práci spíše podporoval.

Poslední zajímavý okruh osobností, kterých se moje diplomová práce dotknula, byla rodina Mánesových. I tady jsem došla k zajímavému zjištění – příbuzenství s manželi Kablíkovými je sice téměř jisté – ale názorů na to, jak byli příbuzní, se objevuje vícero. Nejpravděpodobnější verzí je, že Vojtěch Kablík a Antonín Mánes byli bratřenci. Myslím, že tudy by se mohl ubírat další výzkum

k danému tématu. Zabývat se rodinou a příbuzenskými vztahy Vojtěcha Kablíka by mohlo přinést zajímavé výsledky.

V diplomové práci jsem nastínila životopisy Josefíny a Vojtěcha Kablíkových. Zabývala jsem se i jejich profesním a zájmovým životem. Životy obou manželů jsou úzce spojeny s Krkonošemi, stranou nezůstalo ani město Vrchlabí. Důležitou součástí celé práce jsou členové malířské rodiny Mánesových. Jejich krátké životopisy a důraz na působení v krkonošských horách jsou vzhledem k spřízněnosti s Kablíkovými také podstatnou kapitolou práce. Poslední kapitolu jsem věnovala tomu, jak popisují Josefínu nebo Vojtěcha Kablíkovi autoři krásné literatury. Nejvíce prostoru dostala Josefína Kablíková v povídce známé krkonošské spisovatelky Marie Kubátové. Okrajově se objevuje i v některých románech Františka Kožíka.

V diplomové práci jsem vycházela převážně ze zdrojů a pramenů získaných v mnoha archivech, muzeích a knihovnách. Některé informací jsem získala i ze zahraničních institucí. Podařilo se mi objevit dostatek materiálu, abych mohla popsat život a působení Josefíny Kablíkové v kontextu doby.

Seznam použité literatury, pramenů a informačních zdrojů

Literatura a edice pramenů

- ANONYMUS. Josephine Kablik, Mitglied mehrerer naturforschenden Gesselschaften. Ein Betrag zur Frage von der Frauenarbeit. In: *Schlesische Provinzialblätter*. Breslau, 1865, sv. 4. s. 691 – 694.
- ANONYMUS. Kunst und Leben in Böhmen. In: *Bohemia, ein Unterhaltungsblatt*. Prag: Gottlieb Haase Söhne, 1845, č. 81. ISSN 1802-6311, s. 4.
- ANONYMUS. Nachlass der Frau Josephine Kablick. In: *Jahres – Bericht der Schlesischen Gessellschaft für vaterländische Cultur*. Breslau, 1877, s. 102 – 103.
- ANONYMUS. Předběžný nekrolog Antonína Fierlingera. In: *Vesmír*, 1893, ročník 22, s. 177.
- ANONYMUS. Významné dny: Mánesovi v Krkonoších. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1989, číslo 11, s. 2.
- BARTOŠ, Miloslav. O vrchlabských augustiniánech. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1997.
- BARTOŠ, Miloslav. Šlechtické rody: Morzinové. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1999.
- BARTOŠ, Miloslav. *Vrchlabí na dobových pohlednicích = Hohenelbe auf alten Ansichtskarten*. Jilemnice: Gentiana, 2002. ISBN 80-86527-07-7.
- BARTOŠ, Miloslav. Vrchlabští mědirytci. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1997, číslo 1, s. 36 – 37.
- BAŠTA, Jiří. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 2005, číslo 1, s. 46 – 47.
- BERNARD, Alexander Josef. Antonín Fierlinger. In: *Vesmír*, 1893, ročník 22, s. 205 – 206.
- BERNARD, Alexander. Josefa Kablíková, zpytatelka přírody. In: *Ženské listy*. Praha, 1880, roč. 8, č. 7. – 8. s. 119 – 120, 135 – 136.
- BRATH, Gustav. Adalbert und Josephine Kablik. In: *Jahrbuch des Deutschen Riesengebirgsvereines*, Hohenelbe, 1931.
- CYPERS, Viktor von. Die Kablikißchen Sammlungen.. In: *Das Riesengebirge in Wort und Bild*. Hohenelbe, 1884, roč. 4, č. 1 a 2 (11 a 12), s. 30 – 31.

- ČIHÁKOVÁ-NOSHIRO, Vlasta. *Osobnosti českého malířství*. 1. vyd. Praha: Fragment, 1995. ISBN 80-85768-43-7.
- DAVID, Petr a SOUKUP, Vladimír. *Krkonoše – západ – průvodce č. 11*. 1. vyd. Praha, 1996. ISBN 80-86050-00-9.
- DOSTÁL, Pavel. Rozkvět papíren v 19. století. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1981, číslo 3, s. 20 – 21.
- DVOŘÁK, Jiří. Devětsil – rostlina mnoha podob. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 2002, číslo 4, s. 8 – 9.
- EISELT, Johann Nepomuk. *Der Johannesbader Sprudel rücksichtlich seiner Heilwirkurgen auf den menschlichen Organismus, und dessen Umgebungen: „das Riesengebirge“ in naturwissenschaftlicher, historischer und industrieller Beziehung*. Prag, 1846.
- EISELT, Johann Nepomuk. Nekrolog A.Kablik's. In: *Lotos. Zeitschrift für Naturwissenschaften*. Prag, 1853, roč. 3, s. 213 – 215.
- FISCHER, Karl Wilhelm. Das geistige Leben in Hohenelbe. In: *Festschrift herausgegeben zur Vierhundertjahrfeier der freien Bergstadt Hohenelbe*. Hohenelbe, 1933.
- FISCHER, Karl Wilhelm. *Festschrift zur Vierhundertjahrfeier der freien Bergstadt Hohenelbe*. Hohenelbe, 1933.
- FLÉGL, Emil. *Průvodce Vrchlabím*. Vrchlabí: Krbal, 1946.
- FLOUSKOVÁ, Zdeňka. Z červené knihovny nejohroženějších druhů živočichů a rostlin: Kulík hnědý. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1990, číslo 6, s. 13.
- GERSTNER, Miloš. 450 let města Vrchlabí. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1983, číslo 10, s. 13 – 15.
- GERSTNER, Miloš. Karel Halíř, český Paganini. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1981, číslo 4, s. 16 – 18.
- CHYTIL, Karel. *Josef Mánes a jeho rod*. Praha: Kruh pro pěstování dějin umění, 1934.
- ILG, Wolfgang. Josephine Kablik (1787 - 1863): Erfoscherin der Flora des Riesengebirges. In: *Hoppea: Regensburgische Botanische Gesellschaft*. Regensburg, 2012, roč. 73. s.7 – 26.
- JIRASEK, Johann et al. *Beobachtungen auf Reisen nach dem Riesengebirge*. Dresden: in der Waltherischen Hofbuchhandlung, 1791.
- JIRÁSKO, František, BARTOŠ, Martin a VANCL, Jiří. *Krkonoše, hradba i pojítka*. Vyd. 1. Lánov: Obec Lánov ve spolupráci s R-agentura Hostinné, 2010. 53 s. ISBN 978-80-254-8098-4.

- JIRÁSKO, František. Krkonoše a paní Dobromila. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1985, číslo 5, s. 24 – 25.
- KOŽÍK, František. *Cestou lásky: román o životě a díle Josefa Mánesa: pro čtenáře od 11 let*. 4. vyd. Praha: Albatros, 1988.
- KOŽÍK, František. *Josef Mánes*. Vyd. 6., V ČS 3. Praha: Československý spisovatel, 1987.
- KUBÁT, Miroslav. Cestou necestou: Za poznáním. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 1, s. 12 – 13.
- KUBÁT, Miroslav. Putování s paletou. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 8, s. 12 – 13.
- KUBÁTOVÁ, Marie. *Zpověď ježibaby: povídkový triptych na ženské téma*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Impreso Plus, 1995. ISBN 80-85835-14-2.
- KÜHNDEL, Jan, ed. a MÁNES, Josef. *Dopisy Josefa Mánesa*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1968.
- LAMB, Johann. *Beschreibung der Stadt und Herrschaft Hohenelbe im Riesengebirge bidschower Kreises im Böhmen*. Gitschin: Gedruck mit Franz Kastranek'schen Schriften, 1830.
- LOKVENC, Theodor. *Krkonošské hřebeny: (Jak člověk dobýval přírodu)*. 1. vyd. Hradec Králové: Kraj. dům osvěty, 1960.
- LOKVENC, Theodor. *Toulky krkonošskou minulostí*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1978.
- LORIŠ, Jan. *Quido Mánes*. Praha: Jan Štenc, 1937.
- LOUDA, Jiří, ZÁZVORKOVÁ, Blanka. *Vrchlabí*. Praha: Paseka, 2006. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-757-2.
- MACKOVÁ, Olga. *Josef Mánes*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1970.
- MÁCHA, Karel Hynek a POHORSKÝ, Miloš, ed. *Dílo; Karel Hynek Mácha: čtenářský soubor. Díl 2, Prózy; Zápisníky; Deníky*. 1. vyd. v tomto souboru. Praha: Československý spisovatel, 1986.
- MAIWALD, Vincenz. *Geschichte der Botanik in Böhmen*. Wien, 1904.
- MALY, Josepho Carolo. *Enumeratio plantarum phanerogamicarum imperii Austriaci universi*. Vindobonae: Braumüller et Seidel, 1848.
- MANN, Wenceslaus. *Lichenum in Bohemia observatorum dispositio succinctaque descriptio*. Pragae, 1825.
- MATĚJČEK, Antonín. *Mánesové: Antonín, Václav, Josef, Quido, Amálie*. Vyd. 1. Praha: Pražské nakladatelství, 1949.

- PETRÁK, Eduard Rudolf. *Illustrierter Führer durch das Riesengebirge die Adersbach-Weckelsdorfer Felsenstädte und den Stern: mit 70 Illustrationen, 1 Panorama von der Schneekoppe und 4 Karten*. Wien: A. Hartleben's Verlag, 1891.
- PILAŘOVÁ, Eliška. Almanach – Dáma s devětsilem (Josefina Kablíková 1787 – 1863). In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1986, číslo 6, s. 23.
- PILAŘOVÁ, Eliška. Herbář – Devětsil. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1979, číslo 4, s. 8.
- PLUSKAL MORAVIČANSKÝ, František Saleský. *Biographie der berühmten, jetzt ledenden Pflanzenforscherin Oesterreich's, Frau Josephine Kablik, Mitgliedes der königl. botanischen Gesellschaft in Regensburg: den Freuden der Botanik gewidmet von F. S. Pluskal*. Brünn: Gedruckt bei Franz Gastl, 1849.
- PLUSKAL MORAVIČANSKÝ, František Saleský. *Neue Methode die Pflanzen auf eine höchst einfache Art gut und schnell für das Herbar zu trocknen*. Brünn, 1849.
- PROSCHWITZER, Franz. *Chronik von Hohenelbe*. Separát, Hohenelbe, 1928.
- PURKYNĚ, Emanuel. Zpráva o botanické sbírce Českého Musea. In: *Živa*. Praha, 1860, číslo 1, s. 63.
- RAIS, Karel Václav a ORT, Jan, ed. *Horské kořeny*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1976.
- RAIS, Karel Václav. *Ze vzpomínek. II*. Praha: Česká grafická Unie, 1927.
- REITHAROVÁ, Eva. Antonín Mánes. 1. vyd. Praha: Odeon, 1967.
- REITHAROVÁ, Eva. Antonín Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, číslo 3, s. 24 – 26.
- REITHAROVÁ, Eva. Josef Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972 a 1973, číslo 4 a 1, s. 22 – 24 a 20 – 22.
- REITHAROVÁ, Eva. *Josef Mánes: odkaz malířů Mánesovy rodiny*. Vyd. 1. Praha: Eminent, 2005. 190 s. ISBN 80-902568-5-6.
- REITHAROVÁ, Eva. Quido Mánes. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1973, číslo 4, s. 20 – 21.
- RETTIGOVÁ, Magdalena Dobromila, SEDLÁČKOVÁ, Hana a WÜNSCHOVÁ, Felicitas, ed. *Domácí kuchařka: Spolu s ukázkami z beletristického díla M. D. Rettigové a čteními o její osobnosti*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1986.
- SOUČEK, Ludvík. Mánes Josef. In: *Kdo byl kdo*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1980-1981.

- STRÁNECKÁ, Františka. Včasná vzpomínka na vynikající Česku. In: *Světazor*. Praha, 1887, roč. XXI, č. 15. – 16, s. 225 – 226, 249.
- ŠOLTYSOVÁ, Lenka. Kablíkova sbírka českého ptactva. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1995, číslo 7, s. 14.
- ŠOUREK, Josef. *Květena Krkonoš: český a polský Krkonošský národní park*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1970.
- ŠTURSA, Jan a DVOŘÁK, Jiří. *Atlas krkonošských rostlin*. 1. vyd. České Budějovice: Karmášek, 2009. ISBN 978-80-87101-06-3.
- ŠTURSA, Jan. *Květena Krkonoš*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2012. ISBN 978-80-86418-88-9.
- ŠVEC, Jiří. K historii stavebního vývoje vrchlabského zámku. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1975, číslo 6, s. 22 – 24.
- ŠVEC, Jiří. Nazývali ji kněžkou krkonošské flóry. In: *Krkonoše*. Vrchlabí, 1972, roč. V., č. 1. s. 24 – 26.
- TILSCHOVÁ, Anna Marie a TROCHOVÁ, Zina. *Orlí hnízdo*. 6. vyd., v Mel. 1. Praha: Melantrich, 1985.
- TYRŠOVÁ, Renáta. Amalie Manesová. In: *Světazor*. Praha, 1899, číslo 52, s. 615.
- ZUMAN, František. *Podkrkonošské papírny*. V Praze: Nákladem České akademie věd a umění, 1940.
- Heslo Eiselt. In: *Ottův slovník naučný: Díl osmý Dřevěné stavby - Falšování*. Praha - Litomyšl: Paseka, 1997. ISBN 80-7185-057-8, s. 461.
- Heslo Malý. In: *Ottův slovník naučný: Díl šestnáctý Lih – Media*. Praha - Litomyšl: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-057-8, s. 736.
- Heslo Rumford. In: *Ottův slovník naučný: Díl dvacátýdruhý Rozkošný - Schloppe*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2000. ISBN 80-7185-057-8, s. 101.
- Heslo Tausch. In: *Ottův slovník naučný: Díl dvacátýpátý T – Tzschirner*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-057-8, s. 8.

Netištěné prameny

- BARTOŠ, Miloslav. O Josefíně a Vojtěchu Kablíkových. In: *Puls, časopis města Vrchlabí*. Vrchlabí, 1998, roč. 9, č. 4 a 5, rukopis, nestránkováno.
- BARTOŠ, Miloslav. *O první městské lékárně*. Rukopis. Z archivu autora. Vrchlabí, nedatováno.
- Fotografie hrobu Kablíkových. Archiv autorky.

- Gedenkbuch der Freunden der Naturwissenschaften, Hohenelbe, 1842. Fotokopie. Archiv Muzea KRNAP Vrchlabí.
- Hřbitovní správa Vrchlabí. Hřbitovní karta ke hrobu číslo H – 11.
- Josefína Kablíková Gedenkbuch, Hohenelbe, 1845 – 1863. Archiv Muzea KRNAP Vrchlabí.
- LA PNP: fond Nickerl Otokar + František, Kablíková Josefína Nickerlovi Františku, 1 dopis z roku 1856.
- LA PNP: fond Purkyně Emanuel, Kablíková Josefína Purkyňovi Emanuelu, 1 dopis z roku 1857. Připsány poznámky Emanuela Purkyně.
- LA PNP: fond Purkyně Emanuel, Purkyně Karel Purkyňovi Emanuelu, 7 dopisů z let 1853 – 1862. 1 dopis b. d.
- NA Praha: Nadání Josefy Kablíkové z Vrchlabí ve výši 1000 zl. pro studující farmaceuty, kart. 8.
- NA Praha: Nadání Vojtěcha Kablíka z Vrchlabí ve výši 1000 zl. pro studenta farmacie, kart. 7.
- Sledy Josefíny Kablíkové. Soukromý archiv autorky.
- SOA Zámorsk: Index narozených, kniha 10380.
- SOA Zámorsk: Matrika zemřelých města Vrchlabí, kniha 10369.
- SOKA Trutnov: Archiv města Vrchlabí, kart. 125.
- SOKA Trutnov: Archiv města Vrchlabí, kart. 140.
- Testament, archiv p. Miloslava Bartoše.
- Zámek a zámecký park (nepublikovaný informační text). Ze sekretariátu vrchlabského starosty.
- ANDREJEV, Daniil. Mánes Josef - 1820 - 1871. *Rodon* [online]. © 2011 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://www.rodon.cz/zivotopisy-umelcu/Manes-Josef-46>.
- BARTOŠ, Miloslav. Šlechtické rody: Kryštof z Gendorfu. *Ministerstvo životního prostředí* [online]. 1999 [cit. 2014-09-09]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/ris/ais-ris-info-copy.nsf/4d735ff9c7e64b58c12569e7001a2d9c/30e65e1696652601c1256c370073196b?OpenDocument>.
- HOSKOVEC, Ladislav. Homo botanicus: Opiz, Filip Maximilian. *Botany.cz* [online]. 13. 11. 2008 [cit. 2014-09-25]. Dostupné z: <http://botany.cz/cs/opiz/>.
- Povídaní o historii. HRDLIČKA, Jan Lukáš. *EKOLOGICKÝ ENGINEERING* [online]. 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.vrchlabsko.info/pruvodce/historie.html>.

- KARDY. Souborná výstava Eduarda Steffena. *Sem a Tam.cz: Portál o cestách a ubytování nejen v ČR* [online]. 2011 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.sematam.cz/kalendar-akci/souborna-vystava-eduarda-steffena/1847>.
- KÝR, Karel. Evropská botanika. In: *Zaváté stopy české historie: O polozapomenutých osobnostech a událostech*. [online]. Kolářek, 2013 [cit. 2014-08-25]. ISBN 978-80-87856-26-0. Dostupné z: <http://www.eknihulka.cz/vecna-literatura/info/kyr-zavate-stopy-ceske-historie-o-polozapomenutych-osobnostech>.
- KÝR, Karel. Z počátku české technické chemie (1). KÝR, Karel. *Karel Kýr- příběhy a publicistika* [online]. 2009 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.karelkyr.blogspot.cz/2012/07/z-pocatku-ceske-technicke-chemie-1-na.html>.
- MISHKA, Petra. Čapek Josef: (*23. 03. 1887 - +duben 1945). *ČESKÝ - JAZYK.cz: Studentský UDERGROUND* [online]. 09. 02. 2006 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: <http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/josef-capek.html>.
- NĚMCOVÁ, Lenka. Opory předmětu preparace a konzervování přírodnin I. KATEDRA BIOLOGIE PŘF UJEP. *Katedra biologie: Přírodovědecká fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem* [online]. 2005-2010 [cit. 2014-09-07]. Dostupné z: <http://biology.ujep.cz/vyuka/file.php/1/opory/Preparace-botanika.pdf>.
- Konrád Wiesner: (Vrchlabí 1821 - 1847 Řím). ŠIMON, Mgr. Patrik. *Patrik Šimon: eminent* [online]. © 2013 [cit. 2014-09-30]. Dostupné z: <http://www.patriksimon.cz/autori-detail/konrad-wiesner/169/>.
- VYKOUPIIL, Libor. Ecce homo - Amálie Mánesová. *Brno* [online]. 4. 7. 2013 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: http://zpravy.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-amalie-manesova--1231923.
- VYKOUPIIL, Libor. Ecce Homo - Quido Mánes. *Brno* [online]. 5. 8. 2010 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/brno/upozornujeme/_zprava/ecce-homo-quido-manes--766698.
- Franz Anton Nickerl. ZELENKA, Martin. *Martinovy fotografie motýlů* [online]. © 2009-2014, 6. 8. 2014 [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://213.cz/Lepidolide/F.A.Nickerl.html>.
- Albrecht z Valdštejna: Vychytralý magnát se žení kvůli majetku. *Akcie CZ* [online]. 2010 [cit. 2014-09-09]. Dostupné z: <http://www.akciecz.cz/news/albrecht-z-valdstejna-vychytraly-magnat-se-zenil-kvuli-majetku/>.

- Eduard Steffen. *Böhmisch Leipa* [online]. © 2014 [cit. 2014-09-29]. Dostupné z: http://www.bohmischleipa.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=233:steffen&catid=57:osoby&Itemid=205.
- Farmakopea. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. © 2005-2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/farmakopea>.
- František Salesiánský Pluskal, historik a lékař: * 29. ledna 1811 Moravičany, + 28. března 1901 Brumov Více zde: <http://brumov-bylnice.knihovna.cz/osobnosti/frantisek-salesiansky-pluskal/>. *Městská knihovna v Brumově - Bylnici* [online]. [2014] [cit. 2014-10-08]. Dostupné z: <http://brumov-bylnice.knihovna.cz/osobnosti/frantisek-salesiansky-pluskal/>.
- Janské Lázně. *Českopis* [online]. 28. 1. 2008, č. 2 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://www.ceskopis.cz/archiv.php?id=21>.
- Kostel svaté Voršily. *Prague City Line: Poznej Prahu sám* [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: <http://www.praguecityline.cz/prazske-pamatky/kostel-svate-vorsily>.
- Mánes Antonín. *Leccos* [online]. 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/manes-antonin>.
- Mánes Antonín (1784-1943). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manes-antonin-1784-1943>.
- Mánes Quido (1828-1880). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-24]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manes-quido-1828-1880>.
- Mánes Václav (1793-1858). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manes-vaclav-1793-1858>.
- Mánesová Amálie. *Leccos* [online]. 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/manesova-amalie>.
- Mánesová Amálie (1817-1876). *Galerie Marold* [online]. © 2014 [cit. 2014-10-21]. Dostupné z: <http://www.marold.cz/manesova-amalie-1817-1876>.
- Provizor. In: *ABZ slovník cizích slov* [online]. [cit. 2014-01-21]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=provizor.
- Purkyně Emanuel: *Ottův slovník naučný. Leccos* [online]. [2014] [cit. 2014-10-04]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/purkyne-emanuel>.
- Tajnosnubné rostliny. *Leccos* [online]. 2014 [cit. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/tajnosnubne-rostliny>.

- Tiro. In: *Latinský slovník .latinsky.cz: Latinský slovník on-line* [online]. © 2009 [cit. 2014-03-12]. Dostupné z: <http://latinsky-slovník.latinsky.cz/latinsko-cesky/>.